

KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KÜLTÜR
YAYINLARI

İNCE
LEME

İmtiyaz Sahibi

Büyükşehir Belediyesi Adına
Hayrettin Güngör

Genel Yayın Yönetmeni

Duran Doğan

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınları Serisi: 114

Baskı Tarihi

Temmuz 2021

ISBN 978-605-70647-3-8

Editör

Rıdvan Tulum

Teknik Hazırlık

Şeyda Nur Uğur
Nisanur Karakuş
Samed Karataş

Son Okuma

Betül Durdu

Mizanpaj

Mustafa Özdemir

Kapak Tasarım

Mustafa Özdemir

Baskı

Kültür Sanat Basımevi
Maltepe, ZB7-ZB11
2. Matbaacılar Sitesi,
Litros Yolu Sk, 34010
Zeytinburnu/İstanbul
Sertifika No: 44153

İletişim Adresi

Kültür Spor ve Turizm
Daire Başkanlığı
Kayabaşı Mah. Vakıf Tarla Cad.
Köker Konağı No: 6
Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş
Telefon: 0 (344) 225 24 15-16

KAHRAMANMARAŞ EDEBİYAT TARİHİNE GİRİŞ

HAZIRLAYAN
ÖMER YALÇINOVA

KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KÜLTÜR
YAYINLARI

İNCE
LEME

Ömer Yalçınova

1980 Kahramanmaraş, Afşin doğumlu. İlk, orta ve lise tahsilini Maraş'ta tamamladı. Selçuk Üniversitesi Biyoloji öğretmenliğinde okudu. Çeşitli kurum ve kuruluşlarda öğretmenlik, kütüphanecilik, müzecilik, editörlük yaptı. Şiir, söyleşi ve yazıları *Atlılar*, *Kırklar*, *Fayrap*, *İtibar*, *Nihayet*, *Muhit*, *Dergâh*, *Hece*, *Cins*, *Sabit Fikir* gibi dergilerde, *Yeni Şafak* gazetesinin kitap ekinde ve *Dünya Bizim* kültür platformunda yayımlandı. İlk şiir kitabı *Ömer'in Çatılan Kaşları* (Okur Kitaplığı) 2015'te çıktı. Roman eleştirilerini *Raskolnikov mu, Bihruz Bey mi?* (Avangard Kitap, 2015) adı altında topladı. Portre denemelerinin ismiyse, *Aynamdan Yansıyanlar*'dır (Dünya Bizim, 2015). İkinci şiir kitabı *Yanıma Gittiğimizde*'yi (Muhit Kitap) 2020 yılında yayımladı. İlk sayısı Kasım 2020'de çıkan, iki aylık kültür sanat ve şehir dergisi *Evelâhir*'in editörlüğünü yürütmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Edebiyatın Kadim Şehri

Bilindiği üzere yazının icadı, ayrıca tarihin de başlangıcı olarak kabul edilir. Etnografya ve antropoloji uzmanları ise artık yazı öncesi dönemlerle de ilgilenilmesi gerektiğinde hemfikirdirler. Kahramanmaraş'ta ilk yazılı kaynaklar, Geç Hitit Dönemi'nden kalmadır. Maraş Aslanı'nın üzerinde Hitit kral ve ailesinin isimleri yazılıdır. Şu söylenebilir: Kahramanmaraş'ın 10 bin yıl geriye götürülebilen tarihinde yazısız bir döneme rastlamak zordur. Yazı, bir kültürün niteliğini gösterir. Maraş'ın Antik Roma Dönemi'ne gittiğimizde de yazıyla karşılaşırız. Germanicia mozaiklerinin üzerinde mülk sahiplerinin isimleri yazılıdır. Daha ilginç Göksun'da bulunan antik şehir Villa Rustica dönemine ait bir mozaikte "Benim için ne istiyorsan, Tanrı sana iki katını versin." yazmaktadır.

Müslüman Araplar döneminden Selçuklu'ya, oradan Osmanlı'ya geldiğimiz zamansa, sözün en inceltmiş, sanatsal hali diyebileceğimiz şiirle karşılaşırız. 16. yüzyılda Maraş'ta yaşamış Halili Maraşî adeta Selçuklu mirasını da temsil edercesine tasavvuf şiirleri yazmış, Mevlevi geleneğini devam ettirmiştir. Osmanlı'da "Şairlerin Sultanı" diye nitelendirilen Sümbülzâde Vehbî, Maraşlıdır. Vehbî, Maraş'ta doğmuş, çocukluk ve gençlik yıllarını burada geçirmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Maraş artık edebi kimliğini Yedi Güzel Adam'la birlikte bütünüyle kazanmıştır. Hem divan, hem âşık, hem de modern Türk edebiyatında Maraşlı şair ve yazarlar, kendilerini en ön sıralarda göstermiş, "Maraş ekolü"nü kurmuşlardır. Bilindiği üzere Cumhuriyet Dönemi'nin "Şairlerin Sultanı" Necip Fazıl Kısakürek de Kahramanmaraşlıdır.

Büyükşehir Belediyesi olarak Maraş'ın bu kadim geleneğini yaşatmak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak noktasında üzerimize düşen vazifenin farkındayız. Dergi ve kitap yayınlarımız son hızla devam ediyor. İlkini 2020'de gerçekleştirdiğimiz Edebiyat ve Şiir Günleri'mize gösterilen ilgi son derece memnuniyet vericiydi. Kahramanmaraş Akademisi'nde tarihten diksiyona, yazıdan dergiciliğe kadar birçok atölye çalışmaları yapılmaktadır. Paneller, sempozyumlar, konferanslar ve daha niceleri, Kültürel Kalkınma Planı'mızda yer almakta ve safha safha gerçekleştirilmektedir. Bu yoğun mesainin bir sonucu olarak ortaya çıkan *Kahramanmaraş Edebiyat Tarihine Giriş* isimli kitap çalışmamız da şimdi karşınızda. Maraş'ın kadim edebiyat geleneğine, az da olsa ışık düşüreceğini düşündüğümüz bu çalışma, daha kapsamlı ve ayrıntılı, ansiklopedi düzeyinde yapılacak çalışmaların başlangıcı olur ümidindeyiz.

Hayrettin Güngör

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediye Başkanı

İçindekiler

Önsöz	11
Halîlî Maraşî	30
Karacaoğlan	32
Sünbülzâde Vehbi	34
Ahmet Kuddûsî	36
Hâmî Abdu'l-Gaffâr Baba	38
Derdiçok	40
Ahmet Çıtak	42
Necip Fazıl Kısakürek	44
Âşık Yener	46
Bahaettin Karakoç	48
Şevket Yücel	50
Dostozañ	52
Hayati Vasfi Taşyürek	54
Abdurrahim Karakoç	56
Sezai Karakoç	58
Tahsin Yücel	62
Nuri Pakdil	72
Şevket Bulut	76
Arif Eren	84
Erdem Bayazıt	86
Âşık Mahzunî Şerif	88
Rasim Özdenören	90
Alaeddin Özdenören	96
Cahit Zarifoğlu	98

Akif İnan	100
Ali Akbaş	102
Osman Sarı	104
İsmail Kılıoğlu	106
Kadir Tanır	110
Kâmil Aydoğan	116
Yıldız Ramazanoğlu	118
Ömer Erinç	122
Ali Karaçalı	126
Nedim Ali	130
Ömer Aksay	132
Hasan Ejderha	134
Tayyib Atmaca	136
Mehmet Narlı	138
Mustafa Aydoğan	140
Yücel Kayıran	142
Âtîf Bedir	144
Mevlâna İdris	148
Yasin Mortaş	150
Bünyamin K.	152
Bahtiyar Aslan	154
İnci Okumuş	158
Recep Şükrü Güngör	160
Mustafa Köneçoğlu	164
Nuhan Nebi Çam	166
Cafer Keklikçi	170

KAHRAMANMARAŞ EDEBİYAT TARİHİNE GİRİŞ

Edebiyat, siyaset, felsefe, teoloji, tasavvuf, tarih gibi farklı disiplinler incelenirken bazı isimlerin “temsil gücü”nden söz edilir. Temsil gücü olan isim ve olaylara göre o alanın tarihi yazılır. Tarihçiler, genellikle yüz yıllık dilimlere ayırırlar geçmiş zamanı. Sonra da bu yüzyılı temsil eden komutan, siyasetçi, ekonomist veya sanatçılara yoğunlaşırlar. Bizim mevzumuz edebiyat. Edebiyat tarihlerine göz attığımız zaman da benzer yöntemlerin benimsendiği görülür. 20. yüzyıl, onun öncesinde 19. yüzyıl, onun da öncesinde 18. yüzyıl diye ayrılır sanatçılar. Burada doğum tarihleri esas alınmıştır. Sanatçıların doğum tarihleri de eser vermeye başladıkları yaşlarını temsil eder aslında. Bazı sanatçılar elli yaşında olgunluk dönemlerini yaşamış olabilirler. Bazıları ise, henüz yirmi yaşındayken temel eserini vermiştir. Ondan sonraki eserleri, bu ana eserinin gölgesinde kalmıştır. Bunları tespit etmek zor olduğu için, sanatçıların doğum tarihleri esas alınır.

Sonuçta 16. yüzyılda yaşamış bir şairin hangi temel eserini kaç yılında yayımladığını tespit etmek zor, çoğu zaman da imkânsızdır. Çoğu 16. yüzyıl sanatçılarının kaç yılında, nerede doğduğu, anne-baba isimleri, nerede öldüğü, mezarının nerede olduğu da tespit edilemez. Artık kaç yaşında tamamladığı bilinmeyen eserlerine bakarak, o sanatçının doğum tarihi, yeri ve ölüm yılına dair tahminlerde bulunulur. Dünya tarihinde de böyledir. Mesela Homeros veya Shakespeare... haklarında yeterince bilgi olmayan, ama eserleri halen dünyanın dört bir tarafında hayranlıkla okunan kişilerdir. Türk edebiyatı için de aynı şey geçerli. Mesela Hoca Ahmet Yesevi, Yusuf Has Hacib veya Edip Ahmet Yükneki... Nerede yaşamış, hangi eğitimlerden geçmiş, kimlerle ahablık etmiş, çocukları olmuş mu, nerede doğmuşlar tam olarak bilinmiyor. Onların da eserlerine bakmak zorunda kalıyoruz, bu tür bilgilere dair tahminlerde bulunmak için. Tarihçi bu tür bilimsel ve net tespitlerde bulunamadığından, ayrıca elde fazla malzeme olduğundan ister istemez, temsil gücü olan isimlere yoğunlaşmak zorunda kalır. O isimler üzerinden zamanı dönemlere ayırır, sınıflandırma yapar, “çağın ruhu”nu yakalamaya çalışır.

Temsil gücü olan kişiler, yaşadıkları dönemi hakkıyla gösterirler. Ayrıca temsil gücü olan kişiler, fark edelim veya etmeyelim, kendi döneminin özelliklerini üzerinde taşımazlar sadece. Burası çok önemli: Ayrıca o kişiler, kendinden önceki dönemlerin özelliklerini de taşırlar. Nasıl oluyor bu? Mesela tasavvuf

ve edebiyat alanında, 13. yüzyılın temsilcileri, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Yunus Emre'dir. Dikkat edilecek olursa, bu iki isim kendinden önceki Müslüman edebiyatçıların tamamının özelliklerini taşımaktadırlar. Mevlânâ Farsça şiirlerle, İranî ve Selçukluyu, Yunus Emre de Orta Asya Türkmenlerini. Ayrıca bu iki isim, Osmanlı edebiyatına da giriş mahiyetindedirler. Osmanlı döneminde icra edilen edebiyatı anlamak için, elimizde Mevlana ve Yunus Emre'nin eserlerinden daha sağlam kaynaklar yoktur. Ayrıca bu isimler, kendilerinden önceki edebiyatçılara doğru yapacağımız yolculukta da elimizden tutacaklardır. Mevlânâ üzerinden Ferîdüddin Attâr'a, Beydeba'ya, Firdevsî'ye, Hakim Senâî'ye hatta *Binbir Gece Masalları*'na doğru yolculuğa çıkabiliriz. Yunus Emre üzerinden Ahmed Yesevî'ye doğru rahatlıkla yürüyebiliriz. Öyleyse temsil gücü olan sanatçılar, kendilerinde, hem ileri zamanların, hem de geriye doğru zamanların anahtarını bulundurlar. Dolayısıyla ayrıntılı bir Mevlânâ incelemesi, Selçuklu dönemi edebiyatını ve Osmanlı'yı da incelemek demektir. Aynı şekilde ayrıntılı bir Yunus Emre tahlili, Selçukluyu, onun öncesindeki Türk devletlerinin edebiyatını, ayrıca Osmanlı dönemi edebiyatını, incelemek demektir.

Osmanlı Döneminde Maraşlı Şairler

Bu yüzden 16. yüzyılda yaşamış Halili Maraşî'nin Mevlevî olduğunu öğrenmek şartıdır. Aynı şekilde Halili Maraşî'nin sanatçı bir aileye mensup olması da. Bilindiği üzere Halili Maraşî'nin dedesi hat sanatı alanında "Üstâd-ı Esâtize/Üstatların Üstadı" diye anılan Hayrettin Maraşî'dir. Hayrettin Maraşî ise, hat sanatında yepyeni bir ekol, hareket, tarz olarak nitelendirilen Şeyh Hamdullah'ın hocasıdır. Hat sanatı da bilindiği üzere müzik, şiir, tezhip, minyatür, ebru gibi Mevlevîlik içinde büyük atılımını gerçekleştirmiş, gelişim çizgisinde zirveleri yakalamıştır. Buradan da Halili Maraşî'ye hat çekilebilir. Halili Maraşî, dedesi üzerinden de döneminin sanatsal faaliyetleri için, bir temsil ve nirengi noktasıdır. Şiir, diğer sanatlardan etkilenir. Şiir, diğer sanatları da aynı şekilde etkiler. Şiir sanatı da Osmanlı ve Selçuklu kültürü içinde, temsil gücü en fazla olan sanattır. Şairlerin musikişinaslarla, musikişinasların hattatlarla, hattatların tezhip sanatçılarıyla mutlaka ilişkisi ve bağlantısı vardır. Bir yanda şiir sanatı en parlak dönemini yaşarken, diğer yandan musikinin kötü durumda olması beklenemez. Kültür, ortaklaşa hareketin sonucunda oluşur. Sanatların hepsi de birbirini besler, birbirini doğurur. Sanatta bu ilişki ve bağlantıları takip etmek mümkündür. Şeyh Hamdullah'la Abdülkadir Meragî arasındaki bağlantı, bu tür kültürel etkileşimdir. Özeldir Mevlevîlik, genelde İslam sanatı çatısı altında buluşur bu isim ve sanatkarlar. Diğer yandan mimariyle de ilişkilendirebiliriz aynı sanatları. Fuzuli, Nedim, Bakî'nin divan şiirinde çıktıkları zirvelerden Mimar Sinan'ın Süleymaniye Camii ve Selimiye Camii'ne bakabiliriz. Aynı estetik kaygı, ahlâkî duruş, hayat anlayışı ve dünya görüşlerinden doğmuştur bu sanat eserleri. Divan şairlerinin, şiirde yakaladıkları âhenkle, Mevlevî musikişinasların tef, tambur ve neyle yakaladıkları âhenk arasında kopmaz bağlar var. Öyleyse temsil gücü fazla olan isimleri, sadece kendi alanlarında düşünmemek de gerekir. Bunlar, içinde buldukları kültürel ortamın

tamamını temsil ederler. Halili Maraş'ın ilahilerinde kendinden önceki Selçuklu döneminin ahlâk kaideleri, tasavvuf tasavvuru, şiir kültürü, estetik bilgisi, müzik kulağı, hayat anlayışı da çıkarılabilir. Dolayısıyla Halili Maraş üzerinden Maraş edebiyatçılarının Osmanlı döneminden önceki dönemlerle ilişkisi de çözümlenebilir.

Mevlânâ'dan Halili Maraş'ı'ya bir çizgi çektik. Halili Maraş'iden de rahatlıkla Hâmî Abdulgaffar Baba'ya geçebiliriz. 19. yüzyılda eser vermiş, Abdulgaffar Baba da Mevlevîdir, Maraş Mevlevihane'sinde *Mesnevi* okutmuştur. *Mesnevi*'nin kültürel, şiirsel ve felsefi bağlantısı olan bütün eserlerle Abdulgaffar Baba'nın divanı arasında bağlantı kurulabilir. Bu geleneksel bir devamlılıktır. Kültür, bu tür bağlantılar içinde ilerler, yüzyıllar öncesinden yüzyıllar sonrasına aktarılır. Gaffar Baba'yı tabi sadece Mevlevî kültürü içinde düşünmek doğru olmaz. Onun divanında Bektaşî geleneğinden gelen izlere de rastlanır. Ayrıca onda Nefî gibi rindane bir söyleyiş de vardır. *Gaffar Baba Divanı*'nda Nedim tarzı gazeller, Fuzulî tarzı hikmetli sözler de bulunur. Öyleyse Gaffar Baba, *Divan*'ıyla kendinden önceki bin yılın kültürel mirasçısı ve temsilcisi olmaktadır. 18. yüzyıl şairi Şeyh Galib'in bütün bir divan edebiyatı ve Mevlevîlik geleneğinin taşıyıcısı olduğu gibi.

Maraşlı İlk Şairlerin Sultanı

Halili Maraş'ı ve Gaffar Baba, sadece Türk İslam edebiyatı geleneğinin güçlü temsilcileri değildir. Onlar yaşadıkları dönem içinde Maraşlı edebiyatçıların da temsilcisi olmuşlardır. O yüzden Maraşlı edebiyatçıların Osmanlı dönemini Halili Maraş'iden başlatıp, Gaffar Baba'ya getirebiliriz. Arada yine büyük temsilcilerle karşılaşırız. Sünbülzade Vehî mesela, Halili Maraş'ı ve Gaffar Babadan daha çok tanınmaktadır. Belki temsil gücü de onlardan yüksektir. Öyle ki o, sadece Maraşlı edebiyatçıların Osmanlı dönemini değil, yaşadığı dönemin tüm bir Osmanlı şiirini de temsil etmektedir. Bu temsil o, henüz hayattayken de onaylanmıştır. Yaşadığı dönemde Sünbülzâde Vehbî "Sultanuş Şuara/Şairlerin Sultanı" diye anılıyordu. Sünbülzâde Vehbî 18. yüzyılda yaşamıştır. 18. yüzyıl ise Şeyh Galib ismiyle anılır. Şeyh Galib'in yaşadığı bir dönemde Vehbî'nin bu ünvanı alması, büyük bir başarıdır. Farsçasının da bir sözlük yazacak kadar iyi olduğu düşünülürse Vehbî'nin, sadece 18. yüzyılın Maraşlı edebiyatçıları temsilcisi olmadığı fark edilir. O, yaşadığı yüzyılla birlikte kendinden önce yaşamış, divan yazmış şairlerin de özelliklerini hacimli bir *Divan*'ında toplamıştır. Vehbî'nin *Divan*'ı Türkçe hassasiyeti ve edebi sanatların ustalıklı bir şekilde kullanılması açılarından çağdaşları ve önceki yüzyıl divan şairlerinden ayrılır. Ayrıca onun *Divan*'ı da Şeyh Galib'in *Divan*'ı gibi ağır dilinden dolayı, zor okunma özelliğiyle meşhurdur.

Unutmadan, diğer Maraşlı divan şairlerini belirtelim: Fevzî Çelebi (16. yy), Muîdî (16. yy), Sebki (17. yy), Ahdî-i Mar'aşî (17. yy), Râşid Efendi (18. yy), Ârif Efendi (18. yy), Tevfik (18. yy), Hâşim Efendi (18. yy), Hayâtî Efendi (18. yy), İlmî (Çelebizade Ali Efendi, 19. yy), Hayreddin Lâmi (19. yy), Hayrullah Hayrî Efendi (19. yy), Hayâtîzâde Halil Şeref (19. yy), Şevket Dede (19. yy),

Kalalızade Osman Efendi (19. yy), Yusuf Kenan Bey (19. yy), Mehmed Şemî Efendi (19. yy), Nadir Baba (19. yy), Âsım-ı Mar'âşî (19. yy), Hâfız Veliddin Efendi (19. yy), Hâdi-i Mar'âşî (19. yy), Vecdî (19. yy), Mustafa Nurî Bey (19. yy), Hayderî (19. yy), Veditâ-i Elbistanî (20. yy), Kemâlettin Özalp (20. yy).

Şairlerin Rüyası: İstanbul

Maraşlı edebiyatçılar içinde Vehbî'nin başlattığı başka bir durum daha vardır. O da Vehbî'nin Maraş'ta doğup, büyümesi ve ilk eğitimi Maraş'ta almasına rağmen İstanbul'a taşınmasıdır. Bu geleneğin başlangıcı Vehbî'dir. Ve o günden sonra da değişmeden devam etmiştir bu gelenek. Halili Maraşî'nin dedesi Hayrettin Maraşî, II. Beyazıt döneminde Maraş'tan Amasya'ya taşınmıştır. Çünkü o dönemde Amasya'da hat sanatı ustaları bulunur. Sanatçılar için ortam her dönem önemli olmuştur. Ressamların gözünü Paris'e dikmeleri boşuna değildir. Paris'te diğer ressamlarla buluşacaklardı çünkü. Resim üzerine sohbet edecekler, yeni teknikler öğrenecekler, karşılaştıkları engelleri daha kolay aşabileceklerdir. İstanbul da diğer birçok sanatta olduğu gibi, her zaman şairlerin gitmek istediği yegâne şehir olmuştur. Fuzulî'nin gözü de bir nevi İstanbul'daydı. Fakat Bağdat'ta kaldı o. Kanuni Sultan Süleyman'a yazdığı şikâyetnameden bu anlaşılabilir. Urfalı Nabi'nin gönlünden de İstanbul'un geçmediğini kimse söyleyemez. Bunun sebebi sadece Osmanlı Sarayı tarafından şairlerin taltif edilmeleri değildi tabi. İstanbul'da söz sanatının sultanları bulunmaktaydı. Onlarla tanışmak, birlikte vakit geçirmek, sohbet etmek ve sonunda yarışa girmek... Şairlerin kurtulamadığı bir tutku olarak 21. yüzyılda da devam etmektedir. Bu geleneğin ilk tespit edilen Maraşlı şairi olarak görebiliriz Vehbî'yi. Daha açık söylersek, Maraş'ta doğup büyümüş, ilk eğitimi burada almış, sonrasında Türkiye'nin iki büyük kültür merkezinden, yani İstanbul ve Ankara'dan birine taşınmış her şair veya edebiyatçı aslında Vehbî'nin torunu olmaktadır.

Sünbülzâde Vehbî'yi Halili Maraşî'yle Gaffar Baba arasında düşünebiliriz. Fakat aynı tarihsel, kültürel ve şiirsel çizgi arasında bulunur bu şairler. Bu çizgiye, Arap ve Fars edebiyatından alınan aruz vezniyle yazılmış şiirlerin oluşturduğu, "Saray edebiyatı" diyebiliriz. Bu edebiyatın özelliği üst düzey, kompleks dil ve sanatlarla yapılmasıdır. Bu edebiyatta dil Farsça ve Arapçadan alınan kelime ve tamlamalarla zenginleştirilir. Sadece okumuşların, ilim sahibi olanların, hatta Türkçenin yanı sıra Farsça ve Arapça da bilen kişilerin anladığı, zevk aldığı bir estetiğe sahiptir. İçeriğin uzak çağrışımlarla kurulduğu fark edilir, bu üst düzey edebiyatta. Mesela divan şairleri Büyük İskender'den Hz. İsa'ya, Buda'dan, Babil'den, Perslerden, Sokrates'ten Hz. Musa'ya kadar sınırları çok geniş, entelektüel bir alanda hareket ederler. Benzetmeleri, sembolleri, imgeleri, verdikleri örnekler, ciltler dolusu açıklamaları gerektirebilir. Günümüzde bile divan edebiyatının bu nadide örnekleri tahlil, açıklama, inceleme ve şerhlerle netleştirilmeye çalışılır. Yine de tam bir sonuca ulaşılamaz. Edebi sanatların fazlasıyla incelikli kullanıldığı fark edilir bu eserlerde. Bu yüzden, her ne kadar uzun uzun açıklamalara konu olsalar da her kişinin farklı yorumlayacağı derinliklere sahiptirler.

Bu yüzden edebiyat tarihçileri tarafından açık, kompleks olmayan, herkesin anlayabileceği, sade bir dille yazılmış, uzak çağrışımları bulunmayan, divan şiirine göre daha somut şiirler “Halk Edebiyatı” diye isimlendirilmiştir. Fuat Köprülü bu isimlendirmeye katılmaz. Onun teklifi “Âşık Edebiyatı”dır. Halk edebiyatı -kaba tabirle- halkın anlayabileceği edebiyat demektir. Oysa halkın anlayabileceği edebiyatın da farklı yorumlara geldiğini, özellikle Yunus Emre gibi mutasavvıf şairlerin şiirlerinin, hiç de saray edebiyatına ait şiirlerden daha kolay anlaşılması zamanla fark edilmiştir. Fuat Köprülü’nün teklifi bu yüzden yerindedir. İlginçtir, divan şiirinde de halk deyişleri önemli bir yer tutar. Yine ilginçtir, Yunus Emre’nin şiirleri de *Divan* adı altında toplanmıştır. Yine de âşık edebiyatıyla divan edebiyatı arasında farkların olduğu da inkâr edilemez. Günümüzde bile, herhangi bir sadeleştirmeye veya sözlüğe başvurulmadan, 16. yüzyılın Pir Sultan Abdal’ı, 17. yüzyılın Karacaoğlu’nı, 19. yüzyılın Dadaloğlu’su rahatça okunup anlaşılmaktadır. Fakat 19. yüzyıl bir divan şiirini sözlük kullanmadan anlamak zordur. Oysa 16. yüzyılda yaşamış Fuzulî’nin şiirleri, biraz dikkat edildiğinde, diğer bir ifadeyle Fuzulî’nin Azerbaycan Türkçesi hesaba katılarak okunduğunda anlaşılabilir. Halili Maraş’ın şiirleri için de aynı şey geçerli. 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar, divan şairlerinin hüner yarışları, dilin anlaşılamayacak düzeye kadar gelişmesini getirmiştir devamında. Bunun en nadide örneklerinden biri de Maraşlı Vehbî’nin *Divan*’ıdır. 19. yüzyıldan sonra, yani Cumhuriyet Türkiye’sinde dilde tekrar sadeleştirmeye gidilecektir.

Yunus Emre, Ahmet Yesevi ve Ahmed Kuddûsî

Dilde sadeleştirmeye, âşık edebiyatının şairleri üzerinden gidilir. Bu tercih isabetlidir. Âşık edebiyatında Türkçenin en sade hâliyle karşılaşırız. Yerel kullanımlar yine âşık edebiyatında vardır. Kelimelerin yörelere göre farklılaşması, telaffuzlarının değişmesi de âşık edebiyatından takip edilebilir. Ayrıca artık divan şairlerince kullanılmayan, Türkçe kelimeler de âşık edebiyatı şairlerinde bulunabilir. Kahramanmaraş, Vehbî gibi divan şiirinde zirve olmuş bir şairin memleketi olmakla birlikte, âşık edebiyatının da zirve bir isminin memleketidir. Karacaoğlu 17. yüzyılda Maraş’ın bir kazası olan Bahçe ilçesinin Varsat köyünde doğmuş, hayatı boyunca da en çok Maraş, Osmaniye, Kayseri sınırları içinde dolaşmıştır. Bunu onun şiirlerinden takip edebiliyoruz. Ayrıca Karacaoğlu’nun Maraş’ta bulunan âşık kahvehanelerinde saz çalmayı öğrendiği, buralarda şiir irat ettiği de tarihi kaynaklarda geçmektedir. Onun şiirlerinde Maraş’ın dağları (Ahır Dağ, Berit), yaylaları (Başkonuş), ilçeleri (Göksun, Elbistan), ırmakları (Ceyhan) sık sık geçmektedir. Deyişleri de Maraş ağızlıdır.

Tekrar başa dönecek olursak, Türk edebiyatında Selçuklu’nun Mevlânâ ve Yunus Emre’si iki ayrı kanalı oluşturur. Mevlânâ Farsça yazmıştır şiirlerini diye bir itiraz gereksizdir. Hem Selçuklu hem de Osmanlı dönemleri için, Türkçenin yanında Arapçanın ve Farsçanın da kullanıldığını, bu dönemlerin hem ilim adamlarınca hem de ediplerinde, o dilde kitap yazacak kadar iyi bilindiğini söylemeye bile gerek yoktur. Maraş’ta yaşamış, Gaffar Baba’nın da Farsça bilgisi çok üst düzeydedir. Vehbî’nin hakeza yine öyle. O yüzden, Türk edebiyatında Mevlânâ ve Yunus Emre diye iki sağlam çizginin varlığından söz

edilebilir. Mevlânâdan Halili Maraşî, Vehbî ve Gaffar Baba'ya çekilen çizgi, Yunus Emre'den Karacaoğlan'a, Kuddûsî Baba'ya da rahatlıkla çekilebilir. Kuddûsî Babâdan sonra bu çizgi kâh belirgin, kâh kendini göstermeyecek şekilde devam eder. Kuddusi Baba hem Yunus Emre'den el alır, hem de Maraşlı edebiyatçılara özgü, Karacaoğlan ve benzerlerinde daha da belirginleşen, yöresel söyleyişten. Karacaoğlan'dan sonraysa Maraş'ta âşık edebiyatının en nadide temsilcilerine rastlanır.

Kuddûsî Babâdaki Ahmet Yesevi ve Yunus Emre çizgisini fark etmemek elde değildir. Yunus Emre şiirindeki şevk, cezbe, müşahede Kuddûsî Babâda da vardır. Bu cezbenin diğer tekke şairlerinde görülmesi de tesadüfî değildir. Bektaşî gelenekte de vardır aynı kendinden geçiş, Mevlevî gelenekte de. Nakşibendi tarikatlarında da vardır, Kadiri tarikatlarında da. Maraşîzade Ahmet Kuddûsî bu yüzden tasavvuf edebiyatının güçlü bir sesi ve temsilcisidir. Birçok şiiri bestelenmiş, ilahi olarak söylenmiştir onun. Bununla birlikte Kuddûsî mesela Ahmet Yesevî'de görüleceği üzere tasavvuf yoluna giren kişilere yönelik bol miktarda tavsiyelerde de bulunur. Benzer şekilde tasavvuftaki farklı makamlara dair anlatılara da rastlanır her ikisinde de. Fakat Kuddûsî'nin şiirleri *Divan* başlığı altında toplanmıştır. Öyleyse Mevlânâ ve Yunus Emre'nin "vahdeti vücüt" düşüncesinde buluştukları gibi Kahramanmaraşlı edebiyatçılardan Kuddûsî, Gaffar Baba gibi şairlerde de Mevlânâ ve Yunus Emre çizgileri buluşur. Hatta denilebilir ki bu iki çizginin mükemmel sentezini oluştururlar. Karacaoğlan şiirindeki dini yönelişleri de bu ilişkilerden ayrı görmemek gerekir.

Âşık Edebiyatının Aşılamaayan Şairi

Karacaoğlan, âşık edebiyatının sınırlarını, yapısını, estetiğini, söyleyişini belirlemiş bir şairdir. Ayrıca şuna da dikkat etmek gerekir: Gerek Yunus Emre'nin gerekse de Karacaoğlan'ın şiirlerinde toplumsal bir çalışmanın olduğu fark edilir. Diğer bir deyişle, her iki isimde de tek bir şairin faaliyetinden ziyade toplumsal faaliyet esastır. Her iki şairin şiirleri de toplumun dilinde uzun süre dolaştıktan sonra toplanmış ve kitap haline getirilmiştir. Dolayısıyla şu söylenebilir: Toplum bu şairlerin şiirlerini dilden dile dolaştırırken, birinin söylediğini diğeri duyarak ezberlediğinden, sonra o ezberleyen kişiden aynı yöntemle başka biri de dinleyip ezberlediğinden, kişiler arası aktarım sırasında ifadelerde değişiklik olabilir, yeni bir kelime eklenir ya da çıkarılır. Dolayısıyla halkın içinde, bu şiirler en mükemmel formuna ulaşana kadar dilden dile, ağızdan ağıza aktarılmıştır sonucuna varabiliriz. Bu, Karacaoğlan şiirinde daha belirgin gözlenebilecek bir özelliktir. Aynı mısraıyla başlayan onlarca şiiri vardır Karacaoğlan'ın. Ya da bir şiirinin farklı versiyonlarına rastlanır. Bu, bir yörede Karacaoğlan şiiri diye söylenen bir şiirin aynısının başka bir yörede aldığı şekildir. Toplum okuması, ya da Türkçenin özelliklerine yönelik çalışmalar yapılırken bu iki şairden bu yüzden rahatlıkla istifade edilebilir. Ayrıca âşık edebiyatı, tasavvuf edebiyatı diye sınıflandırılan şiir türlerinin, bu şekilde aslında halkın dilinde şekillendiğini yine kolaylıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla Karacaoğlan âşık edebiyatının şeklini, yapısını, sınırlarını belirlemiştir derken, bütün bir toplumun bu şiir üzerindeki etkisinden söz etmiş oluyoruz. Yine

bu yüzden aslında Cumhuriyet döneminde dilin sadeleştirilmesi, bu iki şair üzerinden gerçekleştirildiği oranda başarılı olmuştur. Diğer türlü Farsça ve Arapça kelimelerin Türkçedeki kullanımlarını çıkaralım diye düşünüldüğünde dilin zayıfladığı, kullanılmaz hâle geldiği görülmüştür.

Dilin Yunus Emre ve Karacaoğlan üzerinden sadeleştirilmesi, Maraşlı şairler için de modernizmin habercisi olmuştur. Ahmet Çıtak ve Derdiçok gibi şairlerde Karacaoğlan, bütün özellikleriyle varlığını devam ettirmiştir. Pir Sultan Abdal, Erzurumlu Emrah gibi diğer yörelere ait şairlerin şiirlerinden de beslenmişlerdir bu iki Maraşlı şair. Fakat esas ses ve yapı Karacaoğlan'a aittir. Dadaloğlu diğer bir etkili isimdir, bu şairler üzerinde. Dadaloğlu da Kahramanmaraş, Adana ve Kayseri arasında yaşamıştır. Onun da Kahramanmaraş'ın ilçe, köy ve kasabalarına ziyaretlerinin olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bilinmeyen, fark edilmeyen, dillerde dolaşmayan bir şiir değildir Dadaloğlu'nun şiirleri. Maraşlı âşıklar, biraz da kafa tutmayı, isyan etmeyi, otoriteye boyun eğmemeyi Dadaloğlu'ndan öğrenmişlerdir. Aşk ve tabiat, Karacaoğlan'da rengine kavuşurken, Dadaloğlu'nda kavgayı bulmak mümkündür. Bu iki damar da geleneksel söyleyişleriyle Derdiçok ve Ahmet Çıtak'ta, modern söyleyişleriyle Dostozan, Hayati Vasfi Taşyürek, Âşık Yener, Abdurrahim Karakoç ve Âşık Mahzunî Şerif'te görülür.

17. yüzyılda Karacaoğlan İstanbul'a gitme gereği duymamıştı. Köy köy, kasaba kasaba gezerek sanatını icra edebiliyordu. Derdiçok ve Ahmet Çıtak da İstanbul'a gitme gereği duymamışlardı. Hatta Derdiçok'un Elbistan ve Afşin'den dışarı hiç çıkmadığı söylenir. Fakat Abdurrahim Karakoç ve Âşık Mahzunî Şerif, İstanbul'a gitmişler, daha doğrusu Maraş'tan çıkarak, sanatlarını daha çok insana ulaştırma, daha çok geliştirme yolunu tutmuşlardır. Cumhuriyet döneminde âşık edebiyatıyla divan edebiyatının İstanbul'da buluştuğu düşünülebilir. Osmanlı döneminin İstanbul'unda divan edebiyatı hakimiyeti vardı. Hatta Yunus Emre'nin şiirleri bile bu edebiyat içinde zayıf halka muamelesiyle karşılaştı. Bu kanı, Cumhuriyet döneminde yıkılır. Yunus Emre'nin sadelik içinde yakaladığı derinlik, Türkçesindeki somutluk ve kullanışlılık Cumhuriyet döneminde yeniden keşfedilir. Bu durum âşıkların da artık İstanbul'da kendilerini gösterebilecekleri bir alan açar. Abdurrahim Karakoç ve Âşık Mahzunî Şerif bu noktada iki sembol isimdir. Onlar, 18. yüzyıl şairi Maraşlı Sünbülzâde Vehbî'nin başlattığı akıma 20. yüzyılda halk şairi olarak katılırlar. Bundan sonra artık İstanbul her iki çizgi için de birer hedeftir. Kendilerini daha iyi gösterecekleri, seslerini daha çok insana duyuracakları ve sanatlarını daha ileri noktalara taşıyacakları, bir merci, ortam ve imkânlar çokluğudur.

Maraşlı Divan Şairlerinde Şiir

16. yüzyılda Halili Maraşî'nin de içinde bulunduğu şairler, şiiri bir araç olarak görürler. Araç olarak görmekle kalmaz, onların dilinde şiir bir duadır. Çünkü çok sayıda münacatları vardır. Araç olarak görmelerinin sebebiyse, nasihat etmektir. İnsanlara güzel söz söylemek, tavsiyelerde bulunmak, iyiliği emredip, kötülüğü nehyetmek için şiir söylerler. Halili Maraşî'nin şiirleri de

bu şekildedir. Allah'a daha iyi bir kul olmak için neler yapılmadı bu, Halili Maraşî şiirinin temel konusudur. 19. yüzyıl şairi Kuddûsî'de de aynı konuya rastlarız. Onun şiirlerinde dünyanın baştan çıkarıcılığı karşısında müridin kendi kendine yapması gereken telkinler de dikkat çeker. Yunus Emre'de de bu tür şiirler vardır. Münacat, naat, dervişlerin menakıpları, nasihatler, tasavvufun esasları, ahlâk kaideleri, insana ve dünyaya yaklaşımda dikkat edilmesi gereken hususlar, bu şiirlerin ana konularıdır. Gerek Halili gerekse Kuddûsî, Allah'a yönelikleri şiirlerde, ya da Allah aşkıyla ilgili konuşmaya başladıklarında cezbeyle kapılırlar. Bu şiirlerde duygular ön plandadır. Diğer nasihat, tasavvuf anlatımı şiirlerinde ise, akıl kendini belli eder. Bu tür şiirlerde daha itidallidirler. Aşk ve Allah'a yönelip şikayet, dert yanma şeklindeki şiirlerinde ise, sekr hâli yaşanır. Şiir bu hâlleri yaşattığı için, biraz da mutasavvıflar tarafından tercih edilen bir türdür. Bilindiği üzere şiirin bir de ilham yönü vardır. Bu yön, mutasavvıflar tarafından yoğun biçimde kullanılır. Hatta bu yön, tasavvufta rüya gibi bir bilgi edinme yöntemidir.

Benzer şiir ve deyişlere Sünbülzâde Vehbî ve Gaffar Baba'nın divanlarında da rastlanır. Her iki şairin divanında da dünyevi aşktan söz edildiği görülür. Nedim'in gazellerini aratmayacak aşk şiirleri vardır Gaffar Baba'nın. Vehbî'nin Nefî'yi aratmayacak, iğnelemelerle dolu hiciv şiirleri vardır. Birçok edebiyatçı, bilindiği üzere Şeyh Galib'in şiirlerinde de modernizme yönelik işaretlerin olduğuna dikkat çekmişlerdir. Maraşlı edebiyatçılar içinde de Vehbî ve Gaffar Baba'nın, gelenekten yavaş yavaş kopuşun, modernizmi yavaş yavaş benimseyişin örnekleri olduğu söylenebilir. Sonrasında Tanzimat ve Meşrutiyet dönemleri yaşanacaktır Türk Edebiyatında. Garip Akımı'na kadar da gelenekle modernizm Türk şiirinde sürekli çatışacaktır. Garip Akımı'ndan sonra, bu çatışma şekil değiştirecek ya da farklı bir boyuta geçecektir. Ama form kavgası bir yerde bitecektir. Geleneksel aruz ve hece formuyla birlikte serbest şiir de kendini kabul ettirecektir.

Osmanlı döneminde yaşayan âşıkların şiirlerinde ise ağırlıklı olarak aşk konusu işlenir. Yiğitlik, dünyanın geçiciliği, vefa, samimiyet, dürüstlük, adalet, hak bilirlilik, kader ise, diğer işlenen konular arasındadır. Âşıkların şiirleri daha somut olduğu için, içinde buldukları şehir, kasaba veya köylerin durumuna, toplumsal şartlarına, dertlerine ve güncel hayatlarına dair birçok veri taşırlar. Yoksulluk mesela en çok işlenen konudur. Anadolu insanı, Osmanlı döneminde özellikle bütün geçimini tarım ve hayvancılıktan sağladığı için yağmur, boran, kara kış gibi konulara da sık rastlanır Maraşlı âşıkların şiirlerinde. 19. yüzyılda, diğer ifadeyle I. Dünya Harbi'ne doğru, şiirlerin muhtevasında da değişiklikler olmaya başlar. Bu değişiklikler sadece âşıkların şiirlerinde değil, o dönemin bütün şairlerinde de gözlemlenir. 19. yüzyılın dünyasında artık herkes önce kendinden, sonra inançlarından, doğrularından şüphe etmeye başlar. Osmanlı'nın aynı yüzyıl içinde büyük topraklar kaybetmesi de hesaba katılmalıdır. Bunların Kahramanmaraşlı şairler üzerinde de derin etkileri olur.

Benzer modernleşme, divan edebiyatına kıyasla âşık edebiyatında hece vezni, kafiye, redif hiçbir zaman terk edilmediği için, daha yumuşak bir geçişle

gerçekleşir. Şiirlerde artık en çok işlenen aşk ve yoksulluk konularının yanına vatan, şehitlik, gazilik konuları da eklenir. Özellikle 1920’de Maraş’ın önce İngiliz, daha sonra da Fransız ordusu tarafından işgal edilmesi, şairlerin daha çok vatan duygularıyla dolmalarına, vatan şiirleri söylemelerine neden olur. Siyasi şiirlerin ağırlık kazanması olarak da yorumlayabiliriz bunu. Şairler toplumsal sorumlulukları, vicdanları, görüp geçirdikleri üzerine hamasi, yüksek sesli şiirler söylerler 19. yüzyılda. Fakat hece vezniyle kurulan âşik şiirlerinin yapısı, Karacaoğlan’dan gelen aşk damarını, Ahmet Yesevi ve Yunus Emre’den gelen inanç temelini hiçbir zaman kaybetmezler. Yüzyılın insanı kendinden şüpheye düşüren özellikleri ise şiirlerde daha çok soru işaretinin olmasını beraberinde getirir. Şairler bu yüzden şüphe edilmeyen konulara daha çok sarılırlar. Bu konularsa, İslam ve vatandır.

Şairlerin Sultanı: Necip Fazıl Kısakürek

Diğer bir Maraşlı “Sultanu’ş Şuara/Şairlerin Sultanı” olan Necip Fazıl Kısakürek’in hece vezninden kopmaması da dönemin getirdiği bir özelliktir. Necip Fazıl’dan önce de hece vezniyle şiir yazan isimler vardı. Bu hareketi, Mehmet Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp’le başlatabiliriz. Sonrasında ise daha çok Karacaoğlan’dan esinlendiğini düşündüğüm Anadolu’nun yayla, dağ, ırmak ve çiçekleriyle ilgili şiirler yazılmıştır. Kemalettin Kamu, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ömer Bedrettin Uşaklı gibi. Necip Fazıl’da hece vezni, zirve noktasını yaşamakla birlikte muhteva ve söyleyiş değişikliğine de uğrar. Çünkü Necip Fazıl, Karacaoğlan değil Yunus Emre üzerinden ilerler. Zaten içinde bulunduğu, 19. yüzyıla birlikte her insanda görüldüğünü söylediğimiz, şüphe unsuru için de Yunus Emre’nin şiirleri sorgulayıcı yönüyle daha uygun bir yoldur. Necip Fazıl hafakanlarını, hayat ve insan üzerine sorularını, mesela “Çile” gibi şiirlerinde, dile getirir. Ayrıca Necip Fazıl’ın “Kaldırım”, “Otel Odaları” ve “Takvimdeki Deniz” gibi şiirleri özellikle Charles Baudelaire ve Arthur Rimbaud’nun şiirleriyle kıyas edilirse, Türk edebiyatının gerçek anlamda ilk Batılı şiirleridir.

Vehbî’yle başladığını düşündüğümüz Maraşlı şairlerin İstanbul ve Ankara’ya taşınma olayında Necip Fazıl’ın bambaşka bir yer ve etkisi vardır. Ona geçmeden önce, İstanbul veya Ankara’ya göç eden Maraşlı şairlerin, Maraş’la hiçbir zaman bağlarını koparmadıklarını vurgulamalıyım. Maraşlı her edebiyatçı için Maraş, Sezai Karakoç’un dile getirdiği gibi “çocuk yüreğinin ateş aldığı yer”dir. Necip Fazıl’la birlikte Vehbî’nin başlattığı hareket âdeta makas değiştirir. Maraşlı Necip Fazıl’ın etkisi sadece Maraşlı şairler üzerinde olmaz. Aslında Anadolu’nun herhangi bir şehir, kasaba veya köyünde doğan bütün şair adaylarında bu etki gözlemlenebilir. O da şudur: Genç şairin “Bulduğum, doğduğum, büyüdüğüm yer neresi olursa olsun, ben kendi gayretlerimle şiir söyleyebilirim,” diyebilmesidir. Başka bir ifadeyle özgüven kazanmasıdır. Maraşlı bütün şairlerde bu özgüven fazlasıyla vardır zaten. Bu özellik Necip Fazıl üzerinden bütün Türk edebiyatına doğru yeniden yayılmıştır. Necip Fazıl’ın belki de en büyük etkisi, Batı edebiyatı ve temsilcileri karşısında Türk şairlerinin yeniden özgüven kazanması şeklinde olmuştur. Bu özgüvene, o

dönem aslında bütün şairler ihtiyaç duyuyordu. Mehmet Akif Ersoy'dan sonra bu şekilde gür sadânın duyulduğu şiirler Necip Fazıl'a aittir. Mehmet Akif'le Necip Fazıl arasında, imparatorluğu parçalanmış, umutları kırılmış, yenilmişlik duygusundan bir türlü çıkmayan, özellikle genç şairler, kısık sesli, minimal şiirler yazmakla uğraşmışlardır, diye bir genelleme yapsak, çok da isabetsiz olmaz.

Necip Fazıl, çıkardığı *Büyük Doğu* dergisiyle, ayrıca Maraşlı bir şairin nasıl bir düşünce hareketi oluşturacağını da göstermiştir. Bu atılganlık ve özgüvende, onun İstanbul'da doğup büyümesi kadar Maraşlı dedesi Mehmet Hilmi Efendi'den aldığı Anadolu ruhunun da etkisi büyüktür. İlginçtir, Necip Fazıl'ın annesi de oğlunun şair olmasını istemiştir. Necip Fazıl biraz da annesinin bu isteği doğrultusunda şiir yazmaya başlar. Necip Fazıl'ın çocukken soluduğu havanın içinde Maraşlı bir ailenin oğlu olması dolayısıyla şiir vardır. “Kahramanmaraş'ta üç kapının ikisinden şair çıkar,” sözü hiç de yadırganacak bir söz değildir. Necip Fazıl örneğinde olduğu gibi, Maraşlıların kültür temelinde şiir bulunur. Her Maraşlı çocuk, şairin ve şiirin yüceliği duygusunu, önce ailesinden, sonra da çevresinden alır. Osmanlı döneminde Vehbî'nin babası Râşid Efendi de şairdir. Vehbî'nin oğlu Hayreddin Lâmi de şairdir. Necip Fazıl'a dönecek olursak, o sadece Cumhuriyet dönemi Maraşlı şairlerin güçlü bir temsilcisi değil, Türk edebiyatının da köşe taşlarından biridir.

Büyük Doğu hareketi, içinde birçok başka hareketleri de taşımıştır. Sezar Karakoç'un *Diriliş*, Nuri Pakdil'in *Edebiyat*, Rasim Özdenören, Akif İnan, Erdem Bayazıt ve Cahit Zarifoğlu'nun öncülük ettiği *Mavera*, Nedim Ali'nin *İkindiyazıları* hareketleri, doğrudan veya dolaylı olarak *Büyük Doğu* hareketiyle bağlantılıdır. Bu isimlerin hepsi de Kahramanmaraşlıdır. Onlar Necip Fazıl'la birlikte Türk edebiyatında “Maraş ekolü” diye isimlendirilen sanatsal, düşünsel oluşumu gerçekleştirmişlerdir. “Maraş ekolü” sadece Maraş'ı bağlamamış, 1930'lardan günümüze kadar, birçok edebiyatçıyı etkilemiştir. İsmi anıdığımız dergilerin içinden yüzlerce şair, hikâyeci, eleştirmen, denemeci çıkmıştır. Onlar ilk yazılarını, ilk heyecanlarını bu dergilerde şekillendirmiş ve yayımlamışlardır. Bu yüzden belki de Maraşlı edebiyatçıların Cumhuriyet dönemini Necip Fazıl'la başlatmak gerekir. Osmanlı döneminde birkaç zirve isimle yürüyen Maraşlı edebiyatçıların tarihi, Necip Fazıl'dan sonra, özellikle *Mavera* dergisinde, toplu hâlde ilerlemiştir. Kahramanmaraş'ın diğer bir edebiyat dergisi olan *Dolunay*'da da doğrudan olmasa da dolaylı yollardan *Büyük Doğu* etkisine rastlanır. Bu etki zamanla dergiyi çıkaran kişinin, kimliğinde yeniden şekillenir. Bu şekilde ortaya âdeta bir ağacın farklı, büyük, diğer bir ifadeyle artık gövdeleşmiş dalları gibi, edebiyat anlayışları doğar.

1980 Öncesi ve Sonrası

Tanzimat dönemiyle birlikte, divan şiirinden uzaklaşmaya başlanır. Bu uzaklaşma, form itibarıyla gelenekten kopma diye de ifade edilebilir; Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'e kadar bütünüyle gerçekleşmez. Bu isimlerin de gelenekten tamamen koştukları söylenemez. Hem içerik hem de form olarak. Serbest

şiir, artık Türk edebiyatında kabul edilmiştir. Fakat asıl şeklini Nazım Hikmet ve Orhan Veli'de bulmuştur. Nazım Hikmet'in şiirleri her ne kadar serbest müstezat olsa da iç ve dış kafiyelerden oluşur. Divan şiirinin yerini, serbest şiire bıraktığını düşünebiliriz. Serbest şiir yazmayan şairlerse hece vezniyle yollarına devam etmişlerdir. Necip Fazıl, hece vezninden vazgeçmemiştir. Fakat Ahmet Haşım'ın serbest şiirleri de vardır. Nazım Hikmet'in ilk şiirlerinde de hece ve aruz vezinlerine rastlanır. O da sonraki şiirlerde serbest formu tercih etmiştir. Hece vezni, çünkü yeni toplumsal koşullarda, şaire yeterli gelmemiştir. Sezai Karakoç'un ilk şiirleri "Monna Rosa" ve "Yağmur Duası" da hece vezniyle yazılmıştır. Necip Fazıl'dan sonra, serbest şiir yaygınlaşmıştır. Divan şiirinin, Cumhuriyet döneminde, yerini serbest şiire bıraktığına yönelik düşüncemizin sebebi konu, imge, edebi sanatlar, entelektüel birikim, tarihin kullanımı gibi birçok unsurun her iki şiirde de üst düzeyde kullanılmasıdır. II. Yeni diye isimlendirilen ve 1950'lerde ortaya çıkan şiir hareketinin, hızla yaygınlaşmasının sebebi de budur: Şaire hece ölçüsünün, bununla birlikte Garip Akımı'nın yeterli gelmemesi, zamanın ruhuyla kurulacak bağına uygun olmamasıdır. Bu yüzden her ne kadar *Diriliş*, *Edebiyat*, *Mavera* ve *İkindiyazuları* dergilerinde toplanan Maraşlı şair ve yazarlar düşünce planında Necip Fazıl'a bağlı kalsalar da şiir formunda serbest şiiri seçmişlerdir. Akif İnan ve Osman Sarı, hece ölçüsüyle şiir yazmışlardır. Bunlar da form, hece ölçüsü ama söyleyiş yine modernidir.

Necip Fazıl sonrası Maraşlı edebiyatçıların hareketi, çıkardıkları dergiler, yayımladıkları kitaplar, Türk edebiyatında bir dönüm noktası diye de yorumlanabilir. Bu edebiyatçılardan sonra Türk edebiyatı artık hiçbir zaman eskisi gibi olmayacaktır. Necip Fazıl'ın "Surda bir gedik açtık mukaddes mi mukaddes/ Ey kahpe rüzgâr artık ne yandan esersen es" mısraları bu noktada Maraşlı edebiyatçılar için kullanılabilir. Bu isimleri tekrar hatırlayalım: Sezai Karakoç, Akif İnan, Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören, Erdem Bayazıt, Kadir Tanır, Osman Sarı, İsmail Kılıoğlu. Hem eserleriyle, hem de çıkardıkları dergilerle, bir değil birkaç şiir kuşağının ağabeyliğini yapmışlardır. Ayrıca kendi kuşakları içinde de gayet faal, etkin ve belirleyici roller üstlenmişlerdir. Bu dönemin ikinci kuşak Maraşlı edebiyatçıları da yazalım hemen: Atif Dağ, Ömer Erinç, Ömer Aksay, Necip Evlice, Ali Karaçalı, Mevlâna İdris, Nedim Ali, Kâmil Aydoğan, Mustafa Aydoğan.

Maraşlı Olmayan Maraşlılar

Burada hemen Akif İnan ve Sezai Karakoç'u neden Maraşlı olarak andığımızı da söyleyelim. Akif İnan her ne kadar Urfa, Sezai Karakoç da Diyarbakır doğumlu olsalar da bu iki isim de Maraş'ta bulunmuş ve "Maraş ekolü" diye isimlendirdiğimiz harekete büyük katkılar sunmuşlardır. Yol göstericiliğiyle, ortaya koyduğu fikirlerle, sanatıyla, çıkardığı dergiyle "Maraş ekolü" içinde, üstat olarak Necip Fazıl benimsenmişse, iki ağabeyden biri olarak da Sezai Karakoç benimsenmiştir. Diğer ağabey, Nuri Pakdil'dir. Bu isimler arasındaki ilişki sadece ağabeylik kardeşlik ilişkisi değildir. Her iki isim de düşünce ve sanatta usta olarak görülmüş, onların yönlendirmeleri esas alınmıştır. Akif

İnan ise, liseyi Kahramanmaraş'ta Rasim Özdenören, Alaeddin Özdenören, Erdem Bayazıt ve Cahit Zarifoğlu'yla birlikte okumuştur. Lisedeki bu arkadaşlık, sonrasında birlikte dergi çıkarmak, yayınevi kurmak şeklinde devam etmiştir. Şevket Bulut da Maraş'ta doğmamıştır, ama bütün edebiyatını Maraş'ta geçirdiği günlerde oluşturmuş, neredeyse bütün kitaplarını burada yazmıştır. Hikâyelerinde kullandığı mekânlar da genellikle Maraş'tan alınmıştır. Yakın dönemde “Maraş ekolü”ne dahil edilebilecek diğer bir isimse, Mustafa Köneçoğlu'dur. Köneçoğlu, özellikle 2000-2020 yılları arasında, Maraş'ta yapılan bütün edebiyat etkinliklerine doğrudan veya dolaylı bir şekilde katkı sunmuş, genç şairlere ağabeylik yapmıştır. Dolayısıyla bu isimleri Maraşlı kabul etmenin, edebiyat tarihi açısından hiçbir sakıncası yoktur.

Bu arada diğer Cumhuriyet dönemi Maraşlı yazarları söyleyelim: Adem Konan, Ahmet Cansız Güllü, Ahmet Ekici, Ahmet Kurnaz, Ahmet Sandal, Ahmet Özer, Ahmet Süreyya Durna, Ali Büyükçapar, Ali Haydar Tuğ, Ali İhsan Kuyumcu, Arif Bilgin, Asuman Soydan Atasayar, Avni Doğan, Bahtiyar Aslan, Bünyamin K., Celalettin Kurt, Cevdet Alperen, Coşkun Çokyigit, Durmuş Ali Eker, Ertuğrul Karakoç, Fatih Okumuş, İbrahim Y. Zarifoğlu, Kenan Seyithanoğlu, Mehmet Akif Baltutan, Mehmet Akif Kireççi, Mehmet Aksu, Mehmet Gemci, Mehmet Güneş, Mehmet Taş, Mustafa Okumuş, Mustafa Önyurt, Mustafa Türk, Nevzat Kırkpınar, Nihat Yücel, Nurettin Ertekin, Osman Gökçe, Ömer Faruk Aytemiz, Raşit Küçükürtül, Sezai Uğurlu, Sıddık Elbistanlı, Sıddık Özer, Şeref Turhan, Şevket Yücel, Tahir Görenli, Tanyal Sümbül, Tayyip Atmaca, Yalçın Yücel, Yaşar Alparslan, Yaşar Beçene, Yusuf Telci, Hasan Reşit Tankut, Mehmet Ali Zengin, Mehmet Alperen, Mehmet Göçer, Mehmet Gören, Mehmet Reşit Ayhan, Mehmet Taş, Ahmet Doğan İlbey, İsmail Göktürk, Esin Tepebaşı, Ahmet Maraşlı, Murat Aykaç Erginöz, Mehmet Işık, Mehmet Mortaş, Ahmet Taşgetiren, Arif Bilgin, Cuma Tahiroğlu, Mürvet Sarıyıldız, Arif Burun, Fatih Bedir Köker, İbrahim Gökburun, Cafer Keklikçi, Hüseyin Burak Us, Necdet Ekici, Osman Alagöz, Ramazan Avcı, Recep Şükrü Güngör, Nusret Şan, Remzi Çayır, Salih Zengin, Salman Kapanoğlu, Hacı Abdullah Kozan, Esmâ Yakar, Sema Maraşlı, Serdar Yakar, Salih Koca, Kadriye Kırdök, Vehbî Vakkasoğlu.

Diriliş, Edebiyat ve Maverâ dergilerine göz atıldığı zaman, bunlarda dünya edebiyatının da yakından takip edildiği görülür. Başta Fransızca, Arapça ve İngilizce olmak üzere birçok dünya dilinden çeviriler yapılır her sayıda. Serbest şiir benimsenmiştir, keza bazı araştırmacılara göre Sezai Karakoç, Türk şiirinin son yüzyılını etkilemiştir. Cahit Zarifoğlu, Sezai Karakoç'tan sonra hem çağdaşları hem de yeni kuşaklar üzerinde en çok etkisi olan şairdir. Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören ise özgün ses, tarz, imge ve söyleyişleriyle ortaya farklı ama güçlü bir şiir koymuşlardır. Erdem Bayazıt destansı söyleyişle ön plana çıkarken, Alaeddin Özdenören lirizmin orijinal örneklerini vermiştir. Cahit Zarifoğlu şiiri imgeci yönüyle dikkat çekmiş, Ece Ayhan'a göre şiirde yapı sorununu ilk ürünlerinden itibaren, kolayca çözmüştür. Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu, her ne kadar imgeci yönleriyle dikkat çekmişlerse de şiirde yakaladıkları âhenk, ayrıca kültürel unsurları yeniden canlandırma noktalarında da geniş bir etki alanı oluşturmayı başarmışlardır.

Diriliş, Edebiyat ve *Mavera* dergilerinin hikâye kanadını da yine Maraşlı edebiyatçılar oluşturmuştur: Rasim Özdenören, Kadir Tanır, İsmail Kılıhoğlu. Rasim Özdenören sadece bu hareketin değil, Türk edebiyatının da ilk İslamcı hikâyecisi olarak kendini göstermiştir. Rasim Özdenören’le birlikte Türkiye’de öykü anlayışının bile değiştiği söylenebilir. Üç hikâyeci de gelenekle modernizm arasındaki çatışmayı, bireyin iç hesaplaşması üzerinden işlemişlerdir. Bir yanılla bu hikâyecilerin kitapları, daima Anadolu’ya bakmışlardır, diğer yanılla da modernleşen dünyayı anlamaya yönelmişlerdir. *Gül Yetiştiren Adam*’da Rasim Özdenören Gül Yetiştiren Adam’la gelenekseli, inanç dünyasını, örf ve adetleri yansıtırken, diğer yandan Çarlı karakteriyle Batılılaşan Türkiye’yi tartışmıştır.

Bu dergilerin eleştiri ve deneme sayfalarını da aynı isimler doldürmüşlardır. Zaten deneme türü onların diğer bir dili olmuştur. Cahit Zarifoğlu, denemeyle birlikte hikâye, roman, piyes, günce türlerinde de kitaplar yazmıştır. Ve bu kitapları da Cahit Zarifoğlu’nun şiirleri kadar etkileyici ve başarılıdır. Aynı şekilde Alaeddin Özdenören’in, felsefe tarihini tartışan, modernizm eleştirisi olarak da okunabilecek, derinlikli araştırma yazıları dikkat çekicidir. Akif İnan’ın farklı medeniyetleri ele alan, edebiyat, kültür, sanat, din gibi kavramları tartıştığı yazıları da kitaplaştırılmıştır. Nuri Pakdil öncü denemeleriyle ilgileri üzerine toplarken, şiir ve piyesler de yazmış, Fransızcadan çeviriler yapmıştır. Rasim Özdenören, dergilerdeki yazılarının yanı sıra düzenli olarak günlük gazetelerde deneme yazmıştır. Sezai Karakoç’un hikâye, piyes ve denemeleri de en az şiirleri kadar etkili olmuştur. Dolayısıyla Yedi Güzel Adam diye isimlendirilen, “Maraş ekolü” diye de anılan hareketin edebiyatçıları, farklı türlerde eserler verebilen, çalışkan, entelektüel yönden birikimli isimlerdir. Bu kadar etkileyici ve belirleyici olmalarında, bu yönlerinin payı büyüktür.

Yedi Güzel Adam Kimdir?

Yedi Güzel Adam, Cahit Zarifoğlu’nun ikinci şiir kitabının ismidir. Ve bu şiirlerinde Cahit Zarifoğlu’nun kendini ve arkadaşlarını anlattığı söylenemez. Zarifoğlu yeni bir kurgu oluşturmuştur bu kitabında. Diğer eserlerinde de görüldüğü üzere, modernizme her zaman mesafeli yaklaşan Zarifoğlu, *Yedi Güzel Adam* kitabında, farklı karakter üzerinden çağın gereği olarak düşündüğü ahlâki ilkeleri işlemiştir. 2014’te TRT-1’de, Maraşlı edebiyatçıları anlatmak üzere çekilen dizi filmde, sayıları yediyi geçmesine rağmen, bu candan edebiyat dostlarını Yedi Güzel Adam diye isimlendirmişlerdir. Yedinci güzel adamın kim olduğu ise sürekli tartışılmıştır. Oysa tartışmaya gerek yoktur. Sezai Karakoç’tur bu isim. Çünkü asıl yedinci isim Ali Kutlubay’dır diye iddia eden kişiler, aslında isimlendirmenin edebiyat içi olduğunu fark etmemişlerdir. Ali Kutlay’ın ise yayımlanmış bir kitabı yoktur. İsimlendirmede temel alınan ilke, edebiyatçının nerede doğduğu değildir. Eğer öyle olsaydı, Akif İnan’ı da Yedi Güzel Adam’ın dışında saymak gerekirdi. Oysa Akif İnsan ismi üzerinde hiçbir şekilde tereddüt yoktur. Sezai Karakoç ismi üzerinde de aynı şekilde herhangi bir tereddüdün olmaması gerekir. Edebiyat söz konusuysa, Sezai Karakoç da Maraşlıdır ve Yedi Güzel Adam’dan biridir. Ki Sezai Karakoç’a 2020 yılında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından fahri hemşerilik berati

takdim edilmiştir. İşin doğrusu, bu isimlendirme genelde de benimsenmiş ve değişik platformlarda kullanılmıştır. Mesela Kahramanmaraş'ta 2019'da 7 Güzel Adam Edebiyat Müzesi kurulmuştur.

Diriliş, Edebiyat ve Maveria dergilerinin içinden, *İkindiyazıları* dergisi de doğmuştur. Bu dergilerin hepsine de yukarıda belirttiğimiz gibi *Büyük Doğu* ağacının artık büyümüş, birer gövde hâline gelmiş, yapıları olarak bakabiliriz. *İkindiyazıları*'nın farkı ve önemiye, Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde yayımlanmış olmasıdır. Diğer dergiler, İstanbul ve Ankara'da çıkarılmıştır. Andırın ise, *İkindiyazıları* çıkmaya başladığı dönemde henüz 6 bin nüfuslu bir ilçedir. Baskı ve dağıtım imkânları kısıtlıdır. Buna rağmen Nedim Ali Zengin ve Kâmil Aydoğan'ın çabaları neticesinde, ulusal düzeyde okunan, takip edilen, ürün gönderilen bir dergi olmayı başarmıştır. *İkindiyazıları*'nın diğer bir özelliğiye, *Büyük Doğu* çizgisinde olmayan şair ve yazarlara da sayfalarında yer vermesidir. O yüzden *İkindiyazıları* koro değil solo ürünler toplamıdır. Bu yönüyle de aslında dergicilikte yeni bir imkân, yeni bir açılım da getirmiştir. Dergi birçok genç şair ve yazar adayına okul, Türkiye genelinden çok sayıda şair ve yazarın buluşma noktası olmuştur.

Diğer taraftan Kahramanmaraş'ta başka bir edebiyat hareketi daha görülür. O da Bahaettin Karakoç'un editörlüğünde çıkarılan *Dolunay* dergisidir. Sonrasındaysa Dolunay Yayınları kurulacaktır. Burada genç yetenekler, ilk eserlerini yayımlayacaklardır. *Dolunay* bu dönemde genç yetenekler için okul vazifesi görecektir. Bahaettin Karakoç'la birlikte dergide yine hepsi de Maraşlı olan Mehmet Narlı, İnci Okumuş, Hasan Ejderha, Şevket Bulut, Ali Akbaş, Ramazan Avcı, Yasin Mortaş, Mustafa Pınarbaşı ve Arif Eren de yer alır. Mustafa Kök, İsmail Göktürk, Ahmet Doğan İlbeş gibi araştırmacılar da derginin düşünce sayfalarını doldururlar. *Dolunay* dergisi de *İkindiyazıları* gibi Kahramanmaraş'ta çıkarılır.

En başa dönecek olursak, Türk edebiyatında Mevlânâ ve Yunus Emre çizgileri içinde *Büyük Doğu, Diriliş, Edebiyat, Maveria, İkindiyazıları* dergilerini, Mevlânâ çizgisinin; *Dolunay* dergisini ise Yunus Emre çizgisinin devamı olarak görebiliriz. Yunus Emre, Karacaoğlan'dan önce yaşadığı için *Dolunay*'ın devam ettirdiği çizgide onun ismini andık. Oysa *Dolunay*, bütünüyle Karacaoğlan'ın temsil ettiği çizgi üzerinde durur. Buna mukabil *Büyük Doğu* ve devamındaki dergilerin Türk edebiyatındaki çizgisi, sadece Mevlânâ'dan değil Yunus Emre'den de oluşur. Türk edebiyatından divan şiirinin çekilmesiyle oluşan boşluğu serbest şiirin doldurduğunu söylemiştik. Özellikle Sezai Karakoç'un *Diriliş* dergisi ve devamında çıkarılan dergiler de bu şiir biçimini, tarzını, yoğunluğunu kullanmışlardır. Daha açık söyleyecek olursak, divan edebiyatının çekilmesiyle oluşan boşluğu dolduran şiirleri bu dergilerin şairleri yazmıştır. Yunus Emre'yle de bağlantısı olan, fakat asıl Karacaoğlan şiirinde kendini gösteren edebiyat çizgisi doğrultusunda ise *Dolunay* dergisi çıkmıştır. Burada önemli bir farktan söz etmek istiyorum: Bahaettin Karakoç, Mehmet Narlı, Hasan Ejderha da serbest şiirler yazmışlardır. Fakat onların serbest şiirleri içinde, aşık edebiyatına özel söyleyişler, deyimler, imgeler, sesler, semboller,

bunların hepsinden de önemlisi hece vezninin modernleşmiş ölçüleri dikkatlerden kaçmaz. *Diriliş* ve devamında çıkan dergilerde, bu özellik terk edilmiş, her şairin kendi ölçüsünü, biçimini kurduğu bir şiire ulaşılmıştır. Ve bu iki hareket arasında aslında herhangi bir sürtüşme de yoktur. Birbirini besleyen, destekleyen hareketler olarak varlıklarını devam ettirmişlerdir.

Dolunay, Türk dünyasına açık bir dergi olmuştur. Âşık edebiyatından da bütünüyle vazgeçmemiştir. Aslında Maraşlı âşıkların tamamını bu dergi etrafında düşünebiliriz. Her ne kadar dergide bir şiir veya hikâye yayımlanmamış olsalar da. *Dolunay* bu manada, *Diriliş* ve devamındaki dergiler kadar modernleşmemiştir. Başka bir ifadeyle geleneksel olana bile isteye daha çok yer vermişlerdir. Yine de mesela iki dergi grubu da Mehmet Akif Ersoy şiirinde buluşur, Mevlânâ ve Yunus Emre şiirinde de buluşurlar, Karacaoğlan şiiri de her iki dergi grubunun ortak noktalarındandır. Ama takip edilen yol itibarıyla, kimi zaman keşişirlerken, kimi zaman birbirlerinden ayrılırlar. Bu da Maraşlı şairlerin, ne kadar nevi şahsına münhasır kişiler olduğunu, Maraşlı edebiyatçılar söz konusu olduğunda ne kadar farklı renklerin, desenlerin ve seslerin birlikte var olabildiklerini gösteren güzel bir örnektir.

Abdurrahim Karakoç Parantezi

Türk edebiyatının Karacaoğlan çizgisinde duran, bu çizginin son büyük şairleri ise Abdurrahim Karakoç'tur. O herhangi bir dergi topluluğuyla birlikte hareket etme gereği duymamıştır. Kendi şiir tekniğini geliştirme derdinde olmuştur ilk şiirlerinden son şiirlerine kadar. Farklı şiir teknikleri de denememiştir. Hece vezni içinde hareket etmiş, hece vezninin sınırlarını genişletmeye çalışmıştır. Mesela hece vezniyle yazdığı şiirlerde diyaloglara, tasvirlerle, olay anlatımlarına yer vermiştir. Bunda büyük başarılar da göstermiştir. Şiiri sadece aşk boyutuyla değil, siyasi boyutuyla da kullanmıştır. Hatta denilebilir ki siyaseti onun kadar maharetle hece veznine sokabilen, ikinci bir şair bulmak zordur. Sazla sözün birleşmesiyle tamama erdiğini düşündüğümüz Âşık Mahzunî'nin siyasi şiirleri belki bu noktada diğer bir örnek olarak düşünülebilir. Belki Âşık Yener'in şiirleri de öyle. Fakat hiçbiri kıvrak dil kullanımı, kelime oyunları, eleştirel zekâ, konu çeşitliliği yönünden Abdurrahim Karakoç şiirleri kadar ileri noktalara ulaşamamıştır. Abdurrahim Karakoç, her şeyden önce şiirle ve şiirde düşünebilen özelliğiyle, kalıcı eserler koymuştur ortaya. Aynı teknikleri kullanmasına rağmen şiirde tekrara düşmemesi de ayrı bir başarısıdır.

Maraş'ta âşık edebiyatına dahil olan kişiler bir dergi etrafında buluşmamışlardır. Dergicilik aslında gazetecilik gibi modernizmin getirilerinden biridir. Başka ifadeyle dergi yayını, modernizmle birlikte şairlerin dünyasına girmiştir. Bu da matbaanın keşfedilmesi, yaygın olarak kullanılmasıyla ilgilidir. Âşık edebiyatında, bu türlü bir yayın görülmez. Âşıklar kıraathane, kahvehane veya düğünlerde buluşurlar. Meclis oluştururlar da diyebiliriz buna. Karacaoğlandan bu yana süregelen bir gelenektir bu. Günümüzde de vardır. Âşıklar buluşur, saz çalarlar, gerek kendi şiirlerini, gerekse de başka ozanların şiirlerini türkü formatında okurlar. Atışmalar olur âşıklar arasında. Doğaçlama söylenen bu

şiiirler de âşıkların söz maharetini gösteren, ilgiyle dinlenip, takip edilen bir etkinliktir. Âşıkların bir araya gelip şiir dergisi çıkardığı pek görülmemiştir. Zaten onların -olursa tabii- şiir kitapları vardır. Bu kitapları da kendi imkânlarıyla çıkarırlar. Bu yüzden âşıkların kitaplarına ulaşmak zordur. O kadar ünlü olmasına, Türkiye'nin bütün çevrelerince benimsenip, sevilmesine rağmen hâlen Âşık Mahzunî Şerif'in şiir kitabının yeni baskısı maalesef yapılmamıştır. Aynı şekilde Âşık Yener'in bütün kitaplarına ulaşmak güçtür. Dostozan ve Ahmet Çıtak gibi şairlerin tüm şiirleri Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanmıştır. Diğer âşıkların kitapları için de Onikişubat ve Dulkadiroğlu İlçe Belediyeleri yayın faaliyeti yürütmüştür.

İlk elde akla gelen Maraşlı âşık şairler şunlardır: Ahmet Bulut, Ali Demir, Âşık Ali Ataş, Âşık Mechuli, Âşık Cimani, Âşık Devai, Âşık Hudayi, Âşık Hüseyin, Âşık Kalender Eren, Âşık Mahzunî, Âşık Mısdılı, Âşık Mucrimi, Âşık Nuri, Âşık Selami, Âşık Soner, Âşık Yener, Bulut Ozan, Durdu Yoksul, Ferahi, Figani, Giryani, Hacı Hasan Uğur, Haşim Kalender, Hilmi Şahballı, İsmail İpek, İsmail Kutlu Özalp, Kalender Eren, Kamil Bozkurt, Karaozan, Kul Ahmet, Kul Halil, Kul Hamit, Kul Hasan, Mahir Başpınar, Mechuli, Mehmet Ayar, Mehmet Gözükara, Mehmet Kiper, Meluli, Mustafa Zulkadiroğlu, Ozan Nuri, Osman Adil Uylukcu, Osman Dağlı, Osman Konak, Öksüz Ozan, Pehlil Ali, Ramazan Pamuk, Saltoğlu Rıfat, Süleyman Bulut.

Halk şairleri bir derginin etrafında buluşmasalar da bütünüyle yayın dünyasından uzak durmamışlardır. Yerel gazetelerin birçoğunda, âşıkların şiirleri için sayfalar ve köşeler ayrılmıştır. Bu noktada *Alkış* dergisini de anmalıyız. Oğuz Paköz'ün editörlüğünde, kalabalık bir yayın kuruluşuyla yayın hayatına devam eden *Alkış* dergisinde, Kahramanmaraşlı yüzlerce şair, yazar ürün yayınlamışlardır. Bu dergide de koro değil, solo ürünler yer alır. Şair ve yazarlar *Alkış*'ta toplu değil, bireysel hareket etmişlerdir. *Alkış*'ın Maraş'ın sanat ve düşünce açısından ciddi bir birikim oluşturduğu söylenebilir.

Bir Romancı: Tahsin Yücel

Maraşlı çalışkan yazarlardan biri de Tahsin Yücel'dir. Hikâye kitaplarında özellikle doğup büyüdüğü Elbistan, mekân olarak yer alır. Bu hikâyelerin kahramanları da yöresel özelliklere sahip kişilerdir. Fakat Tahsin Yücel her ne kadar ismini hikâyeleriyle duyurmuş olsa da ilerleyen dönemlerde romanlarıyla başarı göstermiştir. Sadece Maraşlı yazarlar arasında değil, Türk edebiyatının genelinde, romanlarıyla yaşadığı dönemi çeşitli açılardan işlemiş, başarılı tasvirler, olay anlatımları, hepsinden de önemlisi iç hesaplaşma diyebileceğimiz durum tahliliyle, kendine özel bir yer açmıştır. Tahsin Yücel'in Fransızcadan yaptığı şiir, roman, hikâye ve deneme çevirileri de ayrı bir öneme sahiptir. Bu çevirilerde Tahsin Yücel'in benimsediği ve kabul ettirmeye çalıştığı dil anlayışı daha iyi fark edilir. Tahsin Yücel dilde sadeleşmeyle birlikte yeni kelime üretimine gitmiş bir yazardır. Dilde oluşacak boşlukları bu şekilde gidermeye çalışmıştır. Onun Türkçe hassasiyeti, diğer Maraşlı edebiyatçılarda da görülür. Nuri Pakdil'in çıkardığı *Edebiyat* dergisinin bütün şair ve yazarlarında dil, başlı

başına bir uğraş ve ilgi alanıdır. Bu şair ve yazarların hepsinde savrulmayan, meramını olduğu şekliyle ifade eden, âhenk sorununa rastlanmayan bir dil anlayışı ve kullanımına rastlanır. Tahsin Yücel, ayrıca edebiyat teorilerine yönelik yaptığı çeviri ve çalışmalarıyla da büyük bir boşluğu doldurmuştur.

Büyük Doğu 1978'de, *Dolunay* 1986'da, *Edebiyat* 1984'te, *Mavera* 1990'da, *Diriliş* 1992'de, *İkindiyazıları* 1994'te kapanmıştır. Bunların ve *Alkış* dergisinin dışında Kahramanmaraş'ta süreklilik arz eden bir dergi olmamıştır.

2010 ve sonrası

Kahramanmaraş'ta edebiyat geleneği devam ediyor. Seçkimizde en son 1977 doğumlu Cafer Keklikçi'nin bir şiirine yer verdik. Oysa İbrahim Gökburun, Yeprem Türk, Hüseyin Burak Us da şiirleriyle dikkat çeken, kitaplarıyla Kahramanmaraş'ın edebiyat geleceğini devam ettiren şairlerdir. Hikaye alanında ise Merve Büyükkıçar ve Hatice Ebrar Akbulut ilk kitaplarını yayımladılar. Demek istediğimiz, Kahramanmaraş'ta canlılığını kaybetmeyen, köklü bir edebiyat geleceği vardır. Ki onun içinden yeni şairler, hikayeciler ve romancılar çıkmaya devam ediyor. Ürünlerine yer veremediğimiz ama yazımızda, varlıklarından mutlaka söz etme gereği duyduğumuz bu isimlerin var oluş ve ahlak vurgularıyla dikkat çektiklerini söyleyebiliriz. Bu vurgu, özellikle şiirde daha belirgin olarak görüleceği üzere Necip Fazıl'ın şiirlerinden kök alarak günümüze kadar ulaşmıştır. Kahramanmaraş'ın yeni şairleri olarak selamlayabileceğimiz bu isimlerin, Necip Fazıl şiirinden ayrılan yönüyle, yaşadıkları zaman dilimiyle açıklanabilir. Onlarda modernizmin yol açtığı tahribatın duygusal boyutlarıyla da karşılaşırız. Oysa Necip Fazıl, var oluş ve ahlak meselesini modernizm bağlamından bağımsız ele almıştır. Şiirde modernizmle, şehir kültürüyle hesaplaşma Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören'de daha belirgindir. Geneli 1980 doğumlu olan yeni Kahramanmaraşlı şairlerin şiirindeyse, bu aşama geçilmiş, hesaplaşma bir şekilde sonlanmış, ortaya çıkan tahribatın anlamı ve bundan sonra ne ifade edeceği işlenmiştir. Benzer ilişki yeni hikayecilerimizle Rasim Özdenören arasında kurulabilir. Aslında bu yönüyle Kahramanmaraşlı yeni edebiyatçılar yeni bir solğun, atmosferin, "şehirli ses" in taşıyıcısı olmuşlardır. Seçkimiz 50 edebiyatçının eseriyle sınırlı olduğu için, onlara yer veremediğimizi belirtmeden de geçmeyelim.

Temsil gücü yüksek isim ve dergilerden söz ettik. Aslında bir doktora tezi genişliğinde konudur Kahramanmaraşlı edebiyatçılar. Sayı olarak belki diğer şehirlerden daha çok edebiyatçı çıkarmamıştır Kahramanmaraş. Fakat nitelik, belirleyicilik, etkileyicilik açısından, Kahramanmaraşlı edebiyatçıların yeri, Türk edebiyat tarihinde es geçilemez, yok sayılmaz konumdadır.

Seçki Hazırlanırken İzlenen Yöntem

Bu seçkiyi hazırlamaktaki amacımız, Kahramanmaraşlı edebiyatçılar tarihinin genel hatlarını sunmaktır. Kahramanmaraşlı edebiyatçılar kimdir, neler yazmışlardır, eserlerinin özellikleri nelerdir, Türk edebiyatında nerede dururlar,

ne gibi etkiler uyandırmış diye akla gelebilecek ilk sorulara seçkimizle cevap vermeye çalıştık. Buraya aldığımız ürünler, ürün sahiplerinin en başarılı, en iyi ürünleridir diyemeyiz. Bunu aslında hiç kimse söyleyemez. Mesela “Ben Cahit Zarifoğlu’nun en iyi şiirini seçtim ve seçkiye koydum” iddiasına getirilebilecek onlarca, belki yüzlerce itiraz olacaktır. Sonuçta şiir, hikâye ve denemeden söz ediyoruz. Herkesin bu konularda farklı ölçütleri olacaktır. Bir ölçütün diğer ölçütten daha iyi olduğu da tartışmaya açıktır. Daha açık ifade edecek olursak, iki kere ikinin dört etmediği bir alandır edebiyat. Bu yüzden hem hangi edebiyatçıları ürün alacağımız, hem de o edebiyatçıların hangi eserini seçeceğimiz konusunda elimizde net, bilimsel yöntemler yoktur.

Her seçki biraz da seçkiyi hazırlayan kişinin zevkini, kültürel birikimini, tecrübesini ve tercihlerini yansıtır. Yine de seçkiyi hazırlamadan önce *Akdeniz’in Altın Şehri, Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş, Karacaoğlan’dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler, Maraş Meşhurları, Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler, Kahramanmaraş Ansiklopedisi, Şuaranın Yaşayan Yüz’ü, Kahramanmaraş’ta Cumhuriyet Dönemi Öncü Şairler, Yazarların Şehri Kahramanmaraş* gibi onlarca kitap karşılaştırmalı okunmuştur. Ayrıca yüzlerce cilt tutan, Maraşlı edebiyatçılara dair yapılmış yüksek lisans, doktora çalışmalarına müracaat edilmiştir. Bunlarla da yetinmeyip, söz konusu edebiyatçıların eserleri okunmuştur. Bu çalışmalar neticesinde, Kahramanmaraş’ın bütün edebiyatçıları sadece özgeçmiş veya birer eseriyle seçkimize alacak olsaydık, eminim en az beş ciltlik bir ansiklopedi çıkardı ortaya. Ümidim, bir gün böyle bir çalışmanın da yapılması ve yayımlanması yönündedir. Bizim bu seçkimiz Kahramanmaraşlı şairleri daha önce hiç duymamış, okumamış, fakat merak da eden okuyucu kitlesine yöneliktir. O yüzden, bu alanda çalışma yapan kişilerin, ilk aklına gelecek edebiyatçıları, seçkimize aldık diyebiliriz.

Takdir edileceği üzere bu, bilimsel bir yöntem değildir. Çalışmamızın da zaten bilimsel bir iddiası bulunmamaktadır. Yine de seçkimizin Kahramanmaraşlı edebiyatçılara dair okuyuculara bir fikir vereceğini ümit ediyoruz.

Edebiyatçıların sıralamasında, doğum tarihlerini esas aldık. Şiir, deneme, hikâye diye türlere ayırma gereği de duymadık. Kahramanmaraşlı edebiyatçıların geneli şiirle uğraşmışlar, şiir yazmışlar veya söylemişlerdir. Şairlere kıyasla az sayıda da olsa hikâye, deneme ve roman türlerinde eser veren Kahramanmaraşlı edebiyatçıları vardır. Doğum tarihi esas alındığı için sıralamada, bu hikâye ve denemelerden seçtiğimiz örnek metinler, şiirlerin arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla, başından sonuna kadar zevkle okunacak bir seçki hazırlamadığımızı düşünüyoruz. Okuyucuların Maraş’ın hem şairlerini hem hikâyecilerini hem de denemecilerini tanıyacakları, yaş sırasına göre okuyacakları, bir seçki...

Ömer Yalçınova

Nisan 2021, Kahramanmaraş

HALİLİ MARAŞİ

(16. yüzyıl)

Halili Maraşı, sanatçı bir aileye mensup. Dedesi hattatlar arasında “Üstâd-ı Esâtize/ Üstatların Üstadı” diye anılan Hayrettin Maraşî'dir. Kendisi, hat sanatında bir devrin kapanıp, yeni bir devrin başlaması anlamında, bir ekol olmuş Hattat Şeyh Hamdullah'ın da hocasıdır. Hat alanındaki çalışmalarını geliştirmek için, II. Bayezid devrinde, çok sayıda hattatın bir araya geldiği Amasya'ya taşınmıştır. Halili Maraşî de dedesi gibi, farklı dönemlerde farklı şehirlerde bulunmuş ve ilim tahsil etmiştir. Çeşitli kaynaklarda, kendisi mutasavvıf bir şair olduğu için, “Şeyh Halil” olarak da anılmaktadır. Dr. Lütfi Alıcı'nın tespitlerine göre “Allah ve peygamber sevgisi, mürşide bağlılık, tasavvuf yolunun adap ve erkânı şiirlerinin ana konularıdır. Dinî tasavvuf vadide yazdığı âşıkane ve hikemi şiirleri oldukça orijinal ve dikkat çekicidir.”

GAZEL*

1. Gel berü dön cânib-i Hakk'a dilâ şimden gerü
Tövbe kıl çıksun dimâgundan hevâ şimden gerü
2. Fakr u fâka ihtiyâr idüp fenâyiler gibi
Çâk idüp zerrin kâbâyı gey 'abâ şimden gerü
3. Ehl-i vahdet oluban terk it bu kesret ' âlemin
Meskenün olsun senün künc-i fenâ şimden gerü
4. Sâlik-i râh-ı hakikat olup it kesb-i kemâl
İde kudsiler senünle merhabâ şimden gerü
5. İy Halili ister isen nâr-ı ' ışkun nûr ola
Su gibi gönlün akıtma her yana şimden gerü

Beyitlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı**

1. Ey gönül! Beri gel, bundan sonra Hakk'a doğru dön! Tövbe et, şimdiden sonra zihninden (gereksiz) arzuları çıkar!
2. Fenâyiler gibi fakirlik yolunu seç, yaldızlı elbiseyi yırt ve aba giy!
3. Vahdet ehli olup bu çokluk âlemini terk et! Yokluk köşesi bundan sonra meskenin olsun!
4. Hakikat yolunun saliki olup kâmil olmaya çalış! Bundan sonra maneviyat ehli seninle selamlaşsın!
5. Ey Halili! Eğer aşk ateşinin nur olmasını istiyorsan bundan sonra gönlünü sağa sola akıtma!

* *Divançe ve Etvâr-ı Sebâ*, Haz. Lütfi Alıcı, Ukde Yay., 2010.

** *Millî Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş*, Doç. Dr. Sadi Gedik, "Kahramanmaraş'tan Türk Diline ve Edebiyatına Yansımalar", KMBB Kültür Yay., 2020.

KARACAOĞLAN

(17. yüzyıl)

Âşık edebiyatının en güçlü sesi: Karacaoğlan. Belki de Karacaoğlan için, âşık edebiyatının atası denilebilir. Âdeta Karacaoğlan şiiri, âşık edebiyatının sınırlarını, estetiğini, yapısını belirlemiştir. Karacaoğlan'dan sonra halk şiiri yazan herkes, ondan bir esinti de taşımıştır. Karacaoğlan'ın bütün şiirleri okunduğunda bazı mısra ve söyleyiş tekrarlarına rastlanır. Tekrarların anlamıysa, Karacaoğlan şiirlerinin 17. yüzyıldan, kayıt altına alındığı 20. yüzyıla kadar değişik saz şairlerince defalarca çalınıp söylendiği, dolayısıyla söyleyişte mükemmele ulaşıldığıdır. Yunus Emre şiirinde olduğu gibi Karacaoğlan şiirinde de bir şair, âşık veya derviş ismi altında toplumun ortak hafızası, duyguları ve söyleyiş biçimleri şekillenmiştir. O yüzden her iki büyük şair için de orali, burali veya mezarı şurada, burada diye tartışmalar çokça yapılır.

İNER GİDER BİR GÖZLERİ SÜRMELİ*

(Sunayı da deli gönül sunayı)
Ben yoluna terk eyledim sılayı
Gılavuz eyledim telli durnayı
İner gider bir gözleri sürmeli

Ateş yanmayınca tütün mü tüter
Ağ göğsün üstünde çimen mi biter
Vakti gelmeyince bülbül mü öter
Öter gider bir gözleri sürmeli

Sabahtan uğradım ilin yurduna
Dayanılmaz şu güzelin derdine
Yıkılası karlı dağın ardına
Aşar gider bir gözleri sürmeli

Ayağına giymiş telli yemeni
Ara yerden kaldıralım gümanı
Ağ topuk üstüne atlas tumanı
Döker gider bir gözleri sürmeli

* *Anadolu Âşıkları - 1, Karacaoğlan*, Haz. Prof. Dr. İsmail Görkem, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2018.

SÜNBUZÂDE VEHBİ

(18. yüzyıl)

Sünbülzade Vehbi'nin ismi, hayatı renkli ve hareketli geçen birçok sanatçı gibi, eserlerinden daha çok duyulmuştur. İsmi çok duyulmasının sebepleri arasında, Bükreş, Boğdan, Zağra gibi çeşitli şehirlerde kadılık yapması, ayrıca Osmanlı Sarayı tarafından -mesela İran'elçi olarak gönderilmesi, ayrıca çağdaşı diğer bir meşhur şair Surûrî'yle birbirlerine yönelik yazdıkları hiciv şiirlerinin popüler olması sayılabilir. Vehbi, Şeyh Galib'in de çağdaşıdır. *Divân*'ını III. Selim gibi sanatkar bir padişaha sunar. Şiirde artık yeni bir şey yapmanın veya marifet göstermenin çok zorlaştığı bir yüzyılda şiir yazdığı söylenebilir Vehbi'nin. Vehbi bu zorlu edebi ortamda Sultanuş Şuara (Şairlerin Sultanı) unvanıyla anılmayı başarır. Sünbülzade Vehbi sadece Kahramanmaraşlı divan şairlerinin değil 18. yüzyıl Türk edebiyatının da güçlü bir temsilcidir.

GAZEL*

1. ‘Aşkınla hevâlandım bi-lâneliğim gel gör
Yanmakda firâkınla pervâneliğim gel gör
2. Ben böyle tek ü tenhâ sen gayr ile ülfetde
‘Akl u dil ü cânımla bigâneliğim gel gör
3. Yıkınsa da cevrinle ma’mûr edegör yap yap
Ey künc-i dilin genci viraneliğim gel gör
4. Peymâne-be-kef sâki bu bezme ayağın baş
Câm-ı mey-i ‘aşkınla mestâneliğim gel gör
5. Ben Vehbi-i pâ-malim hayret-zede vü lâlîm
Bâziçe-i etfalim divâneliğim gel gör

Beyitlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı**

1. (Ey sevgili!) senin aşkınla havalandım, nasıl evsiz yuvasız kaldığımı gel gör! Senin ayrılığın ile nasıl yanmaktayım gel gör!
2. Ben böyle tek başıma (dolaşır) iken sen yabancılarla ülfet ediyorsun. (Benim) kendi aklımdan gönlümden ve canımdan nasıl uzaklaştığımı gel gör!
3. Eziyetlerinle (beni) yıktın ise de (tekrar) onarıver, düzelt düzelt! Ey gönül köşemin hazinesi! Nasıl yıkılmış olduğumu gel gör!
4. Ey sakî! Elde kadeh bu meclise ayağını bas! Bende senin aşk şarabının kadehinin sarhoşluğu var, gel (hâlimi bir) gör!
5. Ben şaşkın, horlanmış ve dilsiz Vehbî’yim. Çocukların oyuncağıyım, şaşkınlığımı gel gör!

* *Divân*, Haz. Ahmet Yenikale, Ukde Yay., 2011.

** *Millî Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş*, Doç. Dr. Sadi Gedik, “Kahramanmaraş’tan Türk Diline ve Edebiyatına Yansımalar”, KMBB Kültür Yay., 2020.

AHMET KUDDÛSÎ

(19. yüzyıl)

Babası Nakşibendi tarikatına bağlı olan İbrahim Efendi'dir. İbrahim Efendi Maraş'tan Bor'a taşınır. Ahmet Kuddûsî'nin doğum yeri Bor olmasına rağmen bütün kayıtlarda ismi Mar'aşîzâde diye geçer. Kuddûsî Baba olarak da anılan şair, ilk tasavvuf eğitimini babasından alır. Ahmet Kuddûsî'nin şiirlerini, bu tasavvuf yolunda gösterdiği azim, mücadele ve müşahede şeklinde yorumlayabiliriz. Tasavvuf ve ahlâka dair düzyazı kitapları da vardır. Ama onun, bütün tasavvuf düşüncesini, hayata bakışını, insanlara yaklaşımını, aşk anlayışını *Kuddûsî Divanı* adıyla bir araya getirilen şiirlerinde bulmak mümkündür. Bu şiirlerde Kuddûsî, kâh Allah'a seslenir, kâh zamanın iğvalarına yönelik eleştirilerde bulunur, dünya ahvaliyle hesaplaşma içine girer, kâh "aşk yolu"na giren kişilere nasihatlerde bulunur, çoğu zaman da hayat muhasebesi yapar. Kuddûsî'nin birçok şiiri bestelenmiştir.

GAZEL*

1. Bende bir sevdâ var ammâ nidiğın hiç bilemem
İtmişem ülfet anınla bir nefes ayrılamam
2. Tatlıdur baldan şekerden ol bana hem sevgilü
Tâ ezelden olmuşam nâ'îl ferâgat kılamam
3. Yâr-ı gârım hem o sevdâ hem enisimdir benim
Hergiz o bensiz olamaz ben de ansız olamam
4. Dü-cihânın ni'metinden yeğdir ol sevdâ bana
Mâsivâyı itseler arz meyl idüben alamam
5. Dalmışam bir bahre kim yok ana hadd ü ikizâ
Olmışam mest-i müdâm deryâ-yı mahva dalamam
6. Eylere lehv ü tarab sıbyân gibi âr bilmeyüp
Gülerem gâh ağlaram gözyaşını hiç silemem
7. Dir ki Kuddûsi bana virdi bu sevdâyı Hudâ
Andan özge her ne virse şâd oluban gülemem

Beyitlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı**

1. Bende bir sevda var ama ne olduğunu bilemem. Onunla ülfet etmişim, ondan bir an bile ayrılamam.
2. (Bu sevda) bana baldan, şekerden bile daha sevgilidir. (Bu sevdaya) ben ta ezelden nail olmuşum. Ben ondan vazgeçemem.
3. Bu sevda benim en yakın sır arkadaşım ve dostumdur. Asla o bensiz olamaz, ben de onsuz olamam.
4. O sevda bana iki dünyanın nimetinden daha iyidir. (Rabb'im dışındaki) her şeyi bana sunsalar onlara meyledip alamam.
5. Haddi, sınırı olmayan bir denize dalmışım. (O denizin aşkıyla) sürekli kendimden geçmişim (sarhoş olmuşum).
6. Çocuk gibi utanma bilmeyip eğlenirim. Bazen güler, bazen ağlarım, gözyaşımı hiç silemem.
7. Kuddûsi der ki, bu sevdâyı bana Huda verdi. (Rabb'im) bana o aşktan başka ne verse onunla mutlu olup gülemem.

* *Kuddûsi Divanı*, Haz. Prof. Dr. Ahmet Doğan, Akçağ Yay., 2. Baskı, 2013.

** *Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş*, Doç. Dr. Sadi Gedik, "Kahramanmaraş'tan Türk Diline ve Edebiyatına Yansımalar", KMBB Kültür Yay., 2020.

HÂMÎ ABDU'L-GAFFÂR BABA

(19. yüzyıl)

Tek eseri, *Divan-ı Hâmî-i Marâşî*'dir. Şiirlerinde Mevlevî şairlere özgü neşveye rastlanır. Kendisi de Marâş'ta bulunan Çarşı Tekkesi'ni ihya ederek, burada *Mesnevi* okutmuştur. Kaynaklarda Gaffar Baba diye de anılan şair hakkında fazla bilgiye rastlanmamıştır. Tek bilgi kaynağı, yine kendisinin düzenlediği *Divan*'ıdır. *Divan*'ı incelendiğinde Gaffar Baba'nın birçok dinî ilimlere vakıf olduğu, şiir yazacak düzeyde Farsça, Arapça bildiği anlaşılmaktadır. Söz sanatlarına hâkim bir şairdir Gaffar Baba, ayrıca Türkçeyi incelikli bir şekilde kullanmıştır. Sadece tasavvufî şiirleriyle değil, yaşadığı dönemi, şehri, birlikte olduğu insanları yansıtabilecek şekilde farklı konularda da şiirler yazmıştır. Gaffar Baba tasavvufî şiirleriyle Şeyh Galib'i andırırken, coşkusuyla Nefî ve Nedim'i, rindane söyleyişle Sümbülzâde Vehbî'yi akla getirir.

GAZEL*

1. Firkatinle derd-i pinhânım olur her dem füzûn
Yâd-ı ruhsârınladır hûn-âb-ı eşkim lâle-gûn
2. Câm-ı hicrin eyleyelden mest ü lâ-ya'kıl beni
Ey şeh-i hûbân ser-i râhînda düşdüm ser-nigûn
3. Tig-i gamla sine-i mecruhum oldı çak çak
Oldı seyl-âb-ı sirişkimden kenârım bahr-ı hûn
4. Eylerem bi'llah fedâ din ü dil ü imanımı
Ger sabâ tavf-ı der-i kuyunda olsa reh-nümûn
5. Kayd-ı zülfünden halâs olmak ne mümkin ey peri
Dem-be-dem artar bana zencir-i zülfünden cünun
6. Bunca âşıklardan i'râz itmege bâ'is nedir
Yâ melül itdi seni ta'n-ı seg-i ağyâr-ı dûn
7. N'ola bir lutf ile şâd itsen dil-i mahzûnumı
Bâr-ı gamdan Hâmiâsâ kaddim oldu misl-i nûn

Beyitlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı**

1. Senden ayrı olduğum için gizli derdim sürekli artmaktadır. Kanlı gözyaşımın lale renkli olması, senin kırmızı yanaklarını hatırlamamdandır.
2. Ey güzeller şahı! Ayrılık kadehi beni sarhoş ettiğinden beri senin yolunda tepetklak olmuşum.
3. Keder kılıcı ile yaralı gönlüm parça parça oldu. sel gibi akan gözyaşımın etrafım kan denizine döndü.
4. Eğer sabah rüzgârı senin muhitini tavaf etmek için bana rehberlik etse billahi dinimi, gönlümü ve imanımı feda ederim.
5. Ey peri (güzel)! Senin saçlarına bağlanmaktan kurtulmak ne mümkün! Senin (zincir gibi olan) saçının örgülerinden çılgınlığım sürekli artmaktadır. (Örgülerin sürekli aklımı başımdan almaktadır.
6. Âşıklardan bu kadar yüz çevirmenin sebebi nedir? Alçak düşmanların köpeklerinin ayıplaması seni galiba bıktırdı.
7. Bir iyilikle hüznünlü gönlümü bir mutlu etsen ne olur! Gam yükünden Hâmi gibi belim iki büklüm oldu.

* *Divan-ı Hâmi-i Mar'aşi*, haz. Lütfi Alıcı, Gülcan Tanıdır Alıcı, Ukde Yay., 2013.

** *Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş*, Sadi Gedik, "Kahramanmaraş'tan Türk Diline ve Edebiyatına Yansımalar", KMBB Kültür Yay., 2020.

DERDİÇOK

(D. 1874 - Ö. 1937)

Fuat Köprülü'nün isabetli tespitine göre Derdiçok, "...asil halk zevkine yaklaşan şiirleriyle Âşık edebiyatının asrımızdaki son değerli mümessillerinden sayılabilir." Arif Nihat Asya'ya göreyse "Derdiçok zamanının en büyük halk şairi"dir. Derdiçok babası Hafız Mehmet Efendi gibi bir dönem imamlık yapmıştır. Sonraki dönemlerde imamlığı bırakıp, saz çalmayı, doğaçlama şiir söylemeyi tercih etmiştir. Karacaoğlan ve Dadaloğlu şiirlerinin arasında düşünülebilir Derdiçok'un şiirleri. Aşk, kadın ve tabiata yönelik dikkatiyle Derdiçok Karacaoğlan'ı andırırken, isyankâr tarafı, kafa tutması ve zulme karşı çıkmasıyla, diğer ifadeyle öfkesini şiire taşımasıyla, Dadaloğlu'nu andırır. Birçok şiirinin hikâyesi de vardır. Kendisi hayatı boyunca Elbistan ve Afşin sınırları dışına çıkmamıştır.

ŞİİR 80*

Yine geldi bugün yardan bir haber
Sinamı ateşe yakarım demiş
Vallâhi kalmadı kararım bir dem
Coşkun sular gimi çağlarım demiş

Gerçektir ahbablar şimdi söylerim
Yanar aşk oduna bütün özlerim
Bugün gelür deyu yâri gözlerim
Haberim yok yola çıkarım demiş

Yar seni severim sıdkıla candan
Gidiyor gidenler hep bütün günden
Mahsus selam eylen o yâre benden
Gülerse koynuma sokarım demiş

Yatamıyom sinamdaki yareden
Nolur çıka idi engel aradan
Dostun geçtiğini görsem buradan
Silkenir kıyama kalkarım demiş

Bu sözlerin beni koymaz mı derde
Vardır aramızda açılmaz perde
Bilmiyom sevdiğim mekânın nerde
Derdiçok çıkar da bakarım demiş

* *Derdiçok*, haz. Yaşar Alparslan, 2019.

AHMET ÇITAK

(D. 1893 - Ö. 1963)

Kendi anlatımıyla Ahmet Çıtak'ın şiir söylemeye başlaması iki rüyaya dayanmaktadır. Bunlardan birincisi, babasının Halep'te gördüğü rüyadır. İkincisi ise, kendi rüyasıdır. Kendi rüyasında babasının rüyasına giren zatlari görür Ahmet Çıtak. Bu zatlari onun başından aşığı darı dökerler. Annesi bu rüyayı "Oğlum sen güçlü bir şair olacaksın," şeklinde yorumlar. Şairin şiir dosyası 1963'te trafik kazası sonucu öldüğünde kayboldu sanılmıştır. İlk kez 2014 yılında yeniden ortaya çıkarılıp, kitap hâlinde yayımlanmıştır. İçinde 500'e yakın şiir vardır. İlginçtir, bu 500 şiirin 100 tanesi Ahmet Çıtak'ın "Leyla"sı denilebilecek Naciye'ye yazılmıştır. Âşık edebiyatının güçlü bir sesi olarak kendini gösteren Ahmet Çıtak'ın şiir toplamında toplumsal konular da yergi, atışma ve övgü şeklinde işlenmiştir.

SUNAM*

Çok göresim geldi o nazlı yârî
Sana da bu haller gelir mi sunam?
Al yanağın ab-u hayat pınarı
Damlasını içen ölür mü sunam?

Ne var, zâlim bir yol halimi sorsan?
Kanım çıkmaz oldu hançeri vursan
Şehzade, vezirin oğluna varsan
Ben kadar kadrini bilir mi sunam?

Aklımı yitirrim seni görürsem
İkelim kırılınsın fiske vurursam
Ah çekerek bu dert ile ölürsem
Maksadın yerini bulur mu sunam?

Zindan oluk dünya başıma dardır
Çekilmez bu dersin ölümden zordur
Zulmünüze karşı Allah'ım vardır
Ettiğin yanına kalır mı sunam?

Ahmet Çıtak razı olmuş ölmeye
Ağlamaktan elim değmez gülmeye
Bir selam da salmaz hatır almaya
Bu kadar haksızlık olur mu sunam?

Ben bu manzumeyi bestesiyle söylerken Naciye'nin dinlediğini ve biraz da tefekkürü vardığını söylediler. Bunu işitince Hacı Bektaş'ın getirdiği yemeği dahi yiyemedim. Artık şuursuz hareket ediyordum. Gitmemek üzere geldiğim Akpınar'a tekrar dönmek istedim ve Güplüce'den ayrıldım. Akpınar'da birkaç gün kalınca Naciye'nin hasretiyle tekrar yanmaya başladım...

* *Hayatı ve Şiirleri*, Haz. Serdar Yakar, Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Yay. 2014.

NECİP FAZIL KISAKÜREK

(D. 1904 - Ö. 1983)

Maraşlı diğer bir “Şairlerin Sultanı” Necip Fazıl’dır. Necip Fazıl, önce şiirleriyle, sonrasında ise fikirleri, çıkardığı *Ağaç* ve *Büyük Doğu* dergileriyle, isminden çok söz ettirmiş, çok tartışılmış bir isimdir. Yüz küsur tane eseri vardır. Bu eserler tarih, edebiyat, tasavvuf, felsefe, siyaset gibi değişik alanlara dairedir. Necip Fazıl’ın şiirleri Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının tartışmasız zirvelerinden biridir. Türk şiirinin estetiğinde Yahya Kemal veya Mehmet Akif’te olduğu gibi Necip Fazıl’da da yükselme gözlenmiştir. Sade Türkçesi ve yakaladığı âhenkle hece ölçüsünün Yunus Emre’den sonra ikinci dönüm noktası Necip Fazıl’ın şiirleri olmuştur. Varlık-yokluk, ölüm, yalnızlık, hayatın anlamı, Necip Fazıl şiirinin başat konuları arasındadır.

BU YAĞMUR*

Bu yağmur, bu yağmur, bu kıldan ince,
Nefesten yumuşak yağın bu yağmur...
Bu yağmur... bu yağmur... bir gün dinince.
Aynalar yüzümü tanımaz olur.

Bu yağmur kanımı boğan bir iplik
Tenimde acısız yatan bir bıçak
Bu yağmur yerde taş ve bende kemik
Dayandıkça çisil çisil yağacak.

Bu yağmur delilik vehminden üstün;
Karanlık kovulmaz düşüncelerden.
Cinlerin beynimde yaptığı düğün
Sulardan, seslerden ve gecelerden.

*Çile, 89. basım, Büyük Doğu Yay., 2018.

ÂŞIK YENER

(D. 1928 - Ö. 2009)

Meşhur “Kız Sen İstanbul’un Neresindensin?” ve “Yol Ver Dağlar Yol Ver Bana” türkülerinin söz yazarı Âşık Yener’dir. Şair bir aileye mensuptur. Kendi ifadesiyle, büyük büyük dedesi Yazıcıoğlu Osman Ağa, Karacaoğlan ve Dadaloğlu’nu köy odasında konuk etmiştir. Âşık Yener’in de en çok sevdiği iki ozandır bunlar. Zaten şiire duyduğu ilgi, küçük yaşlardayken okuduğu Karacaoğlan şiirlerine dayanır. Şiirlerinde toplumsal konuları da işlemiştir. Aşk, ayrılık, işsizlik, sefalet, horlanmışlık Âşık Yener şiirinin belli başlı konuları arasındadır. 3000 civarında şiir yazan Âşık Yener’in 200’e yakın şiiri bestelenmiştir. Onun şiiri Karacaoğlan ve Dadaloğlu’ndan başka Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Âşık Mahzunî Şerif, Âşık Veysel şiirleriyle de yakın ilişki içindedir.

BAŞKA*

Bir güzel gözüyle selâm gönderir
Gönülden gönüle postası başka
Her bir bakışında yüreğim erir
Bu aşk sıtmasının hastası başka

Gören âşıklara çektirir aman
Bir kale misali fethetmek yaman
Kırpikleri mızrap, kaşları keman
Dilinde namenin bestesi başka

İpekli bir mendil almış eline
Benziyor turnanın sırma teline
Sümbül saçlar inmiş ince beline
Yüzüne dökülen bestesi başka

Dilimde gözlerin manası derin
Bütün dinleyenler diyor aferin
Kaleminden çıktı ÂŞIK YENER'in
Bu güzel şirin ustası başka

* *Binboğadan Marmaraya*, Can Yay., 4. Basım, 2008.

BHAETTİN KARAKOÇ

(D. 1930 - Ö. 2018)

Türk şiirinin “beyaz kartalı”: Bahaettin Karakoç. Hayatı boyunca bütün duygu ve düşüncelerini şiirle ifade etmiştir. Bu yüzden hacimli bir şiir külliyyatı vardır. Toplu şiirleri beş cilt hâlinde yayımlanmıştır. Her cildin 400 küsur sayfa tuttuğu hesaba katılırsa, Bahaettin Karakoç’un çalışkanlığı, ayrıca duygu ve düşünce dünyasının genişliği daha iyi anlaşılabilir. Onun şiirlerinde gelenekselle modern buluşur. Geleneksel daha ağır basar diyebiliriz. Konularıyla tam bir 21. yüzyıl insanıdır Bahaettin Karakoç. Dünyaya bakışıyla, söyleyişiyle, imgeleriyle geleneksel... Şiirlerinde bol miktarda Kahramanmaraş’ın eşsiz doğasından alınmış simgelerle karşılaşılır. Şiirle iştigal eden bir ailenin içinde büyümüştür. Beş kardeşinin beşi de şairdir.

SENİNLE DİRİDİR BÜTÜN VAKİTLER*

İzini yitirmem hiç mümkün değil
Geçtiğin dağlara bulutlar ağlıyor
Nerede gecelediyse ateşler yakmışsın
Soğumuş küller bile seni anlatıyor

Bir çiçeğe basıp boynunu ezmişsin
Bir taşa oturup günlük yazmışsın
Bir kayaya yaslanıp dalmışsın ufuklara
O kaya, gülümseyerek seni hatırlıyor

Bir kaynağın başında sofrayı kurmuşsun
Suyu avuçlayıp içmiş, avı bakışlarınla vurmuşsun
Bir bulut hep seni izlemiş yolculuğunda
Şimdi o bulut senin yokluğuna ağlıyor

Sesinin kumaşını unutmam mümkün değil
Ne güve kokusu var, ne naftalin kokusu
Ey şadırvanlarda şakiyan sevdalı su,
Sen gülümseyince yeryüzüne çiçekler yağıyor

* *Ihlamlar Çiçek Açtığı Zaman*, Nar Yay., 2017.

ŞEVKET YÜCEL

(D. 1930 - Ö. 2001)

Farklı edebi türlerde kitaplar yazmış bir diğer Kahramanmaraşlı da Şevket Yücel'dir. O, sadece şiirlerinde değil, çocuk hikâyeleri, deneme ve romanlarında da sevgiyi ve barışı ön plana çıkarmıştır. Şevket Yücel'e göre hayatın kaçınılmaz acı, hüznü, ıstırap ve yalnızlıkları da ancak bu sevgi tutumuyla giderilebilir. Sade bir söyleyişi tercih etmiştir Şevket Yücel. Şiirlerinde yer yer mizaha da rastlanır. Bütün bu yönleriyle Şevket Yücel'in bazı şiirlerinde Orhan Veli'yi, bazılarında ise Fazıl Hüsnu Dağlarca'yı hatırlattığı olur. Şevket Yücel uzun yıllar öğretmenlik yapmıştır. Şiir, hikâye, roman ve denemelerine onun belki de öğretmenliğinden ileri geldiğini düşündüğümüz, öğreticilik de sinmiştir. Sanatçı kişiliğiyle o, çevresine toplanan birçok şair ve yazarı da etkilemiştir.

BİR RENKLİ ÖZLEM*

İster yeşil gel bana, ister mavi, ister beyaz
Değişmez
Ama siyah gelme

Gelirsen eğer
Bir yaz yeli gibi gelebilirsin
Bir elinde bir dal reyhanla

Bir gün uç gel
Bir keklik misali

Çık gel bir gün habersiz
Gel
Ve bir daha gitme

Yüzün karışıyor gözlerimde
Kulaklarımda sesin

Süzül gel
Bir bahar güneşinde
Biraz portakal rengi karıştır gelişine
Biraz leylak kokusu
Özledim

*Kahramanmaraşlı Şairler, haz. Ramazan Avcı, KMBB Kültür Yay., 2015.

DOSTOZAN

(D. 1931 - Ö. 2012)

Dostozan Kahramanmaraş sevdalısı olarak bilinir. Maraş'a dair yazdığı onlarca şiir vardır. Diğer şiirlerinde de Maraş'ın bir köyünden, mahalle veya semtinden söz etmeyi sever. Kendini ve şiir personasını Maraş'ta konumlandırır. Kadir Tanır'ın ifadesiyle Dostozan yerelde evrenseli yakalamış ender şairlerdendir. Sadece şehir sevgisi değil ondaki şiir kudretini harekete geçiren. Şehrin insan, ırmak, dağ ve üzümüne de aynı muhabbetle yaklaşır Dostozan. Serbest şiirleri bulunsa da Dostozan asıl hece vezniyle yazdığı şiirlerde başarı gösterir. Onun şiirleri her ne kadar âşık edebiyatından esintiler taşısa da Arif Nihat Asya, Ömer Bedri Uşaklıgil veya Ahmet Kutsi Tecer gibi modern hece şiiri diye nitelendirilebilecek hareket içinde ilerler.

SU PERİSİ*

Sarılmış dağlara, ince ve uzun,
Bir renk yumağının ipleri gibi,
Açılır çiçeği ovada yolun,
Cennet bağlarının çiçeği gibi.

Ormanın koynuna giren şu dere,
Vuslat şarkısı mı söyler nehire?
Takıldı gözlerim yerde izlere,
Bir su perisinin elleri gibi.

Hayal aleminde kendimden geçtim.
“Çoban çeşmesinden” eğildim içtim.
Kaptım sazi, yollarınan söyleştim,
Ormanın şakıyan dilleri gibi.

Bu renk havuzunda çizdi gözlerim,
Dal dal, çiçek çiçek gezdi gözlerim,
Yol gider, iz gider, ben de giderim.
Sözüm var Yunus’un sözleri gibi.

Aşkın ateşiyle yandı bu gönül,
Sevda pınarında yundu bu gönül,
Muhabbet dalına kondu bu gönül,
Tanrının misafir kulları gibi.

DOSTOZAN’ım dostu name yazarım,
Elimle bahtımı, yazar bozarım,
Melek olsam bu dünyada, azarım.
Dilleri var yılan dilleri gibi.

* *Dostozan*, Haz. Serdar Yakar, Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Yay., 2012.

HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK

(D. 1931 - Ö. 1990)

İlk kitabını henüz 19 yaşındayken yayımlamıştır. Kahramanmaraş, Hayati Vasfi Taşyürek için uzun yıllar kültürel merkez olmuştur. Şiirle, edebiyatla, sazla, sözle ilgilenen genç, yaşlı, öğrenci herkes bir şekilde onu bulmuş, onun yanında sazı ve sözü öğrenmiş ya da geliştirmiştir. Bununla birlikte Taşyürek gazetecilik, belediye başkanlığı ve il genel meclis üyeliği de yapmıştır. Saz çalmayı bilmesine rağmen “kalem şuarası”ndandır. Çeşitli şairlerle atışmalar yapmaktan da çekinmemiştir. “Ebesinin Oğlu”, “Afşar Kızı-Türkmen Beyi” gibi hikâyesi olan türküler de yazmıştır. Sade ve akıcı Türkçesiyle dikkatleri çeken Taşyürek’in şiirlerinde ayrılık, vatan, kahramanlık, yalnızlık, aşk, hasret gibi konular işlenmiştir.

BİR GİZLİ SEVDADIR BENDEKİ SERÇE*

Yeter uyuduğun, kalk mı diyorsun,
Daha kapanmadı gözlerim serçe.
Bak sen sevgilinle eğleniyorsun,
Ben bir hayırsızı gözlerim serçe

Bir yanında yavrun, birinde eşin
Farkındasın doğan, batan güneşin
Ya ben, ne hâldeyim şöyle bir düşün
Küllenmek bilmiyor közlerim serçe

Kirpiklerim dargın, biri birine
Hasret halay çeker, uyku yerine
Rastlamadım bahar dediklerine
Kıştan kötü geçer, yazlarım serçe

Gezerken çevremde mutlu dostlarım,
Haset değil, hasretimden çatlarım,
Bazen sabrederim, bazen patlarım
Bundandır değişik pozlarım serçe

Yârimin de bir yüreği var ama
İlaç desem dağ basıyor yarama
Dert söyletir, suçu bende arama
Kırmasın kalbini sözlerim serçe

Değme Hayatî'ye, gayri yetişir
Aşk sancısı teneşirde yatışır
Dokunsa âhıma rüzgâr tutuşur
Ağlarım, inlerim, sızlarım serçe

* *Barişa Hizmet*, Haz. Abdurrahman Gündoğan, 2009.

ABDURRAHİM KARAKOÇ

(D. 1932 - Ö. 2012)

Bütün şiirlerini hece vezniyle yazmıştır. Onda tutum olarak iki güçlü şairin yönelişine rastlanır. Siyasi şiirleriyle Dadaloğlu'na, diğer konularda yazdığı şiirleriyle Karacaoğlu'na... Bu iki efsane şairin 20. yüzyılda yeniden doğuşu denilebilir Abdurrahim Karakoç için. Onun şiiri maşukun karşısında güle, zalimin karşısında kılıca, fitne fesatlığın karşısında hicve, kendi başına kaldığında ise saza dönüşür. Abdurrahim Karakoç kadar siyaset, güncel olaylar, tartışmalar ve düşünsel sorunları hece vezniyle ifade edebilen olamamıştır. Kafiye ve hece vezni âdeta Abdurrahim Karakoç'ta konuşmaya dönüşmüştür. Ayrıca siyasi şiirlerinde onun düşünce ön plandadır, lirik şiirlerindeyse, duygu. Karakoç'un diğer bir başarısı ise, bu iki alanı kendi şiirinde buluşturması, her ikisinde de aynı kıvrak Türkçeyi, müzikaliteyi yakalamasıdır.

MİHRİBAN (AŞK)*

Sarı saçlarına deli gönlümü,
Bağlamışlar, çözülmüyor Mihriban.
Ayrılıktan zor belleme ölümü,
Görmeyince sezilmiyor Mihriban.

Yâr, deyince kalem elden düşüyor;
Gözlerim görmüyor, aklım şaşıyor.
Lâmbamda titreyen alev üşüyor...
Aşk, kâğıda yazılmıyor Mihriban.

Önce naz, sonra söz ve sonra hile...
Sevilen seveni düşürür dile.
Seneler, asırlar değişse bile,
Eski töre bozulmuyor Mihriban.

Tabiplerde ilâç yoktur yarama;
Aşk deyince ötesini arama
Her nesnenin bir bitimi var ama,
Aşka hudut çizilmiyor Mihriban.

Boşa bağlanmış bülbül, gülüne;
Kar koysan köz olur aşkın külüne...
Şaştım kara bahtın tahammülüne;
Taşa çalsam ezilmiyor Mihriban.

Tarife sığamıyor aşkın anlamı;
Ancak çeken bilir bu derdi, gamı.
Bir kördüğüm baştan sona tamamı...
Çözemedim, çözülmüyor Mihriban.

* *Dosta Doğru*, Kadim Yay., 3. Baskı, 2019.

SEZAI KARAKOÇ

(D. 1933 - ...)

Kahramanmaraşlı birçok şair ve yazarın, üstat diye nitelendirdiği isim Necip Fazıl'sa, ağabey diye nitelendirdiği iki isimden biri Sezai Karakoç'tur. Diğeri ise, Nuri Pakdil'dir. Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu* dergisinde yayımlanan şiir, hikâye ve yazılarından birbirlerini tanıyan ve okuyan bu kişiler, sonraki zamanlarda sıkı dost olurlar. Cahit Zarifoğlu, Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt gibi edebiyatçıların, düşünce ve sanat dünyalarının şekillenmesinde Necip Fazıl'dan sonra Sezai Karakoç'un ortaya koyduğu "diriliş" düşüncesinin etkisi büyüktür. Ortaokul yıllarını Kahramanmaraş'ta geçiren Sezai Karakoç'un, *Gün Doğmadan* ismiyle bir araya getirdiği şiir yekununda "çocuk yüreğimin ateş aldığı yer" diye tanımladığı Kahramanmaraş'ın özel bir yeri vardır.

TAHTA AT*

I

Dostlarımız geldi hafif danslar geldi
Şeker verdik aslan yeleleri aldık kırk kapı açtık
Kırk kapı açtık Mavi Sakal öldü
Kırk odanın içinde güzel aslanlar güldü
Sen güldün Asya güldü hafif danslar geldi

Gel kalbini saat yap odamıza
Saatin içine kutsal sözler yaz
Güneş yap aşka güzel ölümleri uslu ölümleri
Gel mesut odalar içinde çözümler güzel bulmaca
Güzel ve mağrur ve katil

İç dünyamı ikili susmalarla bölme
Şiir günlük konuşma dilimiz
Kıskançlığımdan örülme bir perde
Perdeye çarpan beş deniz
Kuvveti yok bende itham etmek hakkından önce

*Gün Doğmadan, Diriliş Yay., 13. Baskı, 2012.

II

Dostlarımız geldi sağlam izleri var karda
Yapacaklarının yapılabileceği iyi öğretildi onlara
Ve sağlam kutular içine koydular gölgelerini
Karışık bir ses teller üzerinde Londra
Gel bu gece görülmemiş bir şey olacak

Yanlış bir dağın altından yanlış bir su çıkarsa
Kaybolursa taşlar içinde taşlar getiren taş bir bulut
Eşkiya heybesinde çizgili kayığa asıl
Merhametin bildik kaynağı eşkiyalar
Kıldan ince çarpık bilgileri unut
Sessiz derin sonsuz yaşlı duvarlar önünde
Türküler içinde en şen en senin olamı söyle

III

Aşk kadar nazlı saat kadar gerçek
Bir bülbül bakıyor bana doğru
Boş oda kadar tedirgin tehlike kadar güzel
Bir bülbül içimde sedefle kaplanıyor
Payıma korkarım eşsiz bir azap düşecek

Dostlarımız geldi öldü büyücüler
İnsanla peygamber arası basık bir gürültü içinde
Korkunç ilgiler döner dolaplar
Sedef gurur ve inat içinde

Seni bana getirsin ölüm yatağımdayken
Kırık ayaklı tahta at

TAHSİN YÜCEL

(D. 1933 - Ö. 2016)

Tahsin Yücel, romanları ve Fransızcadan yaptığı çevirileriyle tanınmaktadır. Hikâyelerinde çocukluğunun geçtiği Elbistan'dan çokça söz etmektedir. Ayrıca düşünce eserleri de vardır. Akademik çalışmaları arasında, eleştiri kuramları büyük yer tutar. Romanlarında toplumsal sorunlarla ilgilenmiştir. Nurullah Ataç'tan sonra dilde sadeleşmeyi en istikrarlı savunan ve yürüten yazar Tahsin Yücel'dir. O, bütün kitaplarını Öztürkçe anlayışıyla yazmıştır. Roman ve hikâyelerinde realizmi benimsemiştir. Toplumsal olayları, farklı karakterlerin bakış açılarından vermeye özen göstermiştir. Tahsin Yücel Honoré de Balzac, Gustave Flaubert, Émile Zola, Guy de Maupassant ve Georges Simenon gibi romancılarla birlikte Charles Baudelaire ve Paul Valery gibi şairleri, Roland Barthes ve Albert Camus gibi filozofların birçok kitabını Türkçeye kazandırmıştır.

ÖTESİ*

Döndü Bacı'yla Nevruz Bacı arasındaki korkunç çekişme başladığı zaman, anam Ötegeçe'ye yeni gelin gelmişti daha, Nevruz Bacı'nın, Döndü Bacı'ya gerçekten beş lira borç verip vermediğine, verdiyse nasıl, ne zaman, nerede verdiğine gelince, değil anam, en eskiler bile kesin bir şey söyleyemiyordu bu konuda. Komşuların kesinlikle belirttikleri bir şey varsa, o da bu iş ortaya çıkıncaya değin aralarından su sızmadığıydı: en çetin sınavları bile “Bana mısın?” demeden atlatmış bir dostlukla bağlıydılar birbirlerine. Öyle ya, daha evliliğinin ilk yılında, kocası Peygamber Efendimizi düşünde görüp de elinde avucunda ne varsa hepsini satarak o uzun Hac yolculuğuna çıkınca Döndü Bacı'nın yatağını sırtlayıp ırmağın karşı kıyısına, Nevruz Bacı'lara taşınmasının haftası bile dolmadan, Nevruz Bacı'nın kocası, zorlu bir aşkın itkisiyle, Döndü Bacı'nın yatağına demir atmış, kendi karısının yüzüne bakmaz olmuştu da ufacık bir ağız kavgası bile çıkmamıştı iki kadın arasında. Üstelik, Nevruz Bacı olsun, Döndü Bacı olsun, en sinirli zamanlarında bile, bu konuda tek sözcük söylememişlerdi. Bir Nevruz Bacı'nın kocası anlatırdı bu işi; yaşasaydı, bu alacak verecek konusunda da aydınlatırdı belki bizleri. Ama, sorun ortaya çıktığında, dünyasını çoktan değiştirmişti.

Kaç kez anlatmıştır anam: Döndü Bacı'larla karşıkı komşuları arasında bir kavgadan sonra patlak vermişti bu iş. Ünlü kavga en azından iki saat sürmüştü: erkekler yumruk yumruğa, gırtlak gırtlığa çarpışıyor, kadınlar kapıdan kapiya, pencereden pencereye, yakası açılmadık küfürler, ilençler yağırdıyorlardı. Sonunda, Ötegeçe'nin ileri gelenleri araya girip kavgayı yatıştırmalardı, ama en çok dayak yiyenler, yani Döndü Bacı'nın kocasıyla kayınları, soluğu mahkemede almışlar, tüm olup bitenleri karşıdan, ırmağın kıyıya pek yakın bir yerinde çakılı, geniş bir kazığın tepesinde oturarak başından sonuna dek izlemiş olan Nevruz Bacı'yı da tanık göstermişlerdi. Döndü Bacı'ları haklı çıkarmak için elinden geleni ardına bırakmayacağından kimsenin kuşkusu olamazdı. Ama Nevruz Bacı, ömründe bir kez olsun, hükümet kapısına adım atmamıştı, bundan sonra da atmak düşüncesinde değildi. İrmağın iki kıyısını birbirine bağlayan, incecik tahta köprüyü hışımla geçerek Döndü Bacı'nın evine geldi, öfkeli olduğu kadar da kesin bir dille, tanıklığından vazgeçilmesini istedi. Döndü Bacı alttan aldı, “Bizimkine söyleyeyim de sildirsin,” diye

* *Ben ve Öteki*, Can Yay., 2000.

yanıtladı. Ama iş Döndü Bacı'yı aşmıştı artık: duruşma günü gelip çatinca, jandarmalar Nevruz Bacı'yı zorla götürdüler.

Anlatılanlara bakılırsa, duruşmanın böylesine her yerde rastlanamazdı: Döndü Bacılardan bir kadın yargıcın karşısına çağrıldı mı söz konusu kavgaya yumruğundan çok çenesi ile katılmış olan Boş Osman hemen ayağa fırlıyor, feleğin çemberinden geçmiş bir avukat rahatlığıyla, "Efendim, bunların işleri belli olmaz, belki de bir başkasını getirmişlerdir: peçesini açsın da kim olduğunu anlayalım," diyor, yargıç da ona uyararak peçeleri açtırınca, yüzleri ortaya çıkan zavallı kadınlar, çırılçıplak bırakılmışçasına donakalıp, tüm ezberlediklerini unutup, adlarını bile söyleyemiyorlardı. Nevruz Bacı'nın başına da geldi bu iş, ama o konuşmak düşüncesinde değildi nasıl olsa: ne sorulursa sorulsun, "Ben bir şey görmedim, yoktum," diye kesip atıyordu. Ama yargıç, "Peki, hanım neredeydin bu kavga olurken?" diye sorunca, Nevruz Bacı, gümbür gümbür bir sesle, "Kaz-z-zığın başındaydım!" diye yanıtladı, yani ilk kez doğruyu söyledi. Geri dönemezdi artık: bu kazığın hangi kazık olduğunu çabuk öğrendi yargıç, öğrenince de bir güzel azarladı Nevruz Bacı'yı. Nevruz Bacı hüngür hüngür ağlamaya başladı o zaman, bir yandan da anlatmaya. Elleri böğrüne düşmüş, gözleri yumuluvermişti, nerede bulunduğunu, kiminle konuştuğunu unutmuştu, kendini çok eski, çok güçlü dostluğunun can evinde bulmuştu sanki birdenbire, bu büyük dostluğun türküsünü söylüyordu: evet, böyle, bir yandan iki gözü iki çeşme ağlarken, bir yandan da uyumlu sesiyle bağırarak Boş Osman'ın soyunu sopunu yerden yere vuruyordu. Çın çın çınıyordu ortalık, ama başka türlü konuşamazdı o: büyük dostu Döndü Bacı'nın kulakları ağır işittiği için, Nevruz Bacı hep böyle bağırarak konuşmaya alışmıştı. Yargıcı da böyle bağırması bıktırdı: "Yeter, hanım, yeter artık," dedi.

Nevruz Bacı işitmedi bile: türküsünü gene sürdürdü. Yargıcın bağırmaları bir sonuç vermeyince, mübaşir yaka paça dışarı çıkardı Nevruz Bacı'yı. Yolda bile bir yandan anlatıyor, bir yandan hıçkırıyordu. Evinde de kendini bir minderin üstüne atıp uzun uzun hıçkırırdı. Aşağıdan gelen sesler rahatını kaçırmasa, daha da hıçkıracaktı belki: Boş Osman'ın yetmişlik anası, bir eline bir gaz tenekesi, bir eline de bir odun almış, düşmanlarının kapısında davul çalıyordu, şimdi de Nevruz Bacı'ya gelmişti sıra. Kocakarı, tenekeden davulunu uzun uzun çaldıktan sonra, "Al! Al!" diye bağırarak kalçalarını dövüyor, "Yüzünü de açtırdık! Açtırdık!" diye haykırıyordu. Nevruz Bacı'nın bunu anlamasıyla duvarın dibinde duran bir kova bulaşık suyunu pencereden Boş Osman'ın anasının tepesine boşaltması bir oldu. Sonra gene minderine uzandı, deliksiz bir uykuya daldı.

Kimsenin kuşkusu yoktu artık: büyük dostluk bu sınavı da atlattı. Ertesi gün, Nevruz Bacı'nın Döndü Bacı'ların kapısından içeri girdiğini görenler, iki dostun gene uzun uzun dertleşeceklerini sandılar. Ama iki dakika bile geçmeden, karşılıklı bağırma işiterek pencerenin altında toplandılar: zorlu bir ağız kavgası başlamıştı dostlar arasında, ne konuda atıştıkları bile belli olmuyordu, ama bayağı atışıyorlardı. Birkaç dakika sonra, bir ses daha karıştı

seslerine: bir çift nalın sesi. Belliydi: dostu kalkmış gidiyordu da Döndü Bacı yerinden bile kıpırdamıyordu. Öte yandan, Nevruz Bacı dışarı çıkmış da gene susmamıştı, bağıırıyordu bayağı: “Döndü karı, ben de sana beş lirami yedirtmem!”

Nevruz Bacı bundan sonra dostunun evine yıllarca uğramayacaktı, ama hemen ertesi gün bir kadın yolladı kendi yerine. Kadın geldiği zaman, Döndü Bacı kapısının önünde komşularla konuşuyordu. “Döndü Hatın, Nevruz Hatın’ın beş lirası varmış sende, dün istemiş, ‘Yok,’ demişin, bugün verecekmişin, almaya geldim,” dedi kadın. Döndü Bacı, kaşlarını çatarak çok kesin ve kararlı bir biçimde, “Yok,” diye yanıtladı. “Nevruz Hatın versin diyor, alt yanı beş lira diyor,” diye üsteledi kadın. Döndü Bacı kızdı, göğsünden itti aracıyı: “Yok,” dedi, “yok dedik işte!” Doğrusu ya, kesin gibi görünmesine karşın, oldukça bulanık bir yanıtı bu: parası mı yoktu Döndü Bacı’nın, yoksa borcu mu, anlaşılmıyordu. Sonraları, kesinlikle Nevruz gibi bir süprütüden borç almaya gönül indirecek kadın olmadığını söyledi ya bunu daha başlangıçta belirtmesi gerekmez miydi? Böyle yapacak yerde, Nevruz Bacı’nın araçlarını, “Yok,” deyip terslemekle yetinmişti, hem de aylar boyunca. Kendisine sorarsanız, bunun da nedeni ortadaydı: Nevruz Bacı’nın böylesine kötü bir kadın olduğunu anlamamıştı daha, her şeyin er geç düzeleceğini umuyor, onu pis bir yalancı durumuna düşürmeye gönlü elvermiyordu.

Nevruz Bacı’ya gelince, bu tür inceliklere kafa yoracak kadınlardan değildi o. Bayrağı açmıştı bir kez, ne pahasına olursa olsun, beş lirasını koparmaya çalışıyor, koparamadıkça da köpürüyordu. Yolladığı araçlar yetmiyormuş gibi, kendisi de ikide bir Döndü Bacı’nın kapısında bitiyor, bin bir küfür, bin bir ilenç arasında parasını istiyordu. O böyle yırtınıp dururken, Döndü Bacı, bir karşılık vermek şöyle dursun, pencereden başını uzatıp bakmıyordu bile. İstifini bile bozmadan minderinde oturuyor, sigarasının dumanını pencereye doğru üflemele, eski dostunun ilençleri kulağına geldikçe, “Ağzından çıkıp koynuna girsin,” diye söylenmekle yetiniyordu. Nevruz Bacı’yı deli eden de buydu her şeyden önce. Ama Döndü Bacı’nın bu büyük umursamazlığının görünüşte kaldığı da söz götürmezdi: iyice sararıp incelmışti son günlerde, boyu bile küçülmüş gibiydi, üstelik, bu yaştan sonra sigaraya başlamıştı: tabakası hep önündeydi, kalın kalın sigaralar sarıp tütürüyordu ikide bir. Geceleri uykuları kaçan komşular Döndü Bacı’nın sabahlara dek kötü kötü öksürdüğünü söylüyorlardı.

Değer miydi bir beş lira için böylesine dertlenmeye? İster borçlu olsun, ister olmasın, verse de kurtulsa olmaz mıydı? Kaç kez söylemişlerdi kendisine, “Döndü Bacı, ver de kurtul,” demişlerdi. O kısıcak yanıtı vermişti hep: “Yok dedik işte!” Aynı öğüt Nevruz Bacı’ya da veriliyordu: daha çok ona düşerdi bu işe son vermek, hele çocuklarının durumunun yıldan yıla düzeldiği, mahallenin en zengin insanları olmaya yüz tuttıkları düşünülürse. Ama neredel! İnadı inattı Nevruz Bacı’nın. Yıllar geçti, inadı geçmedi: her hafta Döndü Bacı’ya bir adam yollayıp alacağını istetiyor, aklına estikçe de pencerelerinin altına gelerek çevresine topladığı komşu kadınlarla birlikte, borçlarını ödemeyen, namussuz,

alçak insanların öbür dünyada nasıl hesap verecekleri konusunu işliyordu. Döndü Bacı Hacı Selim Efendiyi yitirince, hatırı sayılır komşular Nevruz Bacı'ya giderek bir beş dakikacık olsun eski dostunun evine varıp başsağlığı dilemesini, bu yıllanmış çekişmeye böylece son vermesini söylediler. Nevruz Bacı alayla alaylı gülmekle yetindi: "Bir it ölüsü için mi?" dedi. "Ayağıma yazık."

Eski dostunun evine gelmesine bir başka ölüm yol açtı gene de: kocasını gömmesinin üzerinden altı ay bile geçmeden, Döndü Bacı büyük oğlunu da gömmek mutsuzluğuna uğramıştı, İbrahim Ağa'nın tabutu götürülürken, Döndü Bacı kendisini tutmaya çalışan kadınların ellerinden sıyrılarak var hızıyla koşmaya başladı sokakta. Öyle bir koşuyordu ki, bizler bile yetişemiyorduk ardından. Sonra birden, kurşun yemiş bir kuş gibi tozlar içinde çırpındığını gördük. Kollarından tutup bin bir güçlkle evine getirdik. Dizlerinin üzerinde, bir o yana, bir bu yana iğralandığını gördükçe, anlatılmaz bir ağırlık çöküyordu üzerimize. Ama kapı açılıp da Nevruz Bacı görününce, bu ağırlık birdenbire yok oldu. Bu da bir avuntu sayılırdı: İbrahim Ağa kırk beşinde Gariplik'e göçmüştü, ama kendisinden daha yaşlı bir dostluğun uzun zaman yer altında kalmış bir kaynak gibi yeniden fışkırmasını sağlamıştı. Nevruz Bacı üzgün bir yüzle ilerledi, geldi, Döndü Bacının yanına oturdu, "Başın sağ olsun, bacım," dedi. Döndü Bacı da böyle durumlarda tüm kadınların verdiği karşılığı verdi ona: "Başım kesilsin!" İşte konuşmuşlardı, her şey düzelmmişti. Ama, sevincimizin tadına varmamıza zaman kalmadan, Nevruz Bacı o her şeyi yeni baştan altüst eden sözlerini söyledi: "Kesilir inşallah, ama beş liramı ver de ondan sonra!" Aynı anda, Döndü Bacı'nın yerinden fırlayıp Nevruz Bacı'nın üzerine atıldığını gördük: böylesine ufak, cılız, böylesine acılı bir kadından beklenmeyecek bir çabukluk ve sertlikle, Nevruz Bacı'yı yüzükoyun yatırarak sırtına oturdu, sağ elini yumruk yapıp rastgele indirmeye, sol eliyle de düşmanının ak saçlarını çekmeye başladı. Kimsecikler ne yapacağını bilemiyordu şaşkınlıktan, büyümüş gözlerle bakmakla yetiniyorduk. Ama, ne yalan söylemeli, ilk şaşkınlık geçtikten sonra da kimsenin eli varmadı Döndü Bacı'yı tutmaya: Döndü Bacı kendinden geçip de düşmanının yanına devrilmeseydi, Nevruz Bacı bu kavgadan sağ çıkmazdı belki de.

Bu büyük tehlikeyi atlattı, ama evine götürüldükten sonra, en azından bir ay süresince, pencerede bile görünmedi. Gelinleri ve torunları yatağından kalkmadığını, gece gündüz inleyip ofladığını söylüyorlardı. Ama şimdi, yalnız alacağını değil, öcünü de fazlasıyla almak gibi büyük bir karar vermişti, İbrahim Ağa'nın ölümü üzerinden yirmi gün bile geçmeden, karısının kendisinden on yaş küçük bir baldırı çıplağa kaçmasını çoğu komşular bu kararla açıkladılar. Aynı yıl, ramazan sırasında, camide patlak veren bir üzücü olay da bu kararın sonucuydu: Nevruz Bacı, teravih namazını yarıda keserek, birkaç yardağının da yardımıyla Döndü Bacı'yı camiden dışarı attırmaya kalktı. Kendince akan suları bile durduracak bir neden sürüyordu öne: Döndü Bacı gürlütleyle, hem de üst üste üç kez, caminin havasını bozmuştu: büyük bir günah işlediği gibi aptesi de bozulmuştu: defolup gitmesi gerekirdi. Caminin kadınlar bölmesinde, kadından çok, çocuk bulunduğu için, sık sık duyulurdu

bu türlü sesler, o akşam da bu seslerin çocuklardan çıktığı düşünülebilirdi. Ama Nevruz Bacı'nın yardakçıları hışımla üzerine yürüyünce, Döndü Bacı hüngür hüngür ağlayarak çıkıp gitti.

Nevruz Bacı öcünü bir kez daha almıştı böylece. Gene de yatışmadı: aklına estikçe çarşafı başına atıp kapı kapı dolaşıyor, kiminle konuşursa konuşsun, sözü hemen Döndü Bacı'nın acısına getirerek, “Şükür Allah'ıma, aldı öcümü! Ama ben o pis kaltağın öteki oğlunu, gelinini, torununu da istedim büyük Allah'ımdan, büyük Allah'im onları da verecek bana. Evet, onları da görecek kara gözlerim, yakında görecek,” diyordu. Sonra ayağıyla toprağa bir çizgi çekiyor, “İşte bakın,” diye ekliyordu, “İşte bakın, yazıyorum buraya: bu kara gözlerim ötekileri de görecek, yakında görecek hem de.”

Bizim orada herkes korkardı böyle sözlerden. Bu nedenle, Ötegeçe'nin iyi insanları bu uzun çekişmeye son vermeyi bir kez daha denediler. Döndü Bacı'ya geldiler: “Döndü Bacı, başın gözün sadakası olsun, ver şu parayı, şu kadının sesi kesilsin,” dediler. Döndü Bacı kesip attı: “Böyle bir borcum yok benim, sadakayı da yoksullara veririm.” Döndü Bacı'nın oğluna geldiler: “Şu işi sen bitir bari, Hüsnü,” dediler. O da “Anam büyük yemin verdirdi, yeminimi bozamaz,” dedi. Ömera bu parayı çaktırmadan kendi cebinden vermeyi denedi: Nevruz Bacı elinin tersiyle itti beşliği: “Ayağıma gelsin, kendi eliyle versin, nasıl olsa büyük Allah fazlasıyla alacak benim alacağımı,” diye kesip attı.

Nevruz Bacı'nın Tanrı'dan yakın bir akraba gibi söz etmesinin nedenini epeyce geç anladık: onun her işine koşan, kimsesiz bir yaşlı kadın, durup dururken bir kurban kestirmiş, koca koçun kocaman bir butunu da getirip kendi eliyle Döndü Bacı'ya vermişti. Hiç şaşmamış, “Dudu bile Döndü Bacı'dan yana döndü,” diye düşünmüştük. İşin aslını öğrendiğimiz zaman ağızımız açık kaldı: bu da Nevruz Bacı'nın işiydi. Önüne gelen anlatıyordu: kendisi vermişti koçun parasını, Döndü Bacılara getirilen buta gelince, üstüne ibibik kanıyla yazı yazılmış, sonra, üst üste kırk bir kez, okunmuş suya batırılmış da verilmişti. O but büyülyüdü kısacası: Döndü Bacı'nın torunu, küçük oğlu, gelini, çok yakında, birer birer gebereceklerdi, onları gömdükten sonra da kendisi çekecekti cartayı. Bu oyun büsbütün ürperti bizi. Günler geçiyor, hiçbirine bir şey olmuyordu, ama gene de bu sözler usumuza geldikçe tüylerimiz diken diken oluyordu. İçlerinden birini gördük mü, gittikçe yaklaştıkları ölümün izini ararcasına, korka korka bakıyorduk yüzlerine.

Bu izi hiçbir zaman görmedikse de korkunç oyunun açıklanmasından yedi sekiz ay sonra, Döndü Bacı'nın saz benizli gelini ilk çocuğunu doğurur doğurmaz ölünce, kuşumuz bir kesinlik olup çıktı. Ötegeçe'ye geldi geleli hastaydı Döndü Bacı'nın gelini, “Bununki ince hastalık, koca evi kurutacak,” diyenler olmuştu eskiden, evlenmesinden ancak yedi yıl sonra gebe kalmasını da bu hastalığa bağlamışlardı. Ama Döndü Bacı'nın ikinci oğlunun da sararıp solduğunu gördükçe, Nevruz Bacı'nın büyüüne inanmak daha akla yakın geliyordu bizlere. O da buna inanmamız için elinden geleni yapıyordu hani. “Büyük Allah'ıma güveniyorum, sabırlıyım. Ötekileri de bekliyorum,” diyordu önüne gelene.

Oğulları zengin insanlardı artık, çocukları analarına ‘anne’, babalarına ‘beybaba’ demeye başlamışlardı, emmeleri ‘amca’ olmuştu hepten. Evlerine karyolar, masalar, iskemleler almışlardı, hatta, bir söylentiye göre, evde konuk bulunduğu sıralarda, yemeklerini masada, ayrı kaplarda yiyorlardı. Konukları da hiç eksik olmuyordu. Ama bunlar eski konuklar değil, kasabanın ileri gelenleriydi: belediye başkanı gibi, savcı gibi, malmüdürü gibi kişilerle dostluk ediyorlardı artık. Ötegeçe’yle tüm ilgilerini kesmişlerdi, bir Nevruz Bacı sürdürüyordu eski bağıntıları. Ne var ki, onun da Ötegeçe’de her gün birkaç ev gezmesi, büyük düşmanından söz edebilmek içindi: “Kös Hüsnü’nün durumunu beğeniyor musunuz?” diyordu. “İyice yaklaştı ecel: yakında yolcu.” Komşu kadınlar kızıp da “Etme, anam, Allah’tan kork, deme böyle, senin de çocukların var, bırak şu biçarenin yakasını,” diyecek oldular mı Nevruz Bacı omuz silkiyor, “Bana ne?” diye yanıtlıyordu. “O kaltak düşünsün. Beş liraya bir oğlanla bir gelin verdi. Çaresi yok: bir oğlanla iki torun daha verecek. Ödeseydi borcunu.”

Döndü Bacı’ya gelince, başının derdine düşmüştü. Geceleri pencerelerinin altından geçerken, Hüsnü Ağa’nın kötü kötü öksürüp durduğunu, Döndü Bacı’nın birkaç aylık torununa ağlayarak ninni söylediğini duyuyorduk. Derdi günü bebektir artık: bebeği avutmak için durmadan ninni söylüyor, pörsümüş memesini ikide bir ağzına veriyordu. Nevruz Bacı bunu duyunca, soluğu Döndü Bacı’nın kapısının önünde aldı. “Duydunuz mu, komşular?” dedi bağıra bağıra. “Seksenlik karının memelerine süt gelmiş! Kös Hüsnü de evden hiç çıkmaz oldu. Neden ola? İşi belli olmaz kara katırın: torununa analık ediyor, oğluna da karılık etmesin?..”

“Allah’tan kork, Nevruz Bacı,” dedi bir kadın.

Nevruz Bacı şımarık bir pişkinlikle:

“Yok, kızım, şaka söylüyorum,” diye yanıtladı. “Bilmez miyim: anasına yaklaşacak can mı kaldı Kös Hüsnü’de? İşi bitti, o da yolcu, bugün, yarın.”

Bu sırada, Döndü Bacı’ların kapısı açıldı, elinde koca bir taşla Hüsnü Ağa görüldü. Çok zayıftı, çok yaşlı insanlar gibi kamburlaşmıştı. Dişlerini sıkı sıkı Nevruz Bacı’ya doğru yürüdü. Nevruz Bacı sözlerini yarıda bırakıp kaçmaya başladı, kocaman bir yumak gibi yuvarlanırcasına koştı, tahta köprüyü geçti, evine dar attı kendini. Hüsnü Ağa, koşmak şöyle dursun, zor yürüyordu. Gene de geri dönmedi, o da geçti köprüyü, elindeki taşı Nevruz Bacı’ların kapısına indirdi, ellerini beline koyarak beklemeye başladı. Bir ses gelmedi içeriden. Hüsnü Ağa, “Bana bakın, erkek yok mu bu evde?” diye bağırdı. Nevruz Bacı’nın beş oğlundan ikisini az önce pencerede görmüştük, ama hiçbiri çıkmadı.

Hüsnü Ağa bir daha bağırınca, Nevruz Bacı’nın bir torunu çıktı örtmeye, “Ne istiyorsun, lan?” diye sordu. “İtinizi bağlayın!” diye bağırdı Hüsnü Ağa. Sonra birdenbire, yukarıdan boşaltılan bir kova suyun ağırlığı altında, sırlıksıkam, yere yığıldı. Hüsnü Ağa’yı kaldırmamıza bile zaman kalmadan, yeğeni

Mustafa'nın orada bittiğini gördük. Bizim kadar, yani on beş on altı yaşlarında, kara kuru bir çocuktuk, ama o sırada, güneşte yalp yalp yanan bıçağıyla, çok büyük göründü gözlerimiz. "Çıkın!" diye bağıyordu, çın çın çınliyordu sesi, "çıkın, hepinizi geberteceğim!" Kaç kez bağırdı böyle, ama kimsecikler çıkmadı. Nevruz Bacı'ların pencerelerini taşlamaya başladı bunun üzerine, tüm camları kırdıktan sonra, hiçbir şey olmamış gibi, ağır ağır, evine doğru yürüdü. Emmisini yerden kaldırmayı bile düşünemeyecek kadar öfkeliydi. Biz kaldırdık Hüsnü Ağa'yı, kucaklayıp evine getirdik: kuş gibi hafifti.

Birkaç saat sonra, pencerelerine yeni camlar takılırken, Nevruz Bacı gene o ünlü kazığın tepesine kurulmuş, bizim kıyıda ki birkaç kadınla konuşuyor, "Camların yenilenmesi iyi oldu," diyordu: "Halil'im in gelinini getireceğim yakında. Düğün çoktan yapılacaktı ya Kös Hüsnü geciktirdi bizi: bir türlü geberemedi. O geberir gebermez başlatacağım düğünü, kaltak Döndü içeride bir yumup on dökerken, kapısında gümbür gümbür davul çaldırtacağım." Kadınlar ürpererek kalktılar çömeldikleri yerlerden. Bir kovalayan varmış gibi hızla uzaklaşırken, "Olur şey değil!" diyorlardı. "Yalan! Yunan bile yapamaz bunu! Yapamazlar, yalan!" Ama, birkaç ay sonra, bir gece yarısı, biricik Hüsnü'sünü de yitiren Döndü Bacı'nın yanında birkaç yaşlı kadın bırakarak evlerimize döndüğümüz sırada, Nevruz Bacıların, pencerelerinin karanlıkta pırıl pırıl ışıldığını gördük. Gelin Bacı yumruklarını sıkarak bu pencerelere doğru uzattı. "Allahsızlar çalgıcılara haber salmışlar, düğün yarın başlıyormuş," diye homurdandı.

Gerçekten de ertesi gün, cenazeden döndükten sonra, kapı önlerinde konuşurken, Nevruz Bacılardan gelen davul sesleri kulaklarımızı tırmalayıp duruyordu. Sonra düğün evinin kapısının iki kanadının da açıldığını, davulcuyla zurnacının arkasından, hepsi de kravatlı bir sürü erkeğin, onların ardından da kimi çarşafı, kimi mantolu bir sürü kadının tahta köprüye yöneldiklerini gördük: kız evine gidiyorlardı. Ama daha geniş, daha kısa bir yol seçebiliyorlardı, belliydi ne yapmak istedikleri: davulcu Döndü Bacıların kapısında durdu, sonra, var gücüyle, tokmağını davula indirdi. Zıplıyor, arkaya kaykılıyor, öne eğiliyor, sırtüstü yatıyordu, vuruyor da vuruyordu tokmağı. Ondan başka kimıldayan, gürültü çıkaran var mıydı, yok muydu, bilmiyorduk: donmuştuk, hep ondaydı gözlerimiz. İlk Memedali sıyrıldı bu donmuşluktan: biraz ileride, davula uyup şıkır şıkır oynayan, beş yaşındaki kızkardeşi Meryem'in sırtına bir tekme indirdi, yüzükoyun yere devirdi çocuğu. Yanıma dönünce, kolumu tuttu, arkada bir noktayı gösterdi. Baktım: Nevruz Bacı, evinin örtmesinde, yaşından umulmayacak bir kıvraklıkla göbek atıyordu. Ama, bir şey konuşmamıza zaman kalmadan gene davulcudan yana döndük kendiliğimizden; Mustafa'yı gördük önce, elinde bir altıpatlar, kapının önünde dimdik duruyordu, birdenbire çöken sessizlik içinde alabildiğine büyüktü. Attığı kurşun davulun bir yanından girip bir yanından çıkmış, sonra zurnacının göbeğine saplanmıştı. Zurnacı, zurnasını yitirmiş, tozlar içinde çırpınıyordu. Mustafa da herkes gibi ona baktı bir zaman, sonra, altıpatları tutan sağ eli yeniden kalktı: önce Nevruz Bacı'nın büyük oğlu yıkıldı yere,

sonra da bir torunu. Kravatlılar kalabalığında bir kımıldama oldu. Mustafa, parmağı hep tetikte, görmüş geçirmiş bir çeteci ustalığıyla geri geri gitti, sonra birdenbire döndü, bir top bulut gibi siliniverdi. “Ver elini, Şardağı,” diye mırıldandı Memedali.

Komşular olanı biteni anlatınca, Döndü Bacı birdenbire kesiverdi ağlamayı. Bundan sonra, gözlerinden bir damla yaş çıkmadığı gibi, ağızından da bir tek söz çıkmadı. Gelenlere gözleriyle yer gösteriyor, sözlerine başıyla yanıt veriyor, hiç mi hiç konuşmuyordu. Bebek de hep kucağındaydı, o güldü mü kendisi de gülüyor, ağladı mı memesini çıkarıp ağzına veriyordu. Bir de aklına estikçe, örtmeye çıkıp gözlerini dağda bir noktaya dikeyor, dakikalarca, kımıldamadan bakıyordu öyle. Söylemiyordu ya belliydi: Mustafayı arıyordu gözleri. Ama Mustafayı bulmak kolay değildi: üç hafta sonra buldular, teslim olmayınca atıp vurdular.

Mustafa'nın cesedini getirip önüne uzattıkları zaman da sessizliğini bozmadı Döndü Bacı: buruşuk memesi bebeğin ağızında, duygusuz gözlerle, kımıldamadan baktı bir zaman. Neden sonra, elini uzattı, elini tutmak istedi. İşte tam bu sırada bir gürültü koptu aşağıda: Nevruz Bacı, oğulları, gelinleri, torunları kapıyı kuşatmışlardı. Nevruz Bacı en öndeydi, bağırmaya başladı.

“Çık, katır çık!” diyordu. “Çık, yedi kişinin sebebi! Çabuk, getir beş liramı!”

Çıt bile çıkmadı içeriden: Döndü Bacı Mustafa'nın parmaklarıyla oynuyordu. Nevruz Bacı'nın torunları pencereleri taşlamaya başladılar, camlar şangır şangır yerlere döküldü. Nevruz Bacı gene bağırıyor:

“Orospu! Çıkar beşliği! Oğullarımı koynuna yollattırma!”

Gene bir ses gelmedi içeriden: Döndü Bacı Mustafa'nın dağılıp tozlanmış saçlarını düzeltiyordu. Nevruz Bacı'nın torunları kapıyı kırmaya başladılar. Neredeyse hep birden gireceklerdi içeri. Bu sırada, Döndü Bacı Mustafayı bırakarak kucağında bebeğiyle örtmeye geldi, öylece durdu.

“Kaltak! Beşliğimi istiyorum!” diye haykırdı Nevruz Bacı. “Duymuyor musun, orospu? Kulağına kurşun mu aktı?”

Döndü Bacı birdenbire eğildi, bebeği ayaklarının dibine bıraktı. Doğrulukten eteklerini de birlikte kaldırdı, fistanını başının üzerinden sıyırıp çıkarmasıyla Nevruz Bacı'nın suratına doğru fırlatması bir oldu. Sonra, kaşla göz arasında, donundan çorabına dek, üzerinde ne varsa hepsini çıkarıp attı aşağıya. Sonra, batmaya yüz tutmuş güz güneşinin altında, Tanrı'nın karşısında durur gibi, boynunu büküp durdu öyle. Bir deri, bir kemikti. Biraz daha baksak, incecik derisinin ardından yüreğini bile görürdük belki.

Ama ömrümüzde gördüğümüz ilk çıplak kadını, başımızı önümüze eğiyorduk.

I*

Bağlı değildi, sağında solunda bir sürü koltuk varken, oda - daki tek tahta iskemlenin üstünde, kımıldamadan oturmasını söyleyen de olmamıştı, o gene de hep aynı yerde, aynı tahta iskemlenin üstünde, kımıldamadan oturuyor, korku ve şaşkınlık içinde karşısındaki adamlara bakıyordu. Geniş omuzları, kısa boyları, kapkara saçları, dar alınları, kalın kaşları, küçücük, yuvarlak gözleri, eğri burunları, sarkık bıyıkları ve sivri çeneleriyle hepsi birbirine benziyordu, kara takımları, ak gömleklere ve çeneleri gibi sivri burunlu ve sivri topuklu çizmeleri daha da artırıyor benzerliklerini. Uzun bir masanın çevresinde dikiliyor, kimi zaman birbiri ardından, kimi zaman aynı anda, kimi zaman alçacıktan, kimi zaman yüksek sesle konuşuyorlardı. Ancak, yüksek sesle konuştukları zaman bile, söyledikleri hiç mi hiç anlaşılıyordu. Sayıları konusunda da kesin bir sonuca varmak olanaksızdı: insan gözünün algılayamayacağı kadar hızlı bir biçimde yer değiştiriyorlardı da öndeki arkaya, arkadaki öne ya da ortaya geçerken birileri de kaşla göz arasında aralarına katılıyor ya da sıvışıyor muydu, nedir, o, hep aynı yerde, aynı tahta iskemlenin üstünde, kimi zaman sekiz sayıyordu, kimi zaman on, kimi zaman dokuz, kimi zaman da yedi. Neden sonra, uzun masanın önünde, yüzleri kendisine dönük olarak tek sıra diziliverdiler. Sonra, gene çok hızlı bir biçimde, ortadaki adam bir adım öne çıktı. “Bana bak, Can Tezcan efendi, soruma kesin yanıt istiyorum,” dedi: “Bugün hangi yılın hangi ayının hangi günündeyiz?”

Pek öyle gür bir sesi yoktu adamın, bağırdığı da söylenemezdi, gene de Can Tezcan'ın kulaklarında en az on kez yankılandı sözcükleri.

Can Tezcan tepeden tırnağa titredi ya fazla sarsılmadı öyle, sorunun yanıtını vermek için yankılanmanın sona ermesini bekledi. Ne var ki, yankılanma sona erdiğinde, hem bu kara takımlı adamların karşısında çok dar ve çok eski bir pijamayla oturduğunu, hem soruyu soran kara bıyıklı adamın sağ elinin belindeki kocaman bir tabancanın üzerinde durduğunu, hem de sorulan sorunun yanıtını bilmediğini ayımsadı. Başını önüne eğdi o zaman, suçlu çocuklar gibi beklemeye başladı.

Tabancalı adam da bekledi bir süre, sonra, ilkinden çok daha güçlü ve çok daha sert bir sesle sorusunu yineledi:

“Can Tezcan, soruma yanıt istiyorum senden: hangi yılın hangi ayının hangi günündeyiz?”

Can Tezcan yüreğinin göğsünü parçalamak istercesine çarpmaya başladığını duydu. Gözlerini korka korka çevresinde dolaştırırdı. Dört yanı yüksek duvarlarla çevriliydi, ne bir kapı görünüyordu, ne bir pencere, adamlar da, sekiz miydiler, dokuz mu, on mu, bilinmez, karşısına dikilip sağ ellerini bellerindeki tabancanın üstüne koymuşlar, vereceği yanıt bekliyor, her saniye biraz daha sert, biraz daha kızgın bakıyorlardı. Bu da yetmiyormuş gibi çoğaliverdiler birden: sağda, solda, önde, arkada, hepsi bir örnek giyinmiş ve hepsi sarkık bıyıklı birkaç düzine adam, sağ eller tabancaların üstünde, kaşlar çatık, sürekli kendisine bakmaktaydı. Bayıldı bayılacaktı.

(...)

* *Gökdelen*, Can Yay., 2006.

NURİ PAKDİL

(D. 1934 - Ö. 2019)

Sadece yazarlık değil, yayıncılık hayatına da henüz Kahramanmaraş Lisesi'nde okurken atılır Nuri Pakdil. Alaeddin Özdenören, Erdem Bayazıt ve Cahit Zarifoğlu gibi Türk edebiyatında sarsılmaz bir yere sahip olan birçok şair ve yazar ilk eserlerini Nuri Pakdil'in *Hamle* dergisinde yayımlar. Nuri Pakdil, *Edebiyat* dergisini de yine bu isimlerle birlikte çıkaracaktır. *Edebiyat*, Nuri Pakdil'le birlikte diğer isimlerin de olgunluk eserlerini verdiği bir dönemde çıkar. Nuri Pakdil'in yol göstericiliği ve ağabeyliği, yerli düşünce diye özetlenebilecek, *Edebiyat* hareketinde belirleyici rol oynar. Mevlânâ'nın pergel metaforuyla ifade edecek olursak, bu sanatçıların sabit ayağı yerli düşüncede dururken, hareketli ayağı bütün dünya edebiyat ve felsefesinde dolaşır. Pakdil, sadece telif eserleriyle değil, Fransızcadan yaptığı çevirileriyle de yeni kuşaklar üzerinde etkisini sürdürmektedir.

SESİNİZİN YANKISINI BU KADAR KOYU HİÇ DUYMADINIZ?*

Yazının, oluşurken, derialtı harekâtı : bilinçlendirici ilerleme.
Elbette, ne kadar sonraki bir cümle tamamlanınca, ancak, duyulabilir hazzı dönüşümün : 'Kahince bir öngörü müdür bu?' kâh yaklaşıyor, kâh uzaklaşıyor: varlıkla yokluk arasında bir sarkaç tut ki sanat : kolay kolay kendi ruhunu inceleyemez insan da, ininde derin derin yol alabilmenin de başka bir usûlu var mı?

Yiğitlik oynayınca mı yiğit olurum sanıyorsun ki?

Ruhumuzun özünden yola çıkmalıyız.

* *Kalem Kalesi*, Edebiyat Dergisi Yay., 2000.

NEREYE BAKSANIZ ÇİÇEKLER BİTİVERİR*

'Feza Pilotu' şiirinde Necip Fazıl Kısakürek'in dediği gibi 'Ay dünyaya bir karış.' Gâvur Dağlarından ağır ağır iniyorsunuz: burası düş çoğaltma yeridir. En güç üretim düş üretimidir. Sünni bir gece kucaklıyor Gâvur Dağlarını. İç dünyamızın girintileri çıkıntıları gibidir Gâvur Dağlarının yolları. Siz arabanın içinde değilsiniz de araba sizin içinizdedir: benzin yerine düş yakılır arabalarda. Nereye baksanız çiçekler bitiverir: gece çiçekleri. İnersiniz: arkanızdan koşarak Gâvur Dağları da geliyor.

Siz hiç dağın yürüdüğünü gördünüz mü? Yaşlı bir Türk köylüsünün engin ruhu içinde nokta gibi kalır Gâvur Dağları. Türk köylüsünün ruhu, iç dünyası geniştir: hepimiz konaklayabiliriz oraya. Avrupalı, ruhumuzun enginliğini daha kavrayamadı. Yeterince yorumlayamadık da ondan. Solunuzda küçük tepeler bırakarak düzlükte ilerliyorsunuz. Mevlânâ, insan ruhunun derinliklerine doğru durmadan yürümüşür: *Mesnevi*'si, insan ruhunu kuşatma, gizemli bölgelerde yeni yerler elde etme girişimidir. Kömürler denen çok küçük bir yerleşim noktasını da geçiyorsunuz. Ne ki, ak alınlı insanlar buralarda otururlar. Pencereleden yansıyan sönük ışıklar, ay ışığı altındaki utangaç ruhlarının varlık belirtileridir. Bizim ruhumuz da ışıyor, diyorlar Kömürler'de oturanlar. Bir yanda ay ışığı, bir yanda sönmemiş ruhlar.

Daha küçük küçük yerleşim noktalarından da geçtikten sonra, küçük bir ırmak köprüsüne yaklaşırken, kentin kutsal bekçisi gibi, kentin inanç simgesi gibi, tepedeki mezar size el eder: Malik Ejder: derlenip toplanıp saygınızı sunarsınız. Bu ırmak, her gece kenti yıkar: kentin, yıkanmış olarak ayın koynuna girme töreni sık sık yinelenir.

İnsan ruhu ne denli kirletilirse kirletilsin, kökenindeki Tanrısalılığı nedeniyle sonunda nasıl olsa aklanacağından, kentimiz de temiz olma, temiz kalma gereğini duyar. İnsan ruhundaki dinginlikle kentimizin dinginliği uyumludur: arada sırada başkaldırır, sonra yeniden başını içine çeker: şimdi hüzünlü dönemi yaşamaktadır.

Kent size doğru yürür, siz kente doğru yürürsünüz: ölümlerinize, yaşayanlarınızla, birer birer karşılaşırsınız. Gece gecedir ya, bir gündüze dönüşür: ölümlerinizin anıları içinizde deprem gibi sarsar bir yeriniz. Bu sarsıntılardan yaşama sevinci doğar kentin ortasında: gülerek caddeleri, sokakları geçersiniz. Bir ev büyüyor anılarımda: Kutsal Kitabı açıp ilk sayfasından ilk satırı okuduğum ev: eski evimiz: doğduğum ev Tanrı'nın beni varetği ev.

Birazdan K. Maraş'ta sabah olacaktır.

Temmuz 1976

* *Biat II*, Edebiyat Dergisi Yay., 3. Basım, 2015.

KALEME BAKAN GÖZÜN UFKÎ OLUMLAMASINDAN OLUŞUR YENİ SÖZLERİN ÖĞELERİ*

Fiyakalı bir dikizden sonra : ucunda duruyor harf : kalemse parmakların arasında : kendisini çeken kâğıttan uzaklaşıyorsa kalem, bilinçaltı yardıma koşar.

Kuşamsız çıplak bir tay gibi : bekleyen virgüllerin güllerden o hâle dönüşümleri.

Birinci dereceden duruş da şart : iki nokta üstüsteninki gibi.

Her yazı : bir temel kazı : yaklaşmak için varoluşun giz alanlarına.

Ve köktenci dikkafalılık : cankurtaran simidi arıyorsan eğer : ş i m d i.

Nitel değerler çağını açmaya doğru da yürüyüşüne başladı anlamını içerir yazı makinesinin tık-tık-ları : 'Benim siyasetim inancımdır, benim inancım siyasetimdir.' cümlesiyse, insanın yazdığı.

Sesi taşıyan imandır ancak ebediyete.

* *Kalem Kalesi*, Edebiyat Dergisi Yay., 2000.

ŞEVKET BULUT

(D. 1936 - Ö. 1996)

Kahramanmaraş'ın saklı değerlerinden biridir Şevket Bulut. Kayıp bir romanının olduğu da söyleniyor. İlk hikâye kitabı olan *Al Karası* 1971 yılında Hareket Yayınlarından çıktı. Beş hikâye kitabında da Şevket Bulut amansız bir realisttir. Kendi gerçekliğini, toplum gerçekliğinden ayrı görmeyen bireylerin hayatını anlatıyor. Bu yüzden Şevket Bulut hikâyelerinde toplumsal olaylar, önemli bir yer tutar. Olayların dışından değil içinden bakmayı yeğler Şevket Bulut, bu yüzden hikâyelerinde yapaylık görülmez. Yaşanmışlık duygusu yoğundur. Olay ağırlıklı hikâyeler yazar, çok başarılı diyalog ve tasvirlerle hikâyelerini geliştirir. Bu yönüyle Türk hikâyeciliğinde Ömer Seyfettin'den başlatılıp, Sabahattin Ali, Refik Halit Karay ve Mustafa Kutlu'ya doğru çekilecek çizginin önemli bir temsilcisidir.

TAKOZ AHMET*

Takoz Ahmet yamrı-yumru kamyonun çamurluğuna oturmuş, bir yandan bilet kesiyor, bir yandan da bağıyordu;

- Cüceli, Fatmalı, Kızıldamlar, Yolyanı, Döngeler... Hadi ha kalkıyor!. Sarı Kanarya kalkıyor...

Öğle ezanı okunalı üç saat olmuştu. Kamyonun şoförü Sarı Kemal berber dükkânının önüne oturmuş, çay içiyordu. Öfkeyle bağırdı:

- Oğlum Takozzz!!

- Buyur ustam?

- Oğlum, akşam yaklaştı. Senin bayan öğretmenler hâlâ gelmediler... Bu kadar yolcu bekleşip duruyor... Kafamın tapasını attırma ulan... “Yarım saat bekleyelim” dedin; ahacık birbuçuk saat oldu... Ne gelen var, ne de giden...

- Aman kızma ustam... Nerdeyse gelirler... Şal mağazasına uğrayacaklardı... Sen halden anlarsın ustam... Bugün aybaşı.. Maaş aldılar.. Borçlarını dağıtacaklar.. Aydan aya Maraşa'ya uğruyorlar.. Hoş gör ustacığım... Nasıl olsa, köyde yatacak değil miyiz? Şöyle çeyrek saat kadar daha bekleyelim...

- Ama akşam oluyor oğlum... Bu kadar yolcu, senin iki bayan öğretmen için bekletilmez ki! Şu fukaralara bak! Karoserin içinde büzüm büzüm büzülmüşler... Fatmalı köyü yönü iyicene karardı... Yağmur ha geldi, ha gelecek... Yolcu yolunda gerek oğlum... Biliyorsun, bizim Sarı Kanarya ciğerlerinden hasta...

- Pekey ustam, pekey... Hadi ha kalkıyor... Sarı Kanarya kalkıyor... Bir binen pişman, bir de binmeyen... Hadi ha kalkıyor...

Yaşlı bir kadınla genç bir kız yaklaştılar. Kadın titrek bir sesle sordu:

- Kızılseki köyüne de uğrar mı efendi oğlum?

- Uğrar ana, uğrar! Yalnız, yol ayrımında ineceksiniz... Çeyrek saat kadar yokuş yukarı tabanvayla gideceksiniz... Hadi binin bakalım... Son posta, son...

*Dilek Çımarı, Türk Edebiyatı Yay., Kasım 1975.

Hadin ha kalkıyor... Sarı Kanarya kalkıyor.

Kamyonun arka kapağı açıldı. Takoz Ahmet yere bir sandalye koymuştu. Yaşlı kadın sandalyeye basıp arabaya çıktı. Kızına elini uzatıp onu da yukarıya çekti. Kamyon ağzına kadar yolcuyla doluydu. Yükler, çuvallar, insanlar üst üste yığılmışlardı. Yaşlı kadın her adım atışta, bir-iki yolcuya basıyordu...

- Kele anam kör müsün? Gözünün önüne baksana! Baldırına bastın taman...

- Nedek yavrum... Muaven efendi önüne geleni bastırma basar gibi içeriye basmış... Adım atacak yer mi var?...

- Binmeyedin anam... Sana pullu dilekçe mi yolladık?...

- Yavrum Takoz Ahmet, kimi bekliyoruz? Akşam oldu taman!...

- Bak hele kadasını aldığım. Beklenenler, senin fingirdek Öğretmenler olmasın? Onlarla yolculuk yapanların, yedi yıl kısmeti kesilir taman...

- Baş açık, kış açık... Vallahi bu arabaya binerlerse başımıza bir iş gelir.

- Öğretmenlere söz yok teyze! Çatladınız mı? Biraz daha bekleyin...

Yaşlı kadınlar, çocuk emziren gelinler, renk renk giyinmiş genç kızlar mırıldanmaya başladılar. Takoz Ahmet yolculardan daha çok sabırsızlanmıştı. “Bu kadar da gecikilmez ki!” diye mırıldandı. “Bütün kabahat yeni gelen Kozanlı Sebahat öğretmende! Bizimkisi, eline çabuktur... Saat ikide burda olurdu... Yürüyüşüne kurban olduğum... Şöyle bir karşıdan görünse!...”

- Ahacık geliyorlar! diye heyecanla bağırırdı. Gerçekten, iki bayan öğretmen hızlı adımlarla kamyonu doğru yaklaşıyorlardı. İkisinin de koltuklarında paketler vardı. Güler öğretmen uzun boylu, buğday tenli, sarışındı. Geniş paçalı bir pantolon giyinmişti. Sebahat öğretmen ise; esmer, kısa boylu, tostopalaktı. Meşin bir ceket ve kısa bir eteklik giyinmişti... Takoz Ahmet iliklerine kadar titredi. Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı. Güler öğretmeni her görüşünde böyle olurdu. Dili damağı kurur, söyleyecek söz bulamazdı. O'na deli gibi âşıktı. İki yıldır onsuz tek saniyesi geçmiyordu. Yolda-yolakta, çarşıda-pazarda hep onu düşünüyordu... “Kurban olduğum Allah, şu Takoz kulunu çatlatmak için mi bu güzeli yarattın? Şu boya bak! Şu bosa bak! Şu ipek gibi yumuşak saçlara bak... Şu gerdan.. Şu kaş.. Şu göz.. Şu keklük gibi sekerekten yürüyüş... Şu gamzeli gülüş... Şu insanı deli eden bakış... Ah ulan Takoz Ahmet! Bu sevda seni öldürecek yavrum... Gözlerinin içine doya doya bakamazsın... Mektup yazarsın, cesaret edip de veremezsin...”

- Geciktik Ahmet Abi... Özür dileriz... Kitapçı Şeref'e uğradık.. Okulun bazı evrakları noksandı da... Ufak-tefek ihtiyaçlarımızı da gördük...

- Zararı yok, Güler Hanım. Sizin için kıyamete kadar bekleriz...

- Çok teşekkür ederiz... Hemen hareket edebiliriz değil mi?

- Tabiiyy! Bütün yolcular bindiler... Sizi bekliyorduk...

Sarı Kemal, Takoz Ahmet'e bakıp kıs kıs gülüyordu. Berbere göz kırptı:

Cemil Usta, bu bizim oğlan, şu bayan öğretmenin sevdasından ölecek... Akli fikri öğretmende! İnanır mısın, geceleri uyku arasında adını sayıklıyor: "Güler... Güler... Kulu kurbanı olduğum Güler..." diye inliyor... İşin kötüsü, oğlanın yanıp tutuştuğundan kızın haberi bile yok! Ulan hergele; sen nere, koca köy öğretmeni nere? "Aşk mektupları" diye bir kitap almış... Kitaptan öğrenip kıza mektup yazıyor... Hele şiir karalamasına ne demeli? Kaç kez kınadım: "Oğlum," dedim. "Sen bir muaven parçasısın! Davul bile dengi dengine.. Baban soğan, anan samırsak!... Tahsilli kız sana yüz verir mi? Boy desen, boy yok! Mal desen, mal yok! Yedi senede zar-zor bir ilkokul diploması aldın! Önce karnımı doyur arslanım... Kızın babası, Maraş'ın milyonerlerinden... Kızına öğretmenlik yaptırıyorsa, söz geçiremediğinden yaptırıyor. Aldığı maaş, dudak boyasına yetmez... Sen kimsin ulan? Kıraç yerin uşağına, milyoner kızını kim verir?" Dinleyen kim?. Sözde Alamanya'ya gidecekmiş de... Zengin olup geri dönecekmiş de... Ulan hırt, yetişkin kız senin zengin olmanı bekler mi? Şu Alamanya işi çoğunu zengin etti amma; çoğunun da ocağını başına yıktı... Eskiden, bizim insanımız böyle hayâl peşinde koşmazdı arkadaş... Şu Alamanya sevdasına nice yuvalar yıkıldı...

- Hadi usta!... Biz hazırık...

- Geliyorum Takoz... Patlama! Üç saattir biz sizi bekliyorduk.. Üç dakika da siz bizi bekleyin, yavrum...

- Gecikmeyecek ustam! Hava iyicene karardı...

- Pekey pekey!.. Ahacık geliyorum... Sen öğretmenleri yerlerine yerleştirdi! İşte böyle Cemil Usta.. Bizim Takoz, Güler öğretmenin sevdasından Mecnun olup çöllere düşecek... Bugün karar verdik: Arabayı mahsustan geriye kaçıracağız... "Aman Takoz bizi kurtar!" diye bağıracağız.. Bizim Tekoz yavuklusunun gözüne girmek için kendini geriye kaçan tekerin önüne atacak... Tabii, ben gizliden frene basacağım... Bizimkisi, yolcuları ve bayan öğretmenleri kurtarmış olacak... Nasıl, iyi numara değil mi? Belki cesaret eder de fırsattan istifade, koynunda dolaştırdığı şiirli mektubu da kıza verir...

- Yahu usta, sözü çok uzattın... Hadi gidek...

- Geldim oğlum.. Geldim arslanım... Sen vaktine hazır ol! Eyvallah Cemil Usta... Bizim Ahmet, bugünlerde çok havalı... Varsın, gönlünce hayaller kursun! Yarın gene görüşürük...

Sana, hikâyenin gerisini yarın anlatırım...

Sarı Kemal direksiyona geçti. Marşa basıp arabayı çalıştırdı. Korna çalarak, yavaş yavaş hurda kamyonu yürüttü... Andırın yoluna doğru ilerleyen araba, garip sesler çıkarıyordu. Her viraja girişte, yolcular üst üste yığılıyorlardı.

İki bayan öğretmen şoför mahalline binmişti. Dış tarafta Güler öğretmen oturuyordu. Takoz Ahmet ondan taraftaki çamurluğa, dikelmmişti. Dirseği bayan öğretmenin koluna değdikçe, ürperiyor, içinden ılık bir şeyler akıyordu. Heyecanla hâlâ bağıryordu:

- Cüceli, Fatmalı, Kızıldamlar, Yolyanı, Döngeler, Yenice kale...

Yan gözle Güler öğretmenin açık göğsünü dikizliyor, bayılıcı kokusunu ciğerine çekiyordu. “Böyle bir hanımım olsun, Allah’dan başka bir şey istemem... Dilenci olayım... Aç kalayım. Çıplak gezeyim.. Tek, böyle güzel bir hanımım olsun...”

- Oğlum Ahmet...

- Buyur ustam?

- Oğlum, bu bayan öğretmenlerin elinden nedir çektiğimiz? Her seferinde böyle gecikirler...

- Şeyyy... Zararı yok ustam... Geç olsun da temiz olsun... Ahacık yola çıktık. Onca beklememiz unutuldu gitti...

Güler hanım mahçup mahçup güldü:

- Özür dileriz Kemal Abi... Sizi bekletmek istemezdik... Mutemet maaşı çok geç dağıttı. Sağa koştuk, sola koştuk... Göz açıp kapayana dek gün döndü...

Neyse canım... Zararı yok! Ben şaka ediyorum... Bizim Ahmet, sizin torpiliniz...

- Üç gün gelmeseniz, gene de arabayı bekletecek...

- Sağolsun... Her seferinde önden yerimizi ayırıyor...

Takoz Ahmet yutkunarak dişlerinin arasından konuştu:

- Görevimiz, Güler hanım...

Sebahat öğretmen Takoz Ahmet’e seslendi:

- Ahmet Abi, be!

- Buyur abılam?

- Sana niçin “Takoz” diyorlar? Bu “Takoz” lâkabı benim gücüme gidiyor... Oysa, sen hiç kızmıyorsun... Maraş’ta lâkapsız insan yok gibi...

Orman Bölge Müdürlüğünü geçince, vites değiştiren Kemal Usta söze atıldı:

- Hoca Hanım, bu bizim Ahmet’in “Takoz”luğunun nereden geldiğini gerçekten bilmiyor musun?

- Bilmiyorum... Çocuğun Takoz’a benzer tarafı yok! Maşallah dal gibi...

- Hoca Hanım; bu bizim Ahmet, çekirdekten yetme muavendir. Bak, sana

Takoz lâkabının nereden geldiğini anlatayım: Bundan beş-altı yıl önce, bizim Takoz, Elbistan-Maraş yolunda çalışıyordu. Elbistan'da Zedeliler'in bir-iki otobüsü var. Ahmet, bu otobüslerden birinde muaven... Bir gün otobüs Saraycık Beline tırmanırken, geriye kaçıyor... Mevsim kış... Hava soğuk... Şoför zencir takmaya eriniyor. Ardıçlırampa denilen yaman bir yer vardır... Çok zalim bir yokuştur.. Usta şoförlerin bile yüreğini titretir... Otobüs geriye kaçınca, şoför bağırıyor: "Aman Ahmet takoz yetiştir..." Ahmet keklik gibi sekerekten yere atlıyor... Arka tekerin önüne koca takozu dayıyor... Fakat heyhat! Takoz kara gömülüyor... Otobüs takozun üstünden aşıyor... Ahmet bir hamle daha sınıyor... Gene karavana... Ulan aman uşak!. Bir daha, bir daha... Bakıyor ki, otobüsün niyeti devre... Uçurumu doğrulamış, yavaş yavaş gidiyor... Bütün yolcular salâvat getiriyorlar... Ölüm burunlarının dibinde at koşturuyor... Bizim Ahmet, tam bu anda Hızır gibi bütün yolcuların imdadına yetişiyor: Takozla birlikte kendini arka tekerin altına atıyor... Otobüs, tam uçurumun kıyıcığında duruyor... Ahmet'in sol kolu tekerin altında eziliyor... Kaburgalarından birikişi kırılıyor... Fakat kırk-elli kişinin hayatını kurtarıyor... Yüzünü öpenler... Bahşiş verenler... Millet, sevincinden ne yapacağını bilemiyor... İşte, o günden sonra, bizim şoför milleti arasında Ahmet'in lâkabı TAKOZ olarak kalıyor.

Sebahat Hanım, Takoz Ahmet'in yüzüne saygıyla bakıyordu. Ahmet, utançla başını önüne eğmişti. Ne zaman kendisinden söz açılrsa, böyle tedirgin olurdu. Güler öğretmen, bu olayı daha önce de duyduğu için, pek heyecanlanmamıştı... Yan gözle Ahmet'i izliyordu: Ahmet'in ince-uzun bir yüzü vardı. Siyah, kıvrıkcık saçları kir içindeydi. Yanağında yer yer yağ lekeleri görünüyordu. Pörsümüş mintanının yakasından göğsünün gür kılları fişkırmıştı.

Güler Hanım alaylı bir sesle sordu:

- Kemal Abi, senin bu Takoz'un yüzü hep böyle kirli midir?
- Sen onun kalbine bak, Hoca Hanım... Kalbi pırlanta gibi temizdir...
- "Yüz kalbin aynasıdır," derler de...

Ahmet kulaklarına kadar kızardı. İçin için söylendi: "Ulan hergele... Ulan pis Takoz... Bir tas su, bin lira mıydı? Sen adam olmazsın yavrum..."

- Bizim Takoz Ahmet, gerçekten fedakâr çocuktur, Hoca Hanım... Yedi baş horantayı o besliyor... Anası, babası, kardeşinin hanımı ve çocukları... Rahmetli kardeşi de şofördü. Bir trafik kazasında can verdi... Takoz, aldığı aylığı doğru babasına götürür... Sigarası yok! İçkisi yok! Kadın, kumar bilmez.. Bugünlerde ehliyet almaya çalışıyor... Motoru, trafiği kazandı.. Geriye, bir direksiyon kaldı... Trafikçiler biraz zora çekiyorlar... Şooo mesele... Oysa, bizim Takoz'un direksiyonu da çok kuvvetlidir... Kırk yıllık şoförleri bile cebinden çıkarır... Ama gel de ağ şapkalı heriflere anlat!...

- Beni fazla şişirme ustam...

- Şişirme değil oğlum... Gerçeği söylüyorum... Bizim Ahmet, Alamanya'ya da yazıldı Güler Hanım... Üç yıl çalışıp bir Mercedesle yurda dönecek... Allah vere de gönlünü Alaman kızlarına kaptırmaya... Sarışınlara biraz meyli vardır da...

Kemal usta son cümleyi söylerken, Güler Hanım'ın saçına doğru bir gözattı. Bayan öğretmenler birşeyler hisseder gibi oldular. Ahmet koluyla yüzünü kapattı. "Beni utandırma usta!" diye mırıldandı...

Fatmalı köyü yol ayırımında durup bazı yolcuları indirdiler. Hava iyice kararmış, inceden inceye bir yağmur çiseliyordu. Kadınlar, çocuklar birbirlerine sokulmuşlardı. Sonbaharın ilk soğukları kendini hissettirmeye başlamıştı...

Yol boyunca çamur gölekleri meydana gelmişti. Hava kararırken, Öşlü köyü sınırına vardılar. Ahmet her an biraz daha heyecanlanıyordu. Kulağı hep ustasının sesindeydi. "Ulan Ahmet, aman takoz yetiştir!" der demez, kendini takozla birlikte, arka tekerin önüne atacaktı... Kalbi göğüs boşluğuna sığmaz olmuştu. Kesik kesik nefes alıyor; hava soğuk olduğu hâlde, buram buram terliyordu...

Yolun sağından, Ceyhan ırmağı kıvrıla kıvrıla bozbulanık akıyordu... Yolla ırmak arasında çok dik uçurumlar vardı. Sol yan ise sarp kayalıktı. Hurda Cemse, dik yokuşa tırmanırken; homurdanıyor, felçli gibi titriyordu... Altı yıl önce, Kemal usta askeriyeden satın almıştı... Rengini sarıya boyatarak, üzerinde "Sarı Kanarya" yazdırmıştı...

Tam dik rampanın bitiminde, Kemal usta gazdan ayağını çekti. Vitesi boşluğa aldı. Ayağını fren den çekince, araba yavaş yavaş geriye kaçıyordu. "Hazır mısın?" dercesine Ahmet'e göz kırptı. Ahmet başıyla "Evet!" işareti verdi. Kemal usta heyecanlanmış gibi yaparak bütün gücüyle bağırды:

- Aman Ahmet takoz yetiştir... Araba geriye kaçıyor!...

Tetikte bekleyen Ahmet kendini yere attı. Tako zu kaptığı gibi arabanın gerisine koştı. O anda, bayan öğretmenler sapsarı kesildiler. Korkularından çılgılık atıp birbirlerine sarıldılar... Arabanın geriye kaçtığını diğer bütün yolcular da anlamışlardı Aniden bir panik başladı. Erkekler kendilerini yere atmaya başladılar. Kadınlar, çocuklar bağırıp duruyorlardı...

Kemal Usta arabanın iyice hızlandığını anlayınca, bütün gücüyle frene bastı. Pedala sonuna kadar bastığı hâlde, hiçbir tesiri olmadığını gürdü... Araba ırmak yönüne kayarsa, uçurumun dibinde soluk alırlardı. Korkuyla direksiyonu sola kırdı. "Eyvah!.. Pis bir şakanın sonu, felâketle neticelenecek!" diye dişlerini sıktı.

- Oğlum Ahmet! Arkadan çekil! Fren essahtan tutmuyor... diye bağırды. Fakat Ahmet ustasının sesine aldırmadı. Aklı-fikri Güler öğretmendeydi... "Tako zla birlikte tekerin önüne yatıp; arabayı durdurunca, Güler Hanım'ın sevgisini kazanırım... Boynuma sarılıp beni öper... Kimse görmeden, mektubu eline kıştırırım..." diye düşündü. Kendini şarampola doğru kayan kamyonun altına attı...

KAHRAMANMARAŞ'IN YIKIK EVLERİ*

Şu yıkık evleri, kim onaracak kurban? Şu kapısı, şu pencereleri yanan evleri? Kimler yakıp yıktı Kahramanmaraş'ın şu güzel evlerini? Şu sahipsiz, şu suyu elektriği olmayan iki gözlü konu evlerini? Şu hezenler, şu ardıc mertekler, taa Elbistan'ın Ambar Köyünden getirilmişti. Hemi de Ahır Dağı aşılarak. Hemi de katır sırtında. Dön de, şöyle bir çevrene bak, gazeteci oğlum: Benim resmimi çekeceğine, şu boynu bükük, şu duvarı, bacası yıkık evlerin resmini çek! Çekip gazetene koy ki; millet perişan halimizi görsün... Görsün ki, perişan halimizden ibret alsın...

Rahmetli kocam Daşo'yla, biricik oğlum Hamza'yı, ahacık şuracıkta vurdular. Kanları, şu çulun üstüne göleklendi. Ağ göğüslü Daşo'm.. Şahin bakışlı Hamza'm!... Biri kocam, biri oğlumdu. Tirşik çorbası içiyorlardı. Tirşik çorbası ne midir? Eyvah, küller başıma! Maraş toprağında, tirşik çorbasını bilmeyen de varmış!... Demek bilmiyorsun? Tirşik çorbası, gâvur pancarıynan yapılır... Dağlarda kaya kovuklarında tek dallı, yeşil yapraklı yabancı pancarlar olur. Dağa çıkar, bu pancarları yaprak yaprak toplarık... Getirip, kara kazanda haşlarık. Tatlılaşması için, içine bulgur unu katıp teştin, leğenin altına bastırırık. Mayalanır... İyicene köpürür... Döğme katıp karıştırırık. Bu tirşik çorbası, yedi derde devâdır, kurban karnında, bağırsağında ne tevir kurt varsa, hepsini bir çırpıda döker. Kılkurdu, abdestbozan, şerit.. Her neyse... Kocam, şu köşede oturmuş; tirşik çorbası içiyordu. Kabakuşluktu. Oğlum dal Hamza'm ise, benim çeyiz sandığımdaki Al Bayrağı çıkarmaya çalışıyordu. Meramı bayrağı deyneğe takacak, kapıda biriken kalabalığa gösterecek: "Bakin bizde sizin kadar Türkük, müslümanık.. Bizim de Ay-Yıldızlı bayrağımız var.. Canımızı bağışlayın. Canı veren Allah. Alacak olan da Allah'tır!" diyerek. Bayrağı bulamadı fukara.. Dipteki bohçayı açmayı akıl edemedi. Acep Türk Bayrağı'nı gösterseydi, kurtulur muydu? Acep tatlı canı bağışlanır mıydı?

Önce toprak damdan bazı güürültüler duyuldu. Daha sonra, kazma-kürek sesleri.. Bir de baktık ki, tavanda koca bir delik açılmış! Gökyüzü masmavi görünüyor. Delikten şapşak şapşak benzin döktüler. Bezler yapıp içeriye attılar. Halı-kilim, yorgan-döşek, ne varsa, bir solukta tutuştu. Herifim evimizin direği, gövdesini bana siper etti: "Aman Güley Karı," dedi: "Ataştan sakın! Ataş, yedi dilli bir canavardır; adamın gözünün yaşına bakmaz.. Sonra tumanının malağı tutuşur, cayır cayır yanarsın... "Ölümlle burun buruna gelmiş, daha şakanın kuyruğunu bırakmıyor... "Bu yüzleri maskeli, toy uşaklar, bizden ne isterler herif? Biz kimden yanayık, bunlar kimden yana? Aramızdaki ayrılık-gayrılık nedir?" deyi dövünüyorum. Gözlerimden perpir gibi yaşlar boşanıyor. Dal boylu Hamza'm, eline Almanyadan yeni getirdiği av tüfeğini alıp; kapıya doğru koşuyor: "Getme Hamza'm," diyorum. "Evimizi saranlar, hep silâhlı... bu gelenler, ikinci parti... Amanın tatlı canına kıyarlar. İpten boşanan, deli dananın önüne durulmaz: hele biyol eğleş. Kapıya, önce ben çıkayım... eksiketeğim: Belki bana silah sıklamazlar..." Oğlumdan önce, kendimi dışarıya atıyorum. Sokak kapısının önü, ana-baba günü. Kiminin elinde kazma, kiminin balyoz.. Evimizin böğrüne böğrüne vuruyorlar. Bin bir emekle yaptığımız koca ev bir fidan gibi sallanıyor. Taş yağmuruna tutuldum:

"Dağ adamları, Aşkırı bozuklar.. Köy kaçkınları!..."

"Çıkın dışarı.. Canınızı almaya geldik..."

(...)

*Baharı Göremeyen Çocuklar, Dolunay Yay., 1996.

ARIF EREN

(D. 1938 - ...)

Edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Hoş sohbeti, alçakgönüllülüğü ve nezaketiyle çevresinin sevgisini kazanmış bir şairdir. Arif Eren'in kişiliğinde görülen bu özellikler şiirine de yansımıştır. O, bütün şiirlerinde Yunus Emre gibi, sevgiyi, dostluğu ve barışı seslendirmiş, savunmuş ve yaymaya çalışmıştır. Öğretmenliğinden kaynaklandığını düşünebileceğimiz bir şekilde şiirlerinin genelinde didaktik yön ağır basar. Behçet Necatigil gibi kısa, bireyden yola çıkan, minimal şiirler yazmıştır Arif Eren. Şiirde büyük sözler etmekten kaçınmıştır. Bu, toplumsal olaylara kayıtsız kaldığını göstermez. Aksine, Arif Eren'in, sesi yüksek olmayan şiirlerinde toplumsal kaygılar, sorumluluk duygusu, kendini gösterir. O, her konuyu, bütün insanlara aynı muhabbet ve ilgiyle yaklaşarak işler.

AĞUSTOS MERDİVENİ*

Zaman, Ağustos merdivenini çıkmakta
Sıcağı sırtına yüklenmiş yorgun
Ağır adımlar atıyor diye
Lütfen Ağustosa söylenmeyin

En verimli mevsimin son anısı
Her doğan gün misafir
Üçüncü mevsimi bilirsiniz
Asık bir suratla gelir

Üzgün gözlerle aranır dallarda
Türküleri yarıda kalan ağustosböcekleri
Gün be gün solup durur
Gökyüzündeki yıldız bahçeleri

Bir gülümsemelik ömrü kaldı
Kızgın güneşin, durgun denizin
Her sabah uyanınca
Gözlere dolan mavinin

* *Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Öncü Kitap, 2010.

ERDEM BAYAZIT

(D. 1939 - Ö. 2008)

Konuşur gibi yazmıştır şiirlerini Erdem Bayazıt. Bu özelliğinden dolayı Erdem Bayazıt'ın şiirlerini kolay yazdığı sanılabilir. Aksine, onun şiirleri bu yüzden zordur. İlk okuyuşta kolay anlaşılır sanılmasına rağmen derinliğine inildikçe, farklı anlam katmanlarına sahip olduğu fark edilir. Erdem Bayazıt'ın kişiliği ve hayatı da bu şekildedir. O, bir dönem edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Başka bir dönem kütüphane müdürlüğü... Başka bir dönemde ise, Kahramanmaraş milletvekilleri arasında buluruz onu. Bu şekilde öncü ve çok yönlü bir karaktere sahiptir Erdem Bayazıt. Onun kitapları arasında Afganistan'a yaptığı gezi notları da vardır. Kitapları az sayıdadır, fakat yankısı ve etkisi geniş olmuştur onların. Erdem Bayazıt Yedi Güzel Adam içinde de kurucu yönüyle kendini göstermiştir. *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinin kurucuları arasındadır.

KIZ KULESİ*

Biriciğin burcunda bir lamba
Müebbede mahkum bir kızlık
Hasret duvarına hapsolmuş bir annelik
Yalnızlığın somut bir simgesi
Gibi mi oluşmuş bu sadelik?

Gücünü alıp yasalardan
Cengiz Han'ın çadırından
Çıkıp gelen ta Çin Seddi'nden
Başında mücevher dolu bir sele
On yedisinde bir cariye
Den kalma bir ünlem mi bu kule?
Konuvermiş suların üstüne.

Üsküdar açmış feracesini
Bir başka âlemin operasından bir arya gibi
Kıyılardan yamaçlardan
Avaz avaz fişkırın mor pembe bir bahar var
Bir de çığlık çığlığa savrulan
Bembeyaz martılar!

Bir Ukraynalı iri iri açmış gözlerini
Seyrediyor süzülen bir şilebin güvertesinden
Boğaziçi'ni

Kayıyor ard arda köşkler yalılar
Kayıyor Mihrimah, Valide, Şemsipaşa, Ayazma
Odesa limanına kayıtlı bir gemide bir tayfa:
Sığınmış ceplerine yoksul elleri
İndiriyor içine bir bir o narin minareleri!

Boğazda tıkanan bir lokma gibi bir anda:
Kız Kulesi!

*Şiirler, İz Yay., 2013.

ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF

(D. 1939 - Ö. 2002)

20. yüzyılın diğer bir Karacaoğlan'ı Âşık Mahzunî Şerif'tir. Henüz 12 yaşındayken saz çalmaya başlar o, 20 yaşındaysa, Türkiye genelinde ses getiren, beğenilen ve günümüzde de dinlenen "İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım" adlı müzik albümünü çıkarır. Çocuk yaşta *Kur'an-ı Kerim* hafızlığına çalışır. Askeri okul mezunudur, bir süre orduda görev de yapmıştır. Şiirlerinde dikkat çekici unsur: içli söyleyiştir. Hem okunurken, hem de bestelenmiş hali dinlenirken, Mahzunî Şerif'in bu yönü hemen fark edilir. Âşık Veysel tarafından takdirle karşılanmıştır Mahzunî'nin yorumu. O, âşık edebiyatının diğer bir efsane ismi Davut Sularî'nin de yakın arkadaşıdır. Vefatına kadar 3000'e yakın şiir yazmış, türkülerini 400'ün üzerinde taş plağa, 50 tane de kasete okumuştur.

BU YIL BENİM*

Bu yıl benim yeşil bağım kurudu
Dolu vurdu yapraklarım çürüdü
Benim de saz tutan elim var idi
Şimdi bir köşede yatar ağlarım

Benim ile lokma yiyip içenler
Gölgemin altında konup göçenler
Sizi zalim dar günümde kaçanlar
Ben kendi kendime çatar ağlarım

Çırpına çırpına bir yuva kurdum
Bebeği görmedim kundağı gördüm
Deryada boğuldum karaya vurdum
Çileden çileye bakar ağlarım

Mahzunî Şerif'im budur ahvalim
Zamane bozulmuş insanlar zalim
Kıyamete kadar gider bu halim
Sabır edip matem tutar ağlarım.

* *Dolunaya Tül Düştü*, Ürün Yay., 1995.

RASİM ÖZDENÖREN

(D. 1940 - ...)

Hikâyeci Rasim Özdenören ikiz kardeşi, şair Alaeddin Özdenören'le birlikte yan yana oturup birlikte aynı kitabı okurlarmış. İki kardeş de bu okuma alışkanlıklarını ömürleri boyunca devam ettirmişler. İkisinin de felsefeye duydukları ilginin, çocukluk yıllarında okudukları aynı kitaplardan kaynaklandığı düşünülebilir. Rasim Özdenören, denemelerinde olduğu gibi hikâyelerinde de, meseleleri sorgular, farklı cevapları değerlendirir. Bu yönüyle kendinden sonra gelen birçok hikâyeciyi de etkilemiştir. Taşradan modern şehre taşınan bireyin iç sorgulamaları, çıkmazları, arayışları Rasim Özdenören'in hikâyelerinde hemen dikkat çeken konular arasındadır. Üretken bir yazar olan Rasim Özdenören altmış yıla yakındır, aralıksız, her hafta gazete ve dergilerde yazı ve hikâye yayımlamaya devam etmektedir.

OCAK*

Yağmur yağmış-

Topraklar ıslak

Kavak ağaçları.

Toprak rengi yapraklar. Tekerlerin altından ıslak çitirtıları duyuluyor. Güz.

Gene böyle bir günde miydi? Eksilmiş, bitmiş olan neydi acaba? İçimi burkan -neydi?

Kırmızıbiber tarlaları çoktan kaldırılmış. Gecikmiş bir mevsim. Oysa öbek öbek kırmızı alancıklar oluşturulurdu yamaçlarda: engin bir poyraz sağanağı altında şimdi. Kırac tepeler arınmış. Pırıldayan molozlar.

Evde neyle karşılaşacağımı biliyordum. Ama neydi bu eksilmiş olan? Buralarda olup da gene de kendisi olmayan.. tanıdığımı bildiğim, ama gene de o bildiğim şeyler/yani o taş, tümsek, o kamburluk., kendisi olarak durmayan taş, arınmışlık, poyraz yosunu, kentlerin sütlü memeleri dağlar/olmayan o şeyler, eksilmiş olan

Neydi?

Damların kerpiç bacalarından dumanlar tütüyor, poyrazla oraya buraya savruluyor. Göğe ağmış ulu kanatlı güvercinler hâlindeki yamaçlar., kül renginde, tüyleri kıpır kıpır. Tarifsiz bir keder var bu çırpınıšta: asılmış bir adamın etekleri savrulurcasına.

Ocakların yanmaya başladığı vakittir. Eşekçiler daha sık görünmeye başlamıştır sokak aralarında, bir eşek yükü oduna dünyanın parasını isterler. Bizim evin ocağında tuğla ısıtıyorlardır. Islak güz havalarında belinin ağırları azar babamın.

Dere kenarındaki kavak ağaçları eksiksiz duruyordu. Sugözündeki salkımsöğüt. Yıpranmış dut ağacı. Gövdesine kanlı yürek resimleri kazırdık. Dutun kararmış yaprakları arasındaki serçeler. Hiç ölmez mi: çünkü ne zaman görsem hep

* *Denize Açılan Kapı*, İz Yay., İstanbul, 2008, s.27.

aynı serçeler. Onların ötüşleri. Komşunun duvarına dayalı dam merdiveni: yıllardır yerinden kıpırdatılmamış. Sanki.

Boz yaprakların üzerine birikmiş su damlacıkları rüzgârın sallamasıyla yüzüme düşüyor. Şoför tanıdık biri olmalıydı ama çıkartmamıştım. Mahalle arkadaşlarımızdan şoförlüğe heveslenen bir Haydar vardı, belki de oydu. O muydu? Kapkara bıyıkları özenle düzeltilmiş, saçları yağlanmış. Con Veyn gibi yürürdü. Arabanın geçtiği yollar şimdi asfalt. Haydar, gideceğim yeri sormadığı hâlde taksiyi kestirme yollardan sürüyordu. Bu Haydar o mu?

Sonbaharın ilk yağmuru olmalıydı bu. Bir yerlerden, belki eskimiş evlerin aralarından, sessizliklerden, olmayan fenerlerin ışıklarından, olmayan sokaklardan, bitki solumalarından, dünyanın döşünden, kış günlerinden, altımıza serdiğimiz savanlardan, horoz tüylerinden, patlamış kabarcıklardan, işte böyle bir yerlerden kurumuş sarmaşık, hanımeli kokuları yayılıyordu. Eski bahçelerimizden/çocukluğumuzun ne derin bahçeleri idi onlar: boy vermeyen yenidoğan ve limon ağaçlarıyla ve dökülmüş, sasımış gazelleriyle/yayırdı bu koku. Bir şeyler vardı bu işin içinde. Ama: -ne?

Özlenecek şey miydi bu kepezelik?

Kapının halkasına vuruyorum, halkanın vurulduğu yer oyulmuş, erimiş. Aslında kapıyı omuzlayıp açabilirim, ama bunca ayrılıktan sonra içime sinen o garipliği, yabansılığı, kendi evime, babama, anama, evdeki herkese karşı gelişmiş o tuhaf utangaçlığı silkip atamıyorum. Kapı açılıncaya kadar toparlanmalıyım, kendimi yatıştırmalıyım. Oysa beni beklediklerini, kapının önündeki taksinin sesi daha duyulur duyulmaz beni gördüklerini, şoförü, taksinin sahibinin kim olduğunu bile tanıdıklarını biliyorum. Her zaman olduğu gibi ayazlığın kafesinden seyredilmiştir bunlar. Kapının arkasından, ayazlığın tırabzanına bağlı ipin çekilmesini bekliyorum yukardan. İp çekiliyor.

İpin ucunda bacım. Merdiven sahanlığından eğilmiş bakıyor. Kapıda beni görünce birkaç basamak inip bekliyor. Sevecen bir sesle: “Hoş geldin” diyor. İşte o sırada keskin bir bebek viyaklaması iştiliyor: oğlum. “Hoş bulduk oğlum” diyorum içimden “hoş bulduk. Sen de hoş gelmişsin.” Merdiven başında bir an karşı karşıya kalıyoruz bacımla, diyecek bir şey bulamamanın sıkıntısıyla. Biraz süzölmüş mü ne? İğreti bir gülümseme yerleşiyor yüzümüze. Ayakkabılarımı çıkartıyorum sahanlıkta. Bacım hizmet etmeye alışmış bir kadınsılıkla çiftleyip öteki ayakkabıların yanına bırakıyor benimkini de. Ah, ne kadar beceriksizim böyle durumlarda./Haydi, bir şeyler söyle. Konuş./ “İyi misin?” diyorum sadece. Ayakkabımı silmeye aldığı çaput, elinde öyle durarak, aydınlık bir yüzle aşağıdan yukarı bakıyor bana. “İyiyim ya.” Bu ayazlıkta ne kadar çok koşuşturduk, ne kadar gizli saklı yerleri vardı. Komşu çocukları geldiğinde saklambaç oynardık. Şimdi aşağıda, taşığa atılmış o taksi kanepesinin altına nasıl sığardım. “Eniştem burda mı?” diyorum. “Akşam gelir” diyor bacım “seni soruyordu o da.” İşte anam. Çenesinin altındaki derisi sarkmış, buruşmuş. Elini öpüyorum. İlk çekinerek kucaklıyor beni,

sonra kollarını belime sarıyor. İcini çekerken hıçkırıldığını duyuyorum. “Anan ölsün, anan ölsün” diye mırıldanıyor. “Düşümde gördüydüm, ama gecikince...” Sözüünü bitirmiyor. “Hadi içeri girin” diyor bacım “soğukta.. babam içerde.”

Odanın kapısı açılır açılmaz ekşimiş, bayatlamış bir ter kokusu dolduruyor genzimi. Sidik ve toprak kokusu. Oğlanın bezlerini soba borusuna yerleştirilmiş askılara asmışlar. Ama onu göremiyorum: anası köşede sırtını dönmüş emziriyor: tülbindinin ucunu ağzına sıkıştırmış başını yarım çevirip bakıyor, bir an/kısacık bir an/göz göze geliyoruz. Bu, merhaba demek. Görmemişim gibi yaparak babama yöneliyorum. Babam yatakta, yorganını dizlerine dolamış, oturuyor. Diz çöküp iki elimle kurumuş, nasırlı elini yakalıyorum. Karşı koymadan uzatıyor. “Allah razı olsun, berhudar ol .”/Hepsi bu kadar, bütün tören bundan ibaret./

Demek buydu babam. O hırçın, uslanmaz adam. Yıllar. Un ufak edilen her şey. Kırılıp dökülen. Eskiyen. Yitip giden. Dedem sağdı daha. Babam bir gün beni döverken üstüne gelmişti. “Ulan sen de erkek oldun da çocuk mu dövüyorsun” diye çıkıştıydı. Sıcak bir yaz öğlesiydi galiba. Babam, avluda kan ter içinde eşeğin semerini onarmaya durmuştu. Anamdan biz istiyor, balmumu istiyor, çiriş istiyor, çuvaldız istiyor, bağırıp çağırıyordu. Eşeğin semeri önünde, öfkeyle orasını burasını çekiştiriyor, sökülmiş yerlerinden dışarı fırlamış kamışları tıkmaya, semeri onarmaya çalışıyordu. Kınnapları mumlarken neye kızıp köpürdüğünü bilmiyorduk. Bunu hiçbir zaman bilemezdik. Kimi zaman bizi, yani çocuklarını sevesi tuttuğunda bile sövüp sayardı. Öyle bir adamdı işte. Bayram akşamları bize kundura getirirdi. Getirdiği kunduralar ölçüyle alınmış gibi uyardı ayaklarımıza, bir kez olsun değiştirme gereğini duyduğumuzu anımsamam: bu işi nasıl becerebildiğine hâlâ şaşarım. Altı kardeşlik, üç kız, üç oğlan, İki de ölmüş kardeşimiz varmış, ben onları bilmem. Bir gün kapıya birileri gelmiş, ne iş içinse, evin horantasını soruyorlardı. Sıra çocuklara gelince babam üç çocuk diyerek sadece oğlanların adını sayınca kapı komşumuz “Üç değil, altı çocuğun var senin Bekir efendi” diye babamı uyarılmış, babam da şaşkın şaşkın: “Haa, kızlar da mı dahil?” diye bir şeyler gevelemişti. Komşu dayıya ters ters bakmasından bu işe bozulduğunu anlamıştım. Oysa kızlarını oğullarından daha çok severdi. Fortlarından birbirine bağlanmış kunduraları çift çift heybeden çıkartırken hangimizin kundurası elindeyse ona “Giy lan şunu deyyus” derdi. Bizi severken kullandığı kelimelerdi bunlar. “Lan deyyus” lafını duyunca nerdeyse şımarırdık. Kınnapın bir ucunu dişlerinin arasına sıkıştırmış, çemreli kollarından mavi kara damarları kabarmış, hırsıyla kınnapı mumluyordu. Eşeğin semerini onaracaktı. Böyle bir şey işte.

Sobanın üstündeki ibrik fıkırdıyor. Eskiden de ocağın üstünde hep su kabı dururdu, ocak yok şimdi: eve bu üst katı çıkınca ocak aşağıda, dükkânın deposu olarak kullanılan yerde kalmış. Ben yokken olmuş bunlar. Oğlan hâlâ homur homur anasının memesini çekiştiriyor. Adını ne kodular acaba? O yana dönüp bakmıyorum. Odada, bir başına onun ağız şapırtıları duyuluyor. Bacım mangala ateş çekiyor sobadan, çaydanlığı küle sürüyor, çevresine köz parçacıklarını yığıyor. Bir anda anımsamış gibi “Aç mısın?”

diye soruyor, başını çevirip bana bakıyor. Hayır anlamında başımı sallıyorum. “Açsan..” diye üsteliyor. “Yok.. değilim..” sözleri duyulur duyulmaz dökülüyor dudaklarımdan. Bu sözle birlikte bir şeyler de dökülüyor odanın ortalık yerlerine, şuraya buraya. Demek babam hastaymış, duyurmamışlar bana. Konuşma arasında: “Damı Halil aktardı” diyor “bildir da o geldi.” Halil.. kim bu Halil? Çıkartamıyorum, ama sormuyorum da sorsam belki de bir araba laf işiteceğim / ne çabuk unutmuşmuşum, yok tosbağa kabuğundan çıkmış da falan./ “Elinden gelir bu işler” diyorum. Ben bunu deyince de tuhaf tuhaf bakıyor bana babam. Ama ses etmiyor. Bizimki, çocuğu beşiğe koymaya yelteniyor. Karnı doydudu, işi bitti demek. Daha beşiğe getirmeden babam sesleniyor: “Uyumadıysa getir kızım.” Babamın kucağında böyle çocuk, hele bir bebek sevdiğini hiç görmemiştim: çocuklardan onun kadar uzak duran adam az görülmüştür. Bizimki, tülbindinin ucu hep dudaklarının arasına sıkıştırılmış olarak bebeği uzatıyor. “Kadir” diye sesleniyor babam, sonra heceleri ayırıp uzatarak: “Abdülkadir.” Kucağına alıyor bebeği. Anlıyorum, bebeği bana göstermek için yapıyor bunu. Söyleyecek başka söz bulamadığı için olacak: “Abdülkadir, Abdülkadir” deyip duruyor küçük parmağını bebeğin dudağına değdirerek. /Dedemin adı, onun adını koymuşlar. /Sonra parmağını ağzına sokuyor bebeğin, dudaklar, aranarak emmeye savaşıyor bu kurumuş parmağı. “Vay namussuz” diyor babam, sonra başını kaldırmadan: “Südüni bol ver gelin” diyor “esirgeme, temeli sağlam olsun.” “Çenesizlik etme” diyor anam “ver atık”. Bebeği alıyor. Bebek şimdi onun kucağında: odanın ortasında bir tuhaf şaşkınlıkla dikilip kalmış anam. “Adı sahibine benziyor” diyor. Başında hiç saç yok oğlanın, tek bir tel bile, tüm kabak. Görmeyen gözlerini açıyor bir an: kaşları öyle çatılmış, yüzü öyle asık, azgın. Acaba neler görüyor? “Ulan” diye seslenmemek, kucağıma almamak için zor tutuyorum kendimi.

“Günde onaltı, belki yirmi saat uyuyor deyyus” diyor babam.

Bu söz de asılıp kalıyor ortalık yerde.

Çaylarımızı içerken neden sonra, kendim ördüğüm mapusane işi boncuk tespihleri, para kesesini, tütün tabakası mahfazasını, boncuk yılanları çıkartıyorum cebimden. Keseyi babama veriyorum. Elinde evirip çeviriyor.

“Bunlarla mı uğraştın?” diyor yüzünü buruşturarak.

Ses etmiyorum.

“Halıcılık ne öğrenseydin bari” diye sürdürüyor.

“Başlamayın gene” diyor anam, sonra bana dönüyor: “Git elini yüzünü yıka, üstünü değiştir.”

Sofaya çıkıyorum.

Sağanak kesilmiş.

Rüzgâr, incemiş yağmuru savuruyor çinko saçakların üstünden.

Gözüm birden sofanın duvarına asılmış, üstünde Kâbe resmi olan, babamın hacdan getirdiği halıya takılıyor. Yeri değişmemiş.

Yüzümü yıkamak için banyo olarak kullandığımız bölmece geçiyorum. Bölmece önünde karım elinde havlu bekliyor. Ben çıkınca havluyu uzatıyor. Kimsenin işitmesini istemediği bir sesle:

“Hayın” diye mırıldanıyor.

Bu bir özlem mi, sitem mi, geç kalmış bir merhaba mı, nedir, bir türlü kestiremiyorum.

Yüzüne bakıp kalıyorum öylece.

Dalgın dalgın.

ALAEDDİN ÖZDENÖREN

(D. 1940 - Ö. 2003)

Alaeddin Özdenören'in felsefi kitapları da en az şiirleri kadar dikkat çekicidir. Her iki alanda da yaptığı çalışmalarda kendine özgü bir titizlik ve cesaretle karşılaşılır. Dost canlısı bir karakteri olduğu, hem çağdaşı şair ve yazarların anılarından, hem de kendinden yaşça küçük kişilerin çeşitli vesilelerle yaptıkları açıklamalardan anlaşılır. Alaeddin Özdenören şiirlerinde ağır bir sorgulamayla karşılaşılır. Hayat, modernizm, tarih, din ve insan bütün boyutlarıyla sorgulanır. Bununla birlikte onda sıkı bir ahlâk ve din anlayışı da vardır. Modern şiirin, modernizme yönelik eleştirel ve muhalif yönünden fazlasıyla istifade etmiştir. Felsefi yönünün ağır basmasına rağmen, Alaeddin Özdenören şiirinin derinliklerinden duyulan müziğin karakteri liriktir. Alaeddin Özdenören şiirinde lirizmle imgelerin birlikteliği uyum içindedir.

KEREM'İN ÇANTASI*

Senin çantanın oğlum
Bir gözünde gülücüklerin vardı
Ağlayan çocukların yanaklarına yapıştırırdın
Bir gözünde defterin vardı
Ki her yaprağında
Yıldız gibi çırpınırdı minik kalbin.
Bir gözünde üzüntülerin vardı
Saklardın.
Bir gözüne de kuşlar yuva yapmıştı.
Kulpundansa Keremcik
Kedercikler sızardı.
Çantan ne ağır çantaydı

*Bütün Şiirleri, İz Yay., 2017.

CAHİT ZARİFOĞLU

(D. 1940 - Ö. 1987)

Öncü bir şahsiyet, Cahit Zarifoğlu. Necip Fazıl'ın deyişle "artist". Otostopla Avrupa'yı gezecek kadar çılgın ve özgürlüğüne düşkün. Şiirleri de aynı karakterdedir. Zarifoğlu şiirlerinde kendinden başka hiç kimseyi dinlemez. Kovanın yer yer iç dünyasındaki kuyuya, yer yer de dış dünyaya doğru salar. Ve mutlaka kovada şiir adına bir şeyler çıkarır. Sezai Karakoç'tan sonra en önemli iki şairden biri Cahit Zarifoğlu'dur. Kendinden önce ve sonra yazılmayan, taklit edilmeye çalışıldığında hemen kendini belli eden bir şiir vardır. Bu yüzden kendine şairi maderzat, yani doğuştan şair denilmiştir. İmge yüklü bir şiiri vardır. Zarifoğlu'nun dünyasına girmek zaman ve sabır gerektirir. Girildiğindeyse, çok renkli ve zarif bir dünyayla karşılaşılır.

AYLAK GÖZ*

Erkenden aşındırır aşkını
Odaların köşelerine zamansız oturur
Duyarsa bir çocuğun
Oyundan çağrıldığını

Başının her seferinde döndüğü kumarı
Gönlünü bir tarzla kurularken kazanır
Anlarsa yenilen bir kadının
Darda kaldığını

Kendi kendine arkadaş kaçığı
Arada bir bakınır ne yaptığına
Süresiz kapılır tablolara yangelir
Ve oturdu mu bir masaya
Hakkını verir çay içmenin

Bu adam kitapların uçlarına
Çizilip itilmiş resim
Korkmadan yaşar tebessüm gösterir
Ağır başıyla nöbet alır
Dağdan kaçır şehri çevirir
Ve bakınır gönlünü bir tazı sıçramasına

Erkenden aşındırır aşkını
Anlamaz bir kadının
Süresiz kapılır yangeldiği tablolara
Severek tebessüm attığını
Ağır başıyla kopar dağdan
Nöbet alır şehri devirir

* *Şiirler*, Beyan Yay., 2004.

AKİF İNAN

(D. 1940 - Ö. 2000)

Akif İnan ortaokul yıllarında Kahramanmaraş'a gelir. Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu ve Alaeddin Özdenören'le aynı sınıfta okurlar. Edebiyat dostlukları da zaten o yıllarda başlar. Yine o yıllarda Nuri Pakdil'le tanışır. Pakdil'in *Hamle* dergisi Akif İnan'ın da ilk şiir denemelerini yayımladığı yerdir. Önceleri Zarifoğlu'yla sanat görüşü açısından birbirinden ayrılırlar. Fakat ikisi de birbirinin şiirine saygıyla yaklaşır. Zarifoğlu imge yüklü modern bir şiir yazarken, Akif İnan geleneksel kalıpları kullanarak, açık, dokunaklı, lirik şiirler yazmaktadır. Bu isimlerin aslında etkilendikleri ortak alanı Necip Fazıl Kısakürek'in çıkardığı *Büyük Doğu* oluşturmaktadır. Akif İnan'ın Necip Fazıl'a bağlılığı diğerlerinden öndedir. Akif İnan, hece ölçüsüyle şiir yazmayı hiçbir zaman bırakmamıştır. Fakat onun şiirinde de gelenekselle modernin buluştuğu dikkatlerden kaçmaz.

YÜREK GAZELİ*

Senin hatıranla beni her akşam
dünyanın kirinden yuyar yüreğim

Düş kazılarımın bulgularını
umut sergisine koyar yüreğim

Bütün varlığımı billur sesine
ve özel rengine boyar yüreğim

Mehtaba çiçeğe ve bulutlara
cennet hayalini oyar yüreğim

Kanadısın zaman nehirlerimin
günleri seninle sayar yüreğim

Çevremi donatan yankılarına
sevdanın izine uyar yüreğim

Değil hayalinden akan sözleri
aklından geçeni duyar yüreğim

Bir gün ki anlarsam kayboluşunu
beni cinnetlere soyar yüreğim

*Şiirler -Hicret & Tenha Sözler-, 5. baskı, İz Yay., 2017.

ALİ AKBAŞ

(D. 1942 - ...)

Ulusal ve uluslararası düzeyde birçok ödüle layık görüldü. Çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Şiirlerinin genelinde konuşma dilini esas aldığı görülür. Günlük konuşmalardan, güncel haberlerden şiir çıkarmak, bunları bir şiirin unsurları olarak kullanmak, ancak Ali Akbaş gibi bir yeteneğin üstesinden gelebileceği bir iştir. Bu yüzden Ali Akbaş'ın şiirleri herkese tanıdık gelir. Onun derinlik ve inceliklerine vakıf olamayanlar için de fazlasıyla sade görülür. Oysa Ali Akbaş bir marangozu, terziyi, bakırcıyı bile şiirinde konuşturabilmektedir. Onun şiirleri bir bakmışsınız bir Mehmetçiğin cebinde mektuptur, bir bakmışsınız bir demirci ustasının çalıştığı çekiçtir, bir de bakmışsınız, âşık bir delikanlının elindeki güldür. Ali Akbaş şiiri bu şekilde Anadolu insanının bulunduğu her yerdedir.

BAKIRA ÖVGÜ*

Daha gün doğmadan uyanır Maraş
Uyanır da mor dağlara dayanır
Ela gözlü bir Selçuk şehzâdesi
Bir kumru hu husu ve ezan sesi
Ökkeş sabah sabah bakır dövüyor
Bir bakır sinide güneş doğuyor
Çekiç sesleriyle, alın teriyle
Küçük dükkânlara rahmet yağıyor

* *Erenler Divanında*, Bengü Yay., 2011.

OSMAN SARI

(D. 1947 - ...)

Osman Sarı iki şiir kitabıyla etkisi uzun ve dalga dalga yayılan bir şairdir. Onda da Akif İnan'da olduğu gibi geleneksel modernizmin buluştuğu görülür. Geleneğe dayanılarak, modernizm eleştirilir, fakat ortaya çıkan şiir modern şiirdir aslında. Bir nevi, modernizmin gelenekseli dönüştürmesiyle karşılaşılır, bu iki şairin şiirinde de. Osman Sarı ve Akif İnan şiirlerinin ikisinde de ahlâk ve yerli düşünce belirleyicidir. Modernizm muhalifliğinin dayanakları da bunlardır. Dolayısıyla Osman Sarı şiirinin estetiğini ve müzikalitesini, onun dünyaya bakışı şekillendirmiştir denilebilir. Kendini bütünüyle modernizme bırakmamak, bir estetiğe dönüşmüştür Osman Sarı şiirinde. Aruz ölçüsüyle, kafiyeli yazdığı şiirlerde Osman Sarı, hayat mücadelesinin sesini yakalamıştır.

KIRGIN GÖNÜL GAZELİ*

Yitirdim mevsimleri yaz kış erişmez bana
Ara öyle uzak ki bakış erişmez bana

Gökten sağnak boşanır sel alır bir yerleri
Yanarım kavrulurum bir damla düşmez bana

Benden yana ne denli dönseniz bile dağlar
O yüce başınızdaki bir yoldur aşmaz bana

Düşüvermişim bir kez ortasına bu kentin
Başını kaldırıp da kimseler bakmaz bana

Nasıl bir uğultudur uzanır bu bulvarlar bana
Gökler beklediğim ses neden ulaşmaz bana

Bir savacıdır kalbim böyle şiirler yazmak
Çok iyi bilirim ki hiç de yakışmaz bana.

* *Şiirler*, İz Yay., 1995.

İSMAİL KILLIOĞLU

(D. 1947 - ...)

Henüz lise yıllarında yazmaya başladı. Şair Osman Sarı'yla birlikte *Gonca* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Derginin yayın hayatı bir yıl sürse de hem İsmail Killoğlu hem de Osman Sarı için, edebiyat dünyasının kapısını araladı. Sonrasında İsmail Killoğlu birçok edebiyat, sanat ve düşünce dergisinde yazılar yazdı, yöneticilik yaptı. Ayrıca hukuk ve felsefe alanlarında akademik çalışmalar yapan İsmail Killoğlu hikâyelerinde geleneksel hayatla modern hayat arasındaki çatışmaları anlattı. Killoğlu'nun hikâye kahramanları hızla modernleşen şehir hayatı içinde, düşünen, sorular soran, kendince cevaplar arayan yönüyle dikkat çekti. Killoğlu düşünen karakterlerinin gözünden âdetâ gelenekselle modernizm arasında sıkışıp kalan insanın ve şehrin de panoramasını çizdi.

İLK ARKADAŞ*

Çardak denilen bu tahtadan döşeme harikaydı. İki tahta arasında kalan ince aralık çizgiden aşağısını olduğu gibi görebiliyordum. Hemen kendime bir oyun çıkarttım bundan. Tahta döşemeler arasındaki çizgiyi izleyerek koşuyordum ya, aşağıdaki toprak da ters yöne doğru hızla kayıyordu. Kaç kez kovalanmalarına rağmen köyün bazı çocukları çardağın altına kadar sokulmayı başarmışlardı. Onlar altta, ben üstte koşup duruyorduk.

İşte Ali'yi o sırada tanıdım. Ben yukarıda koşuyordum, ama bir muziplik yapmayı da düşündüm. Çardağın iki yerinde, genişçe açılmış iki delik vardı. Ne yapıp yapıyor, aşağıda koşuşan çocukları bu deliklerin altına topluyor ve beklemedikleri bir anda tükürüyordum. Çoğunlukla tükürüğüm birinden birine isabet ediyordu. Kaldı ki, onlar bundan hoşnuttular. Kendilerini korumak isteseler bile nihayet bir çeşit nazdı bu yaptıkları.

Ağızımda tükürüğümü hazırlamış beklerken, çok zayıf, ufak tefek, kara yağız bir çocuk tam deliğin altına gelip durdu. Ancak öteki çocuklar birden onun üstüne çullandılar. O, apansız üstüne abanan çocukların altında görünmez oldu. O an kendimi o çocukların altında kalıp boğuluyor gibi hissettim. Hızla koştum, yuvarlanırcasına merdivenleri indim, çardağın altındaki çocuklara ulaştım. Ağlamaklı ve korkan bir sesle;

- Bırakın onu, diye bağırdım.

Üstüste abanarak bir yumak oluşturmuş çocuklar birer birer çözüldüler. Altta kalan çocuğun etrafında bir halka çevirdiler.

- Öldürecek misiniz onu? Dedim.

O diz çökerek oturduğu yerde öylece kaldı. Böyle bir şeyi hiç beklemediği açıkça anlaşılıyordu. Yanına vardım. Buyurur bir sesle;

- Sen de kalk ayağa! Dedim.

O yavaş yavaş doğruldu, ayağa kalktı. Dokunaklı bir sesle usulcacık;

* *Hayata Uyanış*, Ekin Yay., 1984.

- Beni oynatmıyorlar ki!
- Vay vay! Diye birden bağırdılar öteki çocuklar.
- Oynatıyor musunuz ya? Dedi o.
- Vay vay vayyy! Dediler yine.

Birden ağlamaya başladı. Avuç içi kadar olan yüzü buruşmaktan adeta yok oldu. İnce ve uzun parmaklı elleriyle iki gözünü kapatmak istedi. Ama gözlerinden boşanan yaşların o zaman farkına varmış gibi çektii ellerini gözlerinden. Burnunun kıvrımına gelince bileğiyle sildi, akan yaşları.

Onun böyle birden ağlaması tarifsiz bir hüznü doldurdu yüreğime. Ona yardım etmek hatta daha başka bir şeyler yapayım istiyordum. İçimden öyle geliyordu. Ama nasıl birşey yapayım ki, o şey ona yardım olsun? Bilmiyordum, kestiremiyordum bunu. Kaldı ki, burada, bu köyde yardım edilmesi gereken asıl bendim. Kim bilir? O bana yardım edecekti hatta ediyordu belki de.

O sırada, onu ağlatan çocukların sessizce uzaklaştıklarını anladım. Yavaşça ona yaklaştım. Gözlerinde belli belirsiz bir nemlilik vardı ya, şakaklarında kurumuş ve iz bırakmıştı yaşlar. Belki toz toprağa bulanmış yüzünün kırıyordu bu. Ona rağmen, gözleri ışıltılı, kömür gibiydi. Öyle baktı bana. Ama hemen kaçırıldı bakışlarını.

- Onlar bana, dedi ve gömleğinin dışarı sarkmış yenini içeri tıkıştırılmaya uğraşırken ekledi:

- Düşmanımın sen derler, dedi.

Kendimde olmadan birden bağırdım:

- Ben de onların düşmanım!

Kolundan tuttum sürüklercesine;

- Haydi gel, yukarı çıkalım. Onlara gösteririz. Babam büyücek bir kılıç almıştı bana kını da vardı. Kemerime takıp astığımda ayağıma kadar uzuyordu. Annemden alayım kılıcımı da keseriz onları.

Sessizce takıldı peşime.

O zaman hatırladım adını bile bilmiyordum henüz. Merdiveni tırmanırken sordum;

- Adın ne senin?

- Ali derler bana, dedi.

- Ali... Benimki de Emre, dedim.

Kayıtsız davrandı Ali. Adımı öğrenmekten hoşnut olmadı mı, diye düşünürken;

- Biliyorum, dedi, adını bilmeyen yok ki senin.

Bundan, adımın hemencecik herkes tarafından öğrenilmesinden gizli bir zevk duydum, gururluydum ayrıca.

Bir şeyden daha gurur duyuyordum, gün geçtikçe artıyordu üstelik bu gururum;
Ali benim arkadaşım, ilk arkadaşım.

KADİR TANIR

(D. 1953 - Ö. 2011)

Vefatı üzerine Rasim Özdenören'in 18 Aralık 2011'de *Yeni Şafak* gazetesinde yazdığı "Ah, Kadir Tanır" başlıklı yazısından: "Yüreği iyilik ve sevgi dolu insan... Hayatı boyunca belki hep yazar olmak, yazar olarak kalmak, ekmeğini yazarlıktan yemek istedi. Çocuk yaşta -onüçünde- şiirler, öyküler yazmaya başladı. 1980'li yılların başlarından itibaren *Mavera* dergisinde öykülerini yayınlamaya başladı. Kısa bir süre sonra ilk öykü kitabı *Alağün* hepimizin kitaplarının yayımlandığı Akabe Yayınevi'nin listesinde görüldü (1982). Ben, onun öykülerinde olsun, romanlarında olsun, bir mimarın hendese dikkatini görmüşümdür. Sağlam bir mantık, titiz bir kurgu, dikkat ve özen, kelime işçiliği... Bütün bunlar Kadir Tanır'ın metinlerinde belirgin olarak görünen özellikler. Yazar, çağının gerçeklerini dile getirirken bu gerçeklerin altına tanıklığının imzasını atıyor."

GÜZ YAĞMURLARI*

-Unutamadığımız neler kaldı şu çocukluğumuzdan!
Aydınlık - kısa - güzel günlerimizin bekçisi ne insafsız bir karanlık!...

I.

Koşuyorum. Yüksek yamaçlarda yar gibi dikilen evlerin damlarında gibiyim. Koşuyorum. Yerlere boylu boyunca uzanmış azman dağların göklere kavuşup kaybolan zirvelerinde gibiyim. Koşuyorum. Cömert Güneş'in güçlü ışınların da yıkanıp yanan, dura dura, döne döne yanan sonsuz suların satıhlarında boyutlarında ve zerrelere gibiyim... Ve koşuyorum; caddeler pırıl pırıl gökyüzü berrak; nefesim düzenli, diri temiz; hava güzel: Bahar...

II.

"Hadisenize!" diyor anneannem.

Geri geri çekiliyorum gene. Elimde okul çantam kalakalmış, nefes nefese yere bakıyorum.

"Hadi hadi!" diye diyor anneannem, arkamdan itiyor.

Ürkek ürkek yanaşıyorum, başım kurşun gibi.

Nefesinin yüzümü yaladığını duyuyorum sonra. Yan yan ona bakıyorum, dehşetle, öfkeyle, utanarak ve titreyerek... İlk defa gördüğüm birine nasıl sarılırım!..

"Hadin diyorum size! Öyle kazık gibi durulur mu!" diyor anneannem.

"Aman sen de anne!" diyor annem.

Orada, öyle, biraz önüne eğilmiş, ilgiyle fakat herhangi bir hoşnutluk ya da bir sıkıntı duymuyor gibi, pırıltılı gözleriyle alttan alta beni süzüyor. Dikili duruyor öyle sarı, iri ve besili. Ve tasasız gibi ama o da sık sık soluyor.

* *Güz Yağmurları*, Ukde Yay., 1998.

“Hadisene” diyor Güldane ablam.

“Hayır! Hayır!” diyorum.

“Hadi diyorum! Hadi diyorum!” diye diretiyor. Nefesi serin ve bayıltıcı, burcu burcu; soluk alışları düzenli; göğüsleri inip kalkıyor; hayatı biteviye içine çekiyor gibi şuurlu bir dirilik içinde; sanki yudumlu bir bardak suyu tadını damaklarında duya duya... Seyrek dalların aralarından üstüne sicim gibi yağın güneş huzmelerinin içlerine vurduğu çekik çakır gözleri duru ve pırlıtlı ve dudaklarının üstünde nem.

“Unutma bekleyeceksin beni!” diyor.

“Hiç unuttur muyum” diyorum.

“Bir an bile mi?” diyor.

“Bir an bile,” diyorum nefes nefese, “Evet bir an bile hem de...”

Ağır ağır yürüyoruz filbahriler yanında. Göge bakıyorum ben, suratım alevli ve avuçlarımda ter. Alınlarımızda defne dallarının gölgeleri dolaşiyor, gizli gizli kımlıtlı. Eteklerinde fısıltılarla ötüyor rüzgâr, kol ağzları çırpınıyor, saçları savruluyor, kokusu dağılıp dağılıp toplanıyor, burnuma doluyor.

Bana sokuluyor yan yan, çevresini koklayarak;

“Hadi öyleyse!” diyor. Hızlı hızlı soluyor.

“Hayır! Hayır!” diyorum.

“Hadisene sersem, hadisene! Bak kimse görmez hadi!”

Şimdi soluyuşları kesik; gözleri yarı yumulu; dudaklarının üstünde boncuk boncuk ter.

“Yok! Yok!” diyorum başımı iki yanına şiddetle sallayarak. “Yok hayır hayır!”/

Duruyor ve ona bakıyor yanyan, annem. Ve o çömeldiği yerden sararıp gerilen yüzüyle, alttan alta anneme bakıyor. Başı öne eğili. Pusmuş, hasmını süzüyor sanki, kediler gibi, kurnaz, içinden pazarlıklı, sinsî; ve sırtarak./

“Naz ne nimetle büyümüş, meşakkat ve mihnet görmemiş o” diyor annem halama./

“Bak boyun buraya geliyor ancak,” diyor Teyzekızım, “Bak bak, işte sadece şuraya.” Başımı göğsüne yashıyor, bastırıyor. Güneş altında pırl pırl pırlıdayan hazeranların, bahar yıldızlarının ve güneş sepetlerin şavkı vuruyor gözlerime.

“Bak bak, işte şuraya!”

Ağzım, burnum, sımşık esvapların sardığı güçlü gergin yumrularla tıkanıyor

gene, genzimi keskin kokular dalıyor, soluğumdan alev alev yanıyor yüzüm;
başım onlarla birlikte hızlı hızlı inip kalkıyor./

“Onun başına gelenler, nazdan nimetten ve şeytanın ayırtmasındandır.” diyor annem./

“Yaşın kaç senin” diyor Güldane ablam.

Söylüyorum; “On iki.”

“Hiç de çocuğa benzemiyorsun,” diyor. Parmaklarını dudaklarımda ve onların üstündeki ayva tüylerinde dolaştırıyor.

“Daha on altı yaşında oysa,” diyor halam.

“Yaşı - başı kesilsin,” diye sokurdanıyor annem.

O sırada Teyzekızım içeriden çıkıyor; annemle halam susuyorlar, yanımızdan savuşurken eteklerinin yüzümü yel gibi yaladığını hissediyorum serin serin. Ardında lâtif kokular bırakarak bahçeye doğru yürüyor, kayıtsızca ellerini çitlerin çiçeklerine dokundurup durarak.

“Ah seni küçük kadın, küçük aşifte,” diyor dişlerinin arasından halam.

Ben Güldane ablamın ardından bakıyorum.

“Onun yürüdüğü yol, insanların kudurmuş gibi evlerinden taşarak çırılçıplak sokaklara dökülecekleri o zamanlara götüren yoldur,” diyor annem.

“Bizi o günlere çıkmaktan saklasın Rabbim,” diyor halam.

“Ne ölenler, ne de terkedenler sarsıyor onu,” diyor annem.

“Güneş söndürüldüğü, dağlar savrulduğu, deryalar birbirine kavuştuğu zaman, sarsılacaklardır,” diyor halam.

“Ah seni felâket tellâli,” diyor annem. “Seni şer kumkuması, seni günah yuvası!”

Güldane ablamın ardından bakıyorum daha ben. Sonra ansızın annemle göz göze geliyoruz. Başımı hızla önüme indiriyorum, suratım yere düşecek gibi alev alev.

“Uzak dur ondan!” diyor annem, dişlerini gıcırdatarak, “Senin ayarın değil o anlıyor musun, uzak dur!”

“Öf! Öf!” diyorum içimden, Niye bu kadar acımasız ve hoşgörüsüz annemle halam !../

Yaz gelip geçiyor; dallarda yapraklar sararıyor, baharın görkemli çiçekleri teker teker soluyor. Ve birden bire Güldane ablama bir şeyler oluyor; gün be gün göz göre göre eriyor, tükeniyor. Fakat o, evin bütün aynaları kırılmış ya da

böyle olması pek olağan bir şeymiş gibi, bedenindeki bu korkunç değişimleri ya bilmiyor, ya da biliyor, aldırış etmiyor. Gitgide artan bir şevkle:

“Unutma bekleyeceksin beni!” diyor.

“Hiç unutmuyum” diyorum.

“Bir an bile mi?” diyor.

Birdenbire bir öksürük nöbetine tutuluyor. Elleriyle boğazını tutarak, ciğerlerini kusar gibi böğürtülü bir çığlıkla öksürüyor, öksürüyor. Sonra hiçbir şey olmamış gibi, elinin ayasıyla ağzını silerek tâ içinden gelen hırıltılı gülüşlerle:

“Hadi öyleyse! Hadi öyleyse!” diye atılıyor.

“Hayır! Hayır!” diyorum, korkulu gözlerle dudak kenarlarındaki o ürkütücü renge bakarak.

“Nişanlı değil miyiz!” diyor.

“Hayır! Hayır!” diyorum.

“Hani nişanlanmıştık ya!” diyor, üzgün üzgün,

“Hayır! Hayır! diyorum geri geri çekilerek, “Yok, hayır hayır!”/

Doktorlar gelip gidiyorlar eve bir gün. Güldane ablam yatırılıyor. Anneannem alıyor. Gergin yüzleriyle, sanki birbirlerine bakmaktan korkarak, düşünceli düşünceli dolaşıyorlar annemle halam. Ardından yağmurlu günler de başlıyor. Bahçe viran oluyor. Son direnişler de kırılınca ister istemez içlerine o hüzün dolu loşluklar çöken odalara dönülüyor. Artık onların köşelerinde başlar durgun, içler kasvetli, günler mahzundur.

Sessiz sessiz ağlıyorlar bazan annemle halam./

“Onun hastalığı şeytanın aldatmasındandır,” diyor annem./

“Unutma bekleyeceksin beni,” diyor Güldane ablam./

“Uzak dur ondan dedim sana!” diyor annem, “Sana göre değil o, uzak dur!”

“Şu bacaksızın da,” diyor halam, “bu ilişkiden ne anladığını bilmek için yerinde olmak isterdim doğrusu.”

“Ne yapacak, nasıl edecek” diyor titreyen sesiyle annem.

“Sırtındaki o kuşun gibi günah yüküyle...” diyor halam./

“Hayır! Hayır!” diye haykırıyor Güldane ablam. Öksürüyor, öksürüyor... Ama avuçlarında kan./

“Hastalık günahların kefaretidir,” diyor annem.

“Sen istesen de istemesen de dilinden, damaklarından, soluk burnundan, içinden ve teninden duyduğun bütün lezzetlerin elinden alınacak doyumsuz ihtiraslarının iniltileri dindirilecektir,” diyor halam./

“Unutma, unutmayacaksın beni,” diyor Güldane ablam.

“Hiç unuttur muyum!” diyorum.

“Bir an bile mi?” diyor.

“Bir an bile!” diyorum, “Bir an bile! Bir an bile!”

Suratımı olanca gücümle yatağına bastırıyorum. Ağzım burnum yumuluyor; nefesim tıkanıyor.

Kollarını açıp, ürpererek geriniyor, inliyor. Hayasız bir gülüşle titrek titrek:

“Yok yok olmadı,” diyor, “Öyle değil! Öyle değil!”

Kesik kesik soluyor, soluk benzi al al şimdi.

Geri geri çekiliyorum.

“Hayır hayır” diyorum. “Hayır! Hayır! Hayır! Hayır!”/

“Hayır! Hayır! diye haykırıyor Güldane ablam, dehşet de tiksintiyle kanlarını seyrederek. “Allah’ım! Allah’ım! Korkuyorum! Feci bir şey bu, ah anneciğim, anneciğim, ölmek istemiyorum, korkuyorum!..” Yatağında çırpınıyor, debeleniyor, çılgık çılgığa yorganiyle boğuşuyor, döşeğini tırmalıyor, boğazına yapıyor. “Anneciğim! Anneciğim! Olamaz! Olamaz!” Ellerini artık kendisi için bir yardımda bulunamayacak olan yüzlere doğru uzatıyor, gözleri yuvalarından uğrayacak gibi, hırıltılarla soluyor, öksürüyor... Dışarı çıkarılıyorum./

“Yerler silkinip bütün ağırlıklarını dışarıya çıkaracağı zaman,” diyor annem, “çekirgeler gibi kabirlerinden şaşkın şaşkın fırlayarak koşuşacaklar ve bekleyecekler günahlarının ve irinlerinin utançları ve yükü altında horlukla yere bakarak...”/

Yağmur yağıyor ulur gibi damları döverek.

Ve bir köpeğin çenilemesi gibi feryatlar duyuluyor içeriden kesik kesik ve uzun.

Bahçe harap. Kökler ölü. Bir humus olmak içindir şimdi yapraklar. Emilmiş gitmiştir bitki özleri. Tohumlar yerlerde yılmış gibidir.

Feryatlar dinliyor, feryatlar başlıyor... Ve sonra yağmur da dinliyor. Artık beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştır baharı.

KÂMİL AYDOĞAN

(D. 1956 - Ö. 2018)

Maraş edebiyat tarihinin efsane dergilerinden biri olan *İkindiyazıları*'nın iki editöründen biridir Kâmil Aydoğan (H. İsmail Yasin). İlk kitabı *Köy Yazıları*'nda işlediği konu, karakter ve olaylar Kâmil Aydoğan'ın şiir, roman ve hatıratlarında da sık sık karşımıza çıkar. Kâmil Aydoğan'ın özelliği; hangi türde yazarsa yazsın, mutlaka belli bir seviyenin üzerine çıkmayı başarır. *Kısık Vadisi* romanı çok beğenilmiş, okunmuş ve tutulmuştur. Diğer romanının ismiyse, *Atlık Dağı Türküsü*'dür. Kâmil Aydoğan, *Arta Kalan* ismiyle kitaplaştırdığı günlüklerinde gösterdiği lirik ve realist tavrı, roman ve şiirlerinde de korumuştur. Bir dönem İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü de yapan şair, insanda karşılığı olmayan hiçbir şeye yer vermemeye çalışmıştır, bütün kitaplarında.

HÜZNÜN DIŞINDA HER ŞEY*

yaşanmamış bir serüven gibi
alıp götüren uzaklara
sazlıklardan, bahçelerden geçen tren
düdükleriyle ıslanan ve
dağların yalnızca dağların arkadaşı olan
gözlerimi bırakıyorum sana Mehmet
bakır mangalların üstlerinde ısınan
kalbimi

ve işte dağı sordu Mehmet
yol üzerinden gelip duran hışırtıyı
yılan sırtından boşalan
gözlerini kamaştıran karıncanın
buğdayın, toprağın ve terin
medh ü senâ edilen yalnızlıkların
ardındaki hasretleri sordu Mehmet

akşamın sabrını soruyorsun Mehmet
bir buğday tanesi gibi incelen hislerimin
ve artık
kendi matemini üstlerinde taşıyan
çarşıların
yılışık kızların ve sevdalılarının

bırak onların olsun Mehmet
hüznün dışındaki her şey

* *Yük*, Esra Yay., 1986.

YILDIZ RAMAZANOĞLU

(D. 1958 - ...)

Yıldız Ramazanoğlu çok yönlü bir hikâyeci ve romancıdır. Hikâye ve roman yazarlığının yanında, *Yeni Şafak*, *Milat* ve *Karar* gazetelerinde köşe yazarlığı yapmış, kadının toplum içindeki yerini tartışmıştır. Şehir ve gezi yazıları da bu çalışmalarının devamında şekillenmiştir. Hikâyelerinde incelikli bir dil kullanmış, daha çok iç konuşma ve bilinçakışı tekniğiyle, görünenin ardındaki araştırmıştır. Düşünce yüklü olmalarına rağmen hikâyelerinde duygu ön planda; insanda iz bırakan olaylar, acılar, vicdani hesaplaşmalar, çıkmazlar birlikte işlenmiştir. Yıldız Ramazanoğlu'nun hikâye ve romanlarında olaylar farklı bakış açılarıyla ele alınır, bütün yönleriyle aktarılmaya çalışılır. Bütün roman ve hikâyelerinde Yıldız Ramazanoğlu'nun toplumsal önyargıları tartıştığı ve büyük oranda onları kırıp, okuyucusunu gerçeklerle yüzleştirdiği görülür.

ORTA KOLTUK*

Öğlen onüç uçuşu için sabahın dokuzunda evden çıkmanın âlemi var mı diye kınamakta, alay etmekte haksızsınız. Gördünüz mü, evin sokağından ana caddeye çıkar çıkmaz, otoyoldaki bakım ve onarım çalışması yüzünden tek şeridin kapatılmasıyla olanlar oldu. Bu durum vakti en az birbuçuk saat atacak demek. Havaalanı servisinin kalktığı yer değişmiş, taksiyle gerisin geri dönüp tam aksi yöndeki mecraya yönelince, isterseniz alana kadar götüreyim abla demekte haksız değildi şoför. Hava limanı uzaklara taşınalı beri iki saatlik uçuş için bile dört saat önce evden çıkmam normal karşılanmalı. Artık hiçbir şeyi sorgulama gücümüz yoksa, teslim olmanın konforunu yaşatmak lazım, sürekli teyakkuzdaki ruhlarımıza. Lüks servis aracında herkes telefonuyla hemhâl. Daha önceki seyahat notlarımdan Belfast'ın geçmişine, sosyal tarihine, yaşananların kronolojisine, çatışan insanların karşılıklı ithamlarına son kez göz atıyorum. Kadınların çabalarından minnetle söz eden adamı hatırladım, kollarını baştan başa kaplayan dövmeler geliverdi gözümün önüne. Eski militanın etine nakşettiği isimler, dur bakalım tahmin edelim, öldürülen yakınları, arkadaşları olabilir, bir İrlanda bayrağı, küçük kararmış bir gelincik, her şey rengârenk iç içe geçmiş. Dövmeler arasında cezaevinin demirleri bile var. Bir resim aklıma geldi, çıkmış olsalar bile uzun zaman hapis yatanların beyninin içindeki demir parmaklıkları anlatıyor. Yıllarca bekleyen eşlerin dışarı çıkan adamları hayatla yeniden buluşturma çabalarını anlatmıştı adam. Adı neydi. Coleman evet. Sokak sokak birbirini vuranların az bir huzur bulması için mahallelerin arasını ayıran iki adam boyu duvarlar ne zaman kalkar bilinmiyor. Güvenlik geçişinde suyu, parfümü ve tırnak makasını çöpe attılar. Evden çek edilen yerimi, zamanı gelince birkaç dakika içinde tekrar teyit etmediğim gerekçesiyle cam kenarındaki yerimi kaybettiğimden, ortaldan yer beğenmem isteniyor. Ne önemi var ki artık, B ya da D, verin ne verecekseniz. İnsanlar bütün dikkatlerini uçuştan yirmidört saat öncenin tam ilk saniyesine verebiliyor ve de bütün cam kenarı ve koridorları üç dakika içinde bitiriyorlarsa ve sen de o saniyelerde gaflet içindeysen, orta koltuklarda kadere kısmet gidersin.

* *Cam Kenarı*, İz Yay., 2021.

Tekrar güvenlik geçişi, başka şişe yok yanımda beyefendi, tırnak törpüsünü, küçük bir şişe parfümü nasıl oldu da göremediniz, pasaport kontrolü, çıkış pulu hâlâ devam ediyor ve yine bir kez daha unutuyorum, nasıl olsa kalkmıştır artık fikriyle. Sıradan çıkmaya patlıyor bu. On beşten elliye çıkması da ilginç olmuş, bu ödemeler kalkacakken yerleşiyor iyice. Belfast'a odaklanmak lazım, dünyanın her yerinden, adım adım barışa giden yolu dinlemeye, kendi ülkeleriyle karşılaştırarak müzakere etmeye gelenlerle bir araya gelmek, dayanışmak çok önemli. Çatışan taraflar arasında uzlaşma ve barış imzalanmış fakat hala korku dağları mı bekliyor, yoksa ilk gittiğim günden bu güne ruhlar yatışmış, eskinin hayaletleri soluklaşmış ta güven oluşmuş mu? Bir kez daha farklı ülkelerden elli sivil toplum katılımcısı, insanca yaşamayı, barışı, eşitliği, farklılıklardan zenginlik üretmeyi, saygı duymayı konuşacağız.

Orta koltuk son derece ferah ve makûl görünüyor. İri yarı iki adamın arasında sandviç olma seçeneği siliniveriyor gözümde. Cam kenarında zarif bir kadın koridorda zayıf bir adam. Uçuşa geçmeden sağ sol, ön arka, üst ve alt yanımıza, bir de içimize ve uçağın çevresine sekiz ayetel kürsi. Pencereden bakıp göz ucuyla uçağın harekete geçtiğini fark ettim. Fazla bakmak yakışık almaz, ne de olsa genç kadın iki eli kanda olsa yirmi dört saat önce saniyesi saniyesine telefonun başına geçmiş ve pencereden bakma hakkını kazanmış.

Ayağımızın yerden kesilme anını, tam o ürkütücü kopuşu her türlü çağrışımıyla hissedebilmek için gözlerimi kapatıyorum. Uçağın burnunu kaldırıp havalanması elbette matematik hesaplarla tanımlanmış açık ve net bir fizik probleminin kolayca çözümünden ibaret, fakat neden her seferinde başka bir dünyanın varlığına işaret, neden dünya ve ahiret arasında yer değiştirmenin göz açıp kapayacak kadar kısa sürede gerçekleşeceğine dair bir prova. Eskiden derin nefes alıp verir, sakız çiğner, gözlerimi kapar ya da en azından karşı koltuğa tek elimle tutunurdum. Artık teslim olup kocaman tüpün göğü delen eğimini hissetmek, kalkıp gidişi, ateşlenmiş bir uzay mekiğine binmiş de meçhule gidiyormuş gibi idrak etmek hoşuma gidiyor. Eskiden uçakta kitap okur, konuşmalarımı çalışır, hatta hikâyeler yazardım. Artık okuyup yazmak zorlaştı, tansiyonumdaki dengesizlik midemi bulandırıyor ya da kalbimin hızla çarpmasına neden oluyor. Genç kadın metallere süslü montunu savurur gibi çıkarırken sert fermuar yüzüme çarparsa da elimi götürdüğümde bir kan gelmedi, sadece acıttı o kadar. Tabii ki çıkaracak kızcağız, uçağın içi oldukça sıcak, çünkü henüz havalandırma yeterince soğutmuş değil. Ayakkabılarını çıkarıp montunu kucağına alınca şişirilmiş montun yarısı kucağıma yerleşti. E normal, insanın küçük bir koltuğa bütün müstemilatıyla sığması kolay değil. Bülent Ortaçgil'in 'biri bana açıklasın nedir normal' şarkısını hatırlıyorum yine de. Gayet normal her şey.

Okuyamıyorsak dört saatlik yolculuk için filmlere bakalım hem de etrafi unutturuz diyeceğim de şirket iyi seçme yapmış diyemeyeceğim. Türk filmleri arasında seyredebileceğim hiçbir şey yok. Popülizme teslim yolcular. Aksiyon macera şu bu benden uzak olsun, Uzak Doğu filmi izleyecek ne takat ne de ruh yeteneği var bende. Acılara yoksunluklara insan hakları ihlallerine

doğru uçtuğumuz şu anda zihin dolu ve yaralı. Ödüllü az şiddetli dramlar en iyisi. *Matrix* ya da *Pi'nin Yaşamı* ağır gelir şimdi, *Siyah Kuğu* belki Nathalie Portman için çekilir ama... *Gravity*, *Revenant* derken elim *Kazablanka*'yı tıklıyor. Sadece bir iki sahne yüzünden. Hemen meşhur şarkının çaldığı yere getirip gözlerimi kapattım.

Bir daralma hissiyle tekrar açtığımda ekranın yüzüme en azından burnuma değmesine çok az kalmıştı. Biraz önce verilen çay eğilmiş ve üzerime dökülüyor. Kalbim çarpmaya başladı. Koltuklar yatırılma kapasitesiyle imâl edilmiş, normal. Yatırılma kapasitesi olan koltuk, bir insanın üzerine tam kapasite yatırıldığında o insanın da buna dayanma kapasitesiyle mücehhez olması gerekmiyor mu? Kadıncağız dayanır, dayanmak zorunda diye düşünüyor iki yanımdaki iki zarif insan. Sıcak çay üzerime dökülürken bile uyarıyorlar beni. Göz ucuyla seyrederek kulaklıklarını bastırıyorlar. Aniden gelişen titreme yüzünden kemeri güçlükle açıp, bir elimle çayı tutarken, öte yandan göğsüme iyice yaklaşmış arkalıktan sıyrılıp hostes butonuna basmaya çalışırken, ama basamazken de sakin normal uçup duruyoruz. Kalp krizi geçirsem de belli ki kulaklıklılık sükunet değişmeyecek. Bu benim sorunum okey bu benim sorunum. Çaba belki iki dakika belki iki saat sürdü ve omuzlarımız neredeyse birbirine değerken, kitaplara filmlere ve müziklere dalmış kültürlü insanların arasında zarafetle ölme duygusu makul olsa da..na'parsın. Kariyer planlamasında Dublin'i seçmiş olduklarını hissettiğim öğrenciler ilham kaynağı. Buradan kısa metraj gündelik hayat ve ölüm filmi çıkabilir, iddiasız olduğu gibi yalın. Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi* yarılanmış sol yanımda. Koridor tarafındaki beyefendi Türk değil, ikramlarda İngilizce konuşmuştu. Ekranında kan gövdeyi götürüyor. Ortada bütün ekranı kaplayan pazular var. Vücut geliştirmenin nirvanasındaki Koreli adam, her şeyi yıkıp geçiyor, saniyede kendisi gibi on iri kıyım erkeği yerle bir ediyor.

Hostesin gelmesi yıllarca sürdü. Bu arada gözlerimi açmamaya çalışıyordum, mesafenin yakınlığı, adamın saçlarının yağlı kokusu mide bulandırıcıydı. Hostese bunun en doğal hakkı olduğunu söyledi. Bir şey eğiliyorsa eğme, yatıyorsa yatırma hakkı vardı. Sağa ya da sola hareket edemeyen kadının üzerine koltuk yatırılıyorsa o da arkaya doğru aynısını yapmalıydı. Oldukça filozof bir adamdı. Mantık silsilesi içinde bir şeyi yapmak için yapabiliyor oluşumuzun yeterli olduğuna dair bir söylev çekiyordu. Yolculuğumu ayakta geçirmek üzere müsaade istedim sağ yanımdan. Filozofun okuduğu dosya ilişti gözüme, aynı toplantıya yetişmeye çalışıyorduk: The role of non governmental organizations in peace and reconciliation, Belfast.

ÖMER ERİNÇ

(D. 1958 - ...)

Hem şiirlerinde hem de düzyazılarında sıkı bir duruşu vardır Ömer Erinç'in. Sıkı duruştan kasıt, dil ve düşüncede gösterdiği hassasiyettir. O, şiirlerini adeta kelime kelime değil harf harf yazmaktadır. Şiirin ne sesinde, ne söyleyişinde, ne de mısralar arası geçişinde pürüz olmasını ister. O yüzden Ömer Erinç imzası taşıyan bütün şiir ve yazılarda ince eleyip sıkı dokuyan bir çalışkanlık ve işçilik gözlenir. Ömer Erinç *Büyük Doğu*'yla başlayıp, *Diriliş*, *Edebiyat*, *Mavera*, *İkindiyazıları* ve *Hece* dergileriyle devam eden medeniyet ve edebiyat anlayışı çizgisinde şiirini kurmuştur. Bu çizginin zamanla orijinal şairlerinden biri olmayı da başarmıştır. Okumak, yazmak, şehir, mekân üzerine derleme çalışmaları da mevcuttur. Çalışmaları arasında Necip Fazıl, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören ve Cahit Zarifoğlu biyografileri de yer alır.

SÜRGÜNDEKİ SON FOTOĞRAFIM BU*

sürgündeki son fotoğrafım bu
yollar yollara düştü artık
kara afrikasından beyazların ülkesine
günlük konuşma dili ve kıyamet
hüznün kabzımalları festivaller
ölüm giydirilmiş bir şaldır bize

göğsünü rüzgarlara açan sevgili
oralarda
asfalt yalıyorsa gözlerini
evler gökyüzüne açılmıyorsa
bil ki sevda
içimdeki yağmurun geometrisi

zaferini kutladığım yenilgi
çekil aradan
yağmurlar gözyaşlarını ıslatsın
dalgalılığın savruk sularında
gözlerinden bir ganimet zaman
hayretim arttıkça kendim olmak

sevmekle başlayan her şey
atlarını kaybetmiş bir süvari kadar yabancı
heveslerimle suvardığım yalnızlık
sefere giden bir sürgünün yüzündeki çibandır
ölümüne sevilmiş suçların kaderi
yargısız infaz
gülüşün bir yaman serüvendir şimdi

ağaçlara göre şekillense de gökler
alnım haritaların gizli yatağı

* *Hece Dergisi*, sayı: 20, Ağustos 1998.

kıvrımlarından kor ateşler toplayan
narin bir yapraktır
kendini kurşunlayan dallarda

aharlı kağıtlar mühür ve imza
yani dudaklarının güzelliği
bir fotoğrafın altındaki son nokta
işaret taşlarına çarpıldıkça kalbim
esvaplarını değiştirmiş bir şehrin sokaklarına
uzandıkça kendine bakan sokaklarına
oylanır takrir-i sükûn
ısmarlama bir depremin kilitleri

bak ruhum
uygun adım sınavlardan geçişine

TANIK*

benim ustam
hep anlatır o kitaptan
akşam kepenkleri kapamadan

biz görürüz
emeği çalanı
örs çekiç arasından

dönerken evimize
en yeni sözcükleri
dikeriz yollara
gün kararmadan

* *Edebiyat Dergisi*, 5. Dönem, Sayı 38 + 68, Eylül 1980.

ALİ KARAÇALI

(D. 1960 - ...)

Edebiyat eğitimi alır. Bir süre öğretmenlik yapar. Daha sonra çeşitli devlet kurumlarında yönetici olarak çalışır. *Hece* dergisini kuran kadronun içinde bulunur. Uzun süre *Türk Dili* dergisinin editörlüğünü yürütür. Ali Karaçalı hikâyelerinin ilk dikkat çekici yönü, Türkçesidir. Savrulmayan, şiirsel bir dili vardır onun. Ali Karaçalı'nın hikâyeleri birkaç temsil üzerinden ilerler. Hikâyelerinin diğer bir dikkat çekici özelliği ise, sık sık çocukluk günlerini hatırlayan karakterlerin iç konuşmalarından oluşmasıdır. Onun hikâyelerinde çocukluk günlerini hatırlayan karakter Kahramanmaraş'ın köy, kasaba ve sokaklarında dolaşır. Böylelikle Ali Karaçalı anlattığı olay ve zamana mekân duygusunu da ekler. Emekli olduktan sonra *Hece-Öykü* dergisinin editörlüğünü üstlenen Ali Karaçalı, yüksek lisans tezi olarak Maraşlı Âşık Behlül Ali'nin hayat ve sanatını incelemiştir.

ULUÇINAR*

Bir kuş öttü.

Uzun uzun öttü bir kuş.

Kumru muydu bu?

İri, görkemli kollarını gökyüzünün derin, mavi boşluğuna açmış Uluçınar'ın yaprakları birbirlerine karışarak sallandılar, inceden inceye uğuldadılar. Yoğun bir serinlik yaprakların arasından indi, yayıldı toprağa. Ahır Dağı'nın eteklerindeki küçük derelerden, çaylardan birbirine eklenerek çoğalan, kuru, çıplak yamaçlar arasında uğuldayarak kopup gelen sular, Uluçınar'ın ikiye ayrılmış gövdesi arasından köpükler savurarak aktılar.

Kuş sustu.

Uzun uzun sustu kuş. Gizemli bir sessizlik doldurdu boşluğu. Sular çağıldadı. Çınarın ikiye ayrılmış gövdesine çarptıkça daha bir köpürdü, kaynaştı, ak kabarcıklar oynadı burgaçlanan sularla. Kıyıdaiki yeşil otların yapraklarında billur damlacıklar ışıltılı parladı. Adam durdu. Hiçbir ses bu düşsel büyüğü bozmasın diye tuttu soluğunu.

Kulaklarında, ta içerlerde, âdeta, organsal duyumları da aşan bir algılamayla duyabildiği yabancı kuş ve böcek sesleri doldurdu beynini. Ses dalga dalga yükseliyor, alçalıyor, yankılanıyor, kanat çırpışları ciyak ciyak bağırırlara karışarak boşlukta çalkalanıyor, uğulduyordu.

Çocuktan henüz.

Beş yaşında ya var ya yoktu. Uluçınar'ın bu koyu gölgesine gelir otururlardı. Kara, uzun paltosu hep omuzlarında olurdu. Sirtına giydiğini anımsamıyordu hiç. Kış yaz omuzlarında olurdu hep. Eskimiş, yıpranmıştı. Yer yer yamanmıştı başka kumaş parçalarıyla. Buraya her gelişlerinde omzundan ince bir titizlikle alır, iri çakıl taşlarını elleriyle temizledikten sonra, iç yanının toprağa gelmesine

* Kamçı, Hece Yay., 2016.

ayrıca özen gösterir, çınarın gövdesine yakın sererdi. Sonra, kamburlaşmış sırtını Uluçınar'ın enli, kat kat kabuklarla çatlamış gövdesine yaslar, kesik kesik soluklanır, hamdüsenâlar eder, anlaşılmayan sözcükler mırıldanır, alnındaki kırışıklıklar çoğalır, derinleşirdi.

Bu kuş, kendileri gelip oraya oturmadan da öter miydi, onlar oraya vardığında mı ötmeye başlardı ya da dedesi o kuşun burada öttüğünü bildiğinden mi buraya gelirlerdi, kesin bir anlam veremiyordu. Sanki onunla gizli bir dil oluşturmuşlardı da gelir gelmez ötmeye başlardı kuş. Ya da ona öyle gelirdi. Yanık, içli bir sestir bu. Suların çağıltısı, Uluçınar'ın derinliği ve bir de sessizlik olunca insanın içinde doğa ötesi bir ürperti, yoğun bir hüznün boy veriyordu. Uluçınar serindi. Genişi, enginlik doluydu. Yapraklar arasında o denli görmeye çabaladığı ama göremediği bu kuşun sesiyle özdeşleşmişti âdeta dedesi. Olabildiğince az konuşuyordu. Tüm sözcükler tükenmiş miydi ki? Ya da gizli bir evrenin diliyle mi konuşurdu? Toprakla, suyla, ağaçla, kuşla mı söyleşirdi kendince? Doğanın gizli dilini mi çözmüştü? Gözlerini bir noktaya diker, dalar giderdi çoğunlukla. Oyunlar kurdukları, birlikte çocuklaştıkları anlar da olurdu. Gözleri parlar, içinden kıvılcık kıvılcık bir coşkunun aktığını duyumsardı dedesiyle oynarken. Bazen de dedesi anlatır, kendisi dinlerdi, bir masal gibi. O zaman dedesinin anlattıklarını tam anlamıyla kavrayamazdı ama dedesinin, karşısında bir büyük adam varmış gibi ciddi ciddi anlattıklarını dinlerken imgeleminden uçuk, soluk resimler gibi, atlı, tüfekli adamların geçtiğini; bu adamların uzak, çok uzak ülkelerde, kum çöllerinde, aşılmaz dağlarda, açlıkla, susuzlukla, yorgun ve bitkin düşerek savaştıklarını, dövüştüklerini görür gibi olurdu. Herkesin evlerini, ocaklarını bırakarak, çoluk çocuk, yaşlı, sayrı demeden başka yerlere doğru kaçıştıklarını düşlerdi. Dedesinin büyük ağabeyim diye sözünü ettiği adam nasıl biriydi acaba? Tıpkı dedesine mi benzerdi? Onun da dedesi gibi pırıl pırıl ak sakalları var mıydı? O da savaşmamış mıydı düşmanlarla, hem de en önde gitmemiş miydi? Niçin götürülmüştü öyleyse? Neden haber alamamışlardı? Büyük bir bilgin nasıl olurdu acaba? Dedesi neden ağlıyordu ki onu anarken? Çok mu acıydı bu? Unutamıyor muydu?

Kendisi bile ayrımında olmadan yaşarırdı gözleri. Billur bir damla; ak, titreyen sakalının üstünde parlardı. O gün bir daha konuşmazdı. Dalar giderdi. Alnındaki kırışıklıklar çoğalır, derinleşirdi. Kendisinin de dedesi gibi bir noktaya bakması gerektiğini çocuk uslamlamasıyla düşünür, onun baktığı yere gözlerini diker, orada, bir ottan, bir taştan ya da bir toprak parçasından başka bir şey göremezdi. Dedesinin orada neyi gördüğünü anlamaya, çözmeye çalışır, başaramazdı. Sonunda, baktığı yerde bir toprak parçasından, bir ottan, bir taştan başka bir şey görmenin büyümekle ilgili bir yeti olduğu sonucuna varır; çevresindeki nesnelere başka bir kıpırtı, başka bir ses aramaktan cayardı.

İşte o zaman, bu sessizlik anlarının tam ortasında, ne yandan geldiğine us erdiremediği kuş ve böcek sesleri doldururdu kulaklarını. Çın çın öterdi. Dalar giderdi bu kuşlar ülkesinin, bu büyülü, bu düşsel ülkenin albenisine kaptırıp yüreğini. Kuşlar, böcekler durmadan öter, sesler birbirine karışır, tek

sese dönüşür, kulaklarında, içinin ıssız bölgelerinde uğuldar, bir ışık ansızın düşer, mavi bir dünya dökülürdü avuçlarına.

O günlerden, çocukluk günlerinden bu yana ne denli büyümüştü Uluçınar. Bunu ayırımsamak güçtü. Kalın, küt, kabuklu gövdesine dayanmıştı. Sular kabarcıklarını fırlata fırlata, köpükler savurarak, içten içe çağıldayarak akıyordu. Suyu duyuyordu. Uluçınar'ı duyuyordu. Kuş seslerini bir de. Duyuyordu. Akan zamanı. Gizli dilini kuşların. Dedesinin hamdüsenâlarını, gözyaşlarını. Bir kuştı işte belleğinde. Kül rengi bir gökтейdi, uçuyordu. Maviliklere doğru. Zamanın bilinmez uçlarına doğru. Özgürlüğe doğru. Sonra, vuruluyordu kuş, kanatlarından. Kırık kanadıyla ve ciyak ciyak ötüşle yeryüzüne doğru iniyordu. Adam, kanın gökyüzünden yağmur gibi yağdığını görüyordu. O yağmurda ıslandığını her bir şeylerin. Zamanın ve mekânın.

Adam Uluçınar'a bakıyor. Niçin Uluçınar diye düşünüyor. Ululuk ağaçlar içinde neden sana özgüdür? Daha ne kadar direnirsin zamana? Nelere tanık olursun kim bilir? Hangi acılara, kimlerin ağıtlarına, kimlerin Uluçınar'lar gibi dirençlerine.

Adam Uluçınar'ın tanıklığından bir tarih kazıyor belleğine. Sonsuz ses dalgalarından bir sesi bulmaya çalışıyor. Sonsuz dar ağaçları gelip geçiyor imgeleminden. Oturup bir iyice düşünmeliyim diyor.

NEDİM ALİ

(D. 1961 - Ö. 1998)

Her şiirinde acı vardır Nedim Ali'nin. Okuyucu birçok imge, sembol ve görüntüden geçirilir onun şiirinde; sonundaysa yine acıyı bulur. Başlangıç noktası da acıdır oysa. Bir ferahlığa, sevince, teselliye ulaşmayı umarken şiirde okuyucu, tam tersi olur. Nedim Ali, okuyucuyu da şaşırır. Oysa birçok şiirinde, onun ironik söylemleri, sağlam duruşu dikkat çeker ve şiirinin merkezini oluşturur. Zaten bu merkez ve direnç için yazmıştır şiirini Nedim Ali. Aynı direnci yıllarca çıkardığı *İkindiyazıları* dergisinde de gösterir. Dergiden günümüz okuyucuları bile istifade edebilir. Nedim Ali, derginin farklı yazılarında deneme, mektup, günlük ve hikâyeleriyle de dikkat çeker. Bu, Nedim Ali'nin çok çalışkan ve fedakâr olmakla birlikte yetenekli olduğunu gösterir. Sağlam bir kalem, incelikli bir anlatımı vardır.

ÇIBAN*

-Yunus Develi'ye-

/aşktan kaçtım postal giydim dağa çıktım
önümde arkamda yüzlerce donkişot
gazetelerde çıktım hayret ettiler

bizi soruyorsun /ikimizi/
burdayız
ölümden ve aşktan anlayan mülayim kitaplara birlikte
sevdaların ortakaldığı ketum kadınlardan
uğrun aşkların gizli gizli anlatıldığı
küçük işkembeli çayevlerinde -kasabalarda-

biz
ikimiz
aynı anda seviyoruz birbirimizi -öyle seviyoruz-
insanların sinsi bir yalnızlığa terkettikleri ve
başkaları adına yaşadıkları hüznelerini
cesaretsiz çayevlerine boşaltıyoruz akşamları

sonra
mahrem aşkların gürültüsünü kanatarak caddelere
pırsarak geçiyoruz köşelerden ve tabutlardan
denenmemiş bir intiharla yeğniltmek için tıfil kalplerimizi
yağmur yağsa bile günlüğümüze almıyoruz

bizi soruyorsun
rahat ve ılıman bir hayatı omuzladık
medh-ü sena edilen yalnızlıklar serinkanlı erkek çocuklara kalsın
bir daha öyle sarışın mektuplar yazma
bizi bir daha sorma

*İkindiyazıları Dergisi Tıpkıbasım, KMBB Kültür Yay., 2020.

ÖMER AKSAY

(D. 1961 - ...)

Mutasavvıf İbn Arabîden filozof Spinoza'ya kadar geniş bir entelektüel alanda şiirini kurar Ömer Aksay. Konu spektrumu da oldukça geniştir. Şiirlerinin genelinde imgeler arasında konuşan, fikir yürüten, dünyayı tanımlayan, tartışan ve kavga eden bir eopenin sesi duyulur. Mihail Bahtin'in diyaloji diye tabir ettiği bilinçler arası konuşma da rastlanır, onun şiirinde. Diğer önemli bir noktaysa, Ömer Aksay'ın resim yaparken de poetik veya eleştirel yazılar yazarken de şairliğini elden bırakmaması, her şeye şairliğine özgü bakış açısıyla yaklaşmasıdır. Şiirlerde kullandığı imge, sembol ve betimlemeler de ressamlığından kaynaklanıyor olsa gerek, okuyucuda manzara, daha doğrusu insanı var oluş meselelerine dair düşündüren natürmort etkisi uyandırır.

FAZLALIK*

bu çok fazla diyorum, bu deniz çok fazla
bulutlar da öyle; yaz mevsimi fazla durgun. Temmuz
pıhtılaşmış kan gibi damardan geçmiyor.

belki demem uzun süredir yasak
bilmediğim bir anlam taşınacak sürgün rüzgârla bana
kim bilir hangi tarihin unutulmuş mevsiminden
neden terziler ödün vermiyor fazla kumaştan
ipekten önce söz makasın kıvamına nasıl olup da eriyor
bir çocuğun ardındaki yağmur fazladır
hem bilir misiniz
öksüz bir çocuğun ipil ipildir yağmuru
toprağa inmeden alesta bekleyen eksilmeden
kapının eşğinde korkuyu bırakışı aşka rehin
ilkel şikâyetler tutuşur ellerinde
kirpiklerinde uykusuz şarkılar ilk çingıda tutuşur
esrik ve gevşeyen bir alev gibi daha fazla
ve koygun bir ırmak ve hep serin bir yanak gibi
ilk çingıda tutuşan, hangi şenliktir bizi dehşete süren
avazım çıktığı kadar yenilgi
sözlerin uçurumdan çıktığı sabah biter evet yenilgi
bütün terzileri deniyorum şimdilik küçük bir ilikle
düğmelerden işkilleniyorum niye
durup dururken
gömleğimde beyaz bir şeyden şikâyet ediyorum
ütüsüz bir deniz gibi fazlaca tahriş oluyorum
yağmurdan
yalan yalan yalan
haberlerden, bütün bu olup bitenlerden
eyvah.

* *Sahte Siyah*, Hece Yay., 2013

HASAN EJDERHA

(D. 1962 - ...)

Nefes alıp veren, dolup dolup boşalan bir şiiri vardır Hasan Ejderha'nın. Kasabayı, köyü, nihayetinde şehri kucaklar, dağları aşar, ırmaklardan geçer, bir ceylanla oturup ağlar da diyebiliriz. Hasan Ejderha'nın şiirlerinde hıçkırık sesleri duyulur. Öfkeyle konuştuğu şiirlerinde bile böyledir. Hasan Ejderha'nın hikâye ve romanlarında da benzer özelliklere rastlamak mümkündür. Hangi türde ve hangi konuda yazarsa yazsın o, sevgiyle hareket eder. Onun kaleminden, çirkin görünen birçok şey merak uyandırıcı, ilginç, zamanla da sevimli ve güzel görünmeye başlar. Başarısı da buradan kaynaklanır Hasan Ejderha'nın. Tabii bir de her olaya, şahsa, mekâna hayretle bakışı. Bu bakış sayesinde Hasan Ejderha'nın şiir ve hikâyeleri âdeta bütün dünya ve insanları misafir edecek derecede genişler.

HAZAN KÖMÜR OYSA YAPRAK SARI*

Küskün akan ırmak, hayata tokatmış, sokağa kan düştü
-Kanımız aktı oğul- buyruldu çocuklara, toprak soğudu
Ağtı arşa çıktı; ana tükendi, dane sahipsiz harmanda
Hazan kömür oysa yaprak sarı
Gümüşçüde cama çıktı tespih, duvarda yalnız seccade
Bahtın ve âhın yar oldu; bir mecmua kapağı kadar yalnız
-Bakınız haykırıyor Mustafa Reşit- sene bin dokuz yüz doksan dokuz
Ana-kız Gülhane Parkı'nda yalnız; çoğuz ya da azız ne çıkar.

Şimdi yakın bir zamanı, gelmeden haykırmak şiiire düştü
Fatura dönerse maliyeden, yalnız konak, bura bize yabancı
Acı söze kebab yürek, yol yakinken dönsek
Yürümek pahalı, yarına daha çok var, kuşlar uçsun yeter

Köylüler doluşsun otobüslere, çınar kurumasın
Varsın ve varsan “*Allı turnam bizim ele varırsan*”
Yozgat sürmelisi, ziyanın atı pazarda;
”*Kendi gidip ahbabları kalan yar*”
Diyar diyar gezdirdiğim bu baş, hangi yoldaş için fedadır bilmem
Kaç dolar yükselecek haysiyetim, onurum kaç dolar düşecek
Eşekten düştü türkü, türkü taşıyan at soylu bağlama deli fişek

Beni bulamazsın kehribar sarısı alın nerede
Çok izmarit dolar kül tablasına tarih yazmaz, pencere yok ki!
Ki ben gitsem de orası mâzi, çok yalnızlık belki hayal

Bir bardak çay, maltepe, stilo kalem fiyakalı
Mübaşir şaşkın, koridor demir, alaşağı dosyalar
Zaman rüzgâr gibi savurdu her şeyi
Korkarsam de ki: -korktu- zira diyemezsin korkmadım ki
Vardım ki gördüler, taşlar bana değildi
Ekin eğildi, bulut eğildi ve dedem eğildi.

* *Marallar Oymağında Bir Ceylanla Oturup Ağlamak*, Sage Yay., 2. Baskı, 2014.

TAYYİB ATMACA

(D. 1962 - ...)

Serbest tarzda yazdığı şiirleri de vardır. Fakat kendini daha çok hece ölçüsüyle göstermiştir. Birçok edebiyat dergisi çıkarmış, birçok derginin yayın kurulunda bulunmuştur. Tayyib Atmaca sanatın iyi, güzel ve doğruyu yüceltmesi gerektiğine inanır. Şiirlerini bu anlayışla yazmıştır. Mektup ve deneme türlerinde de kitapları vardır. Onlarda da aynı anlayışın benimsenmiş ve geliştirilmiş olduğunu görürüz. Tayyib Atmaca'nın şiirleri her ne kadar Türk edebiyatının geleneksel formu hece vezniyle yazılmış olsalar da moderndirler. Başka bir ifadeyle o, modern hece şiiri yazmıştır. Abdurrahim Karakoç'un bıraktığı yerden heceyi devam ettirmiştir. Yine de âşık edebiyatından tat, koku ve renkler de karışmamış değildir Tayyib Atmaca'nın şiirine.

ACIKIRSAN YÜREGİM HER ÖĞÜN SOFRA SANA*

Kor ateşle tanıştım yalımdan öte geçtim
Aramızda ten duvar ölümden öte geçtim
Şol Yunusça kovandan balımdan öte geçtim
Fırtınaya tutuldum borandan korkmuyorum

Gөгümün bulutları döşü dolu bir ana
Her damlası iksirden maya çalar bir cana
Acıkırsan her öğün yüregim sofraya sana
Aklı ile doyandan görenden korkmuyorum

Kendi gönül göğümde can kuşum kanat vurur
Kartallardan kaçırım akdoğan kanat vurur
İnsafı kıt avcılar çiftleyle kanat vurur
Marazla tavlanmadım kırıandan korkmuyorum

Yokluklarla sınıandım şükür kapım açıldı
Cahillerle denendim fikir kapım açıldı
Candan özge can geldi hâkir kapım açıldı
Dikişsiz damatlıktan törenden korkmuyorum

* *Uzun İnce Bir Türkü*, Yediharf Yayınları, İstanbul 2010

MEHMET NARLI

(D. 1963 - ...)

Akademik disiplin içinde roman ve şiir üzerine yaptığı çalışmalarda dahi Mehmet Narlı'nın şairliğini, yalnızca bir şairin geliştirebileceği dil ve dikkatini gözlemlemek mümkündür. İlk şiir kitabı *Çiçekler SatılmıŖın*'ı 1988 yılında yayımladı. Bütün şiirlerinde, kırılan bir ses kendini belli eder. Fakat bazı şiirlerinde edebiyat, sosyoloji veya felsefe alanlarına ait teorik kavramlarla konuları işler. Bu yeni bir dil inşasıdır ki Mehmet Narlı'nın diğer şiirlerindeki kırılan sestten çıktığı, daha gür bir ses yakaladığı, başka bir ifadeyle kendi sesini de aştığı, ritmini hızlandırdığı türdendir. Eleştirel zekâ, kısmen de öfkenin de görüldüğü bu tür şiirlerini Mehmet Narlı, *Dil Kapısı* adlı kitabında topladı. Fakat diğer üç kitabında da aynı minval üzere yazılmış şiirlere rastlamak mümkün.

DİL*

çölde uyumak diyeyim sen dilde uyanmak de
anla ki niçin bütün yenilmişler dile sarılır

sende kalmıştır sana gelen kimseler ve sözler
hangisine tutunsan düşeceğin yer tenhadır
çınlarsın çöl kulak içinde dünya/işte böyle
en geniş toprağındır artık susmak
uzun bir zamandır iç çekmek bile
ilk söyleyişe benzer diye sonsuz kere tekrar
aşk dersin ama bilirsin ateştir önceki bahane
ağızının içindeymiş gibi bir ömür beklediğin cümle

su değil çöl değil uyuyan bebek bile değil
hiçbir şey dil kadar kapanamaz kendine

* *Ömürlük Yara*, İz Yay., 2017.

MUSTAFA AYDOĞAN

(D. 1964 - ...)

Sadece Őirlerinde Şair olmayan biridir Mustafa Aydoğan. Onun yazıları da ancak bir Şairin kaleminden çıkacak özelliklere sahiptir. Onunla karŐılaŐtıđınızda da her hareket, söz ve mimiklerinden Şairliğini fark edersiniz. Mustafa Aydoğan, anı fark eden ve fark ettiren bir Şiir yazmıştır. Fakat Aydoğan o ana takılıp kalmaz. O andan, var oluş konularına geçer. Şiirlerinde işlediği aşk, ayrılık, yalnızlık, zlem, yoksulluk gibi konuların tamamını da var oluş zeminine taşıyarak tartıŐır, sorgular. Ancak bir Şiirle, bir Şairin yol göstericiliğiyle ulaŐılabilecek sonuçlara gelir. Mustafa Aydoğan *Büyük Doğu*'yla başlayıp, *Edebiyat*, *Diriliş* ve *Mavera* dergileriyle devam eden çizgide Şiirler yazar. Kendine özgü sesini bu hareketin içinde bulmakla birlikte, hareketin güçlü seslerinden biri olur.

AZ ÖNCE*

Boşluğa söylerim ben sözümü
Hava yutar onu
Kuşlar geçer ötesinden berisinden
Yılan sezer
Akrep duyar
Kurt bilir
İnsan her şeyin az öncesidir

Boşluklar olmasa kimse ulaşamaz
Kavuşmuşsak vardığımız kendimizdir
Bağrına yakın olana hasret duyar insan
Bir erkek bir kadının az öncesidir

Ruhun da cama kenarı var
Dinç olan açar
Yorgun olan çeker perdeleri
Hiç fark etmez uzak ya da yakın
Her yol ölümden az öncesidir

* *Bugün Konuştuklarımız*, Edebiyat Ortamı Yay., 2012.

YÜCEL KAYIRAN

(D. 1964 - ...)

2007 yılında *Tinsel Poetika* alt başlığıyla *Felsefi Şiir* adlı kitabını çıkardı. Sadece şiirleriyle değil şiir üzerine düşünceleriyle de edebiyat dergilerinde sık sık gündeme geldi, tartışıldı. İlk şiir kitabı *Hayaline Firar Edemeyenlerin Afsunu*'nu 1997'de yayımladı. İlk şiirlerinden son şiirlerine kadar Yücel Kayıran, kendi var oluşunu toplumsal var oluştan ayırmadan işledi. Bunda felsefi okuma ve araştırmanın payı da büyüktür. Kayıran sürekli düşünen, sorgulayan, cevaplar arayan, dolayısıyla mücadele etmeyi, arayışı bırakmayan bir personanın şiirini yazdı. İlk şiir kitaplarında, imgeler üzerinden şiirsel düşüncesini geliştirirken, 2017 yılında yayımladığı *Efsus'a Yolculuk*'ta yolculuk temalı, daha somut söyleyişleri tercih etti. Çeşitli edebiyat dergilerinde ve gazetelerin kitap eklerinde kitap analizi, eleştirisi ve poetik yazılar yayımlaya devam ediyor.

KORİDOR*

Yağmur yağıyordu, sonra eve döndüm
kendimi dışarıya bırakmakla perişan
zamanın harf harf düşmesine baktım
göğün morarmış yüzüyle bel vermesine

Kızılordu Korosu, Mahzuni Şerif, Kitaro
dönemiyorum yüksek volümden kendime
bir duvar ördüm sesin içindeki büyüden
bir fanus, dokunmak için kendi elime

yatıp uyudum, uyanmak böyle bir şey
açılmak gövdeden kayıkla rüyadan sulara
ama uyanmak yok mu? aydınlığa bulanmak
çarpa çarpa o etten duvara

gidip su içtim bakarak bardağın dibine
bir suret çizdim sonra yapıştırdım tenime
biçe biçe hafızadaki kumaştan
bir yazgı kuruyor her insan kendine

Galiba yüzümü yıkıyordum, elim suda
eve dönmüş olmakla perişan
pencereden kendime baktım: nefes!
göğsümde cereyan yapan bir fırtına

* Çalgın, Metis Yay., Mayıs 2006

ÂTIF BEDİR

(D. 1965 - ...)

Dinlemeyi sever, fakat her sohbet içinde mutlaka söyleyeceği bir sözü vardır. Şiirleri de aynı şekildedir Âtîf Bedîr'in. O âdeta şiirlerinde Mekke, Medine, Kudüs, İstanbul, Bosna, Üsküp ve Kahramanmaraş'ı dinler. Bu şehirlere dair yazılar da yazmıştır: *Yarasını Saklayan Şehirler*. İlk şiirlerinden itibaren coşkuya değil, sükûnete önem vermiştir. Kelimeleri o şekilde seçmiş, mısralarını yine aynı hassasiyetle kurmuştur. Şiirlerinde ses ve Türkçe hatası bulmak zordur. *Edebiyat*, *İkindiyazıları* ve *Hece* dergilerinde aktif rol almış; şiir, söyleşi ve denemelerini bu dergilerde yayımlamıştır. Âtîf Bedîr'in şiirlerinde düşünce ön plandadır. Fakat düşünceyi yönlendiren duygu ve inanç dünyasıdır.

BİR TRENİN PENCERESİ*

İşte kâlp burada çarpıyor
Âsi ırmaklara dayamış alinyazısını
Hüznünden ne yapacağını bilememiş
Siz onun böyle durgun olduğuna aldanmayın
İçinde ne kıyametler kopar
Yağmur yağsa günlerce ağlar
Uzakta bir ağaç
Yakında bir dere görse
Vedalaşıp gider uzaklara

Gözleri penceredir trenlere
Çarpışır ıssız bozkır yollarında
Saçılır bedenler
Bir aşk acısını bilir
Bir de ayrılık

* *Har*, Hece Yayınları, 2017.

MEVLÂNÂ İDRİS

(D. 1966 - ...)

Çocuklara yönelik yazdığı kitaplarla da dikkat çekmiştir. Masallarında da şairliği fark edilir Mevlâna İdris'in. Tek şiir kitabı *İyi Geceler Bayım*'ı her yeni baskısında biraz daha genişletir. Mevlâna İdris hüzünlü, yine de dik duruşundan taviz vermeyen bir ses yakalamıştır şiirde. Çeşitli dergi ve gazetelerde köşe yazarlığı da yapmıştır. Hem düzyazılarında hem de şiirlerinde kendine özgü bir dünya kurmayı başarmıştır. Şiirlerinde güncelden yola çıkıp bütün zamanlara ulaşır. Yalnızlık, en belirgin konusudur. O, hem şiirlerinde hem de masallarında çocuksu bakışı hiçbir zaman yitirmemiştir. Çocuksu bakıştan kasıt, sağlığını yitirmeden, bir çocuk gibi, her şeyi ilk defa görüyormuş gibi bakmak, şaşırarak, sevinmek, kırlılmak ve üzülmeğdir.

TARİH BİTTİ*

Sana bakmak toprağa bakmak kadar güzeldi
Sert şarkılar vardı yanaklarında

Sabahın sisini dalgın atlara yükledim
Senin şehrine vardım saçlarını aradım boşuna
Sen yoktun bir şey yoktu
Bütün dillerde yalan söyledim sana inanmak için

Sen gittin tarih bitti milat neyi açıklayabilir
Sana bakmak toprağa bakmak kadar güzeldi

* *İyi Geceler Bayım*, Başka Kafa Yay., 2016.

YASİN MORTAŞ

(D. 1967 - ...)

İlk şiir kitabı *Güvercin Vadisi*'ni 1997 yılında yayımladı. Sonraki yıllar birçok edebiyat dergisinde şiir yayımlamaya devam etmesine rağmen, bunları kitaplaştırma noktasında, belki de aşırı titizliği nedeniyle ağır davrandı. Oturuşu, kalkışı, yürüyüşü, konuşması hatta el kol hareketlerine kadar şairliği fark edilen şahsiyetlerdendir Yasin Mortaş. Dağlara tırmanmayı sever, bir karçiçeğini görebilmek için saatlerce yürümeyi göze alır. Kuruyan bir çınar yaprağının bile onda bir yeri vardır. Yasin Mortaş şiirlerinin bu şekilde dünyaya ve hayata bakışı farklıdır. Bu fark, onun şiirinde ses olarak, imge ve söyleyiş olarak kendini belli eder. Âdeta bütün insanlıkla birlikte atan bir kalbi vardır Yasin Mortaş şiirinin.

KEKRE*

I.

Taşı eledim
çeliği dokudum

Ey
rica kuşum
çok yoruldum

Hâlâ ağrıyor
büküldüğüm yerler

II.

O
Akşam kekrelğim
alıç ıssızlığım
çiğnenmiş dünyam
yüzüme yapışıp kaldı

Sulu sepken
duygu telaşıyla
savurulan yaz

kiraz
ağaçlarında kaldı

* Yakında yayımlanacak olan *Kan Çerağı* adlı şiir dosyasından.

BÜNYAMİN K.

(D. 1970 - ...)

Şair Bünyamin K., ayrıca resimleriyle de dikkat çekmektedir. Şiirlerinde olduğu gibi resimlerinde de Bünyamin K.'nin kendine özgü bir tarzı, estetiği, anlayışı ve üslubu vardır. Bünyamin K.'nin şiirlerinde Maraş'ın birçok mekânıyla karşılaşmak mümkündür. Aynı şekilde resimleriyle de Maraş'ın konak, cadde ve sokaklarına ayrı bir renk katmaktadır. Şiirlerinde dıştan içe doğru bir hareket gözlenmektedir. Diğer ifadeyle Bünyamin K., hayatı içselleştirerek, sanatında kullanmaktadır. Şiirinde hayat, değişikliğe uğramış, Bünyamin K.'nin ona ekledikleri ve ondan çıkardıklarıyla yeni bir görünüme kavuşmuştur. Ayrılık, hasret, aşk, öfke, arkadaşlık gibi konular Bünyamin K.'nin hem şiirinde hem de resimlerinde, birer imgeye, bakışa ve duruşa dönüşmüştür.

KANUN ÇALAN ADAM*

günaydın mösyö courbet
ve
hayatımın son yedi yılının dökümü
günaydın

.
ben ertesi gün için kucağında tepsi
pirinç ayıklayan kadının
kanun taksimcisi oğulu
duvarlara sıvanan sıvanıp kazınan
yapılmadan resimleri yanan
nazisine takılıp tırnağı kırılan
bedelsiz bürünüp bergson okuyan

bedelsiz sürünüp dirseğimde şişen ses
ağıt ses ey willyn virajı ey tomruk sesi
günaydın ve
buyurun en iyi damarım
kaç ünite lazımsa alın

uyanıp ayrılmalıyım senden
pencerenin mermerinde kuruyan kolum
bizim eski evin yerini
hanımelilerini boyayan urum dutu
ben pirinç ayıklayan bir başka kadının
yıllardır gün aşırı kanun çalan kocası
ağzımda bıçak uğunarak karpuz kesen hâlim
hangi yabanda bir bulut görüp kuruyacak

* *Dün Biriktiren*, Okur Kitaplığı, 2012.

BAHTİYAR ASLAN

(D. 1971 - ...)

Üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü okudu. Hâlen akademisyen olarak edebiyat alanında çalışmalarına devam etmektedir. Altı yıl *Türk Edebiyatı* dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü. Şiir kitaplarının isimleri: *Su ve Kalaycının Dediği*. Aslında hikâye kitaplarında Bahtiyar Aslan şiir yazmaya devam etmektedir. Çünkü onun bütün hikâyelerinden kalan duygu, bir şiir okunduktan sonra okuyucuda kalan duyguyla aynıdır. Onun hem şiirlerinde hem de hikâyelerinde sürekli devinen, farklı söyleyişlere kayan, imge ve metaforlarla zenginleşen, kendine özgü bir dil ve anlatımı vardır. Bu, şair Bahtiyar Aslan'ın dilidir. Bu dili hikâyelerinde de kullanır. Hikâye kitaplarını *Sessiz Hikâyeler* genel başlığı altında toplamıştır: *Kentin Haberi Yok, Cennet'in Son Saatleri, Sancı, Kar ve Düğüm*.

KÜL/L*

Kül rengi bir kadın... Kimi zaman boşlukta savrulur, dağılır, yere inmek için yağmur bekler. Sonra karşı dağa bulutlar yığılır, oturur şiir yazarım, o gider saçlarını küle boyatır, nedense bana Eskimoları hatırlatan bir çantayı sallayarak kapıdan girer. Sonra omuzları açılır, sol yanındaki aşı izini parmağımla yoklarım, başını geri atarak bir şarkı mırıldanmaya başlar, öylece bir ses, bir ritim, bir nağme içinde dağılıp kaybolur. Her şey küldür. “Küll” derim, bir harfi çoğaltarak. Her şey küll’dür, küll her şeydir...

Eskiden olsa, dağlara karşı oturur, akşam güneşiyle moraran sırtlarına bakar, bir gedikten kurtulup gelen, bir mendil, bir yaşmak –beyaz bir yaşmak-, bir gelinlik –beyaz bir gelinlik- oluveren bir buluta bakıp, mendilini düşüren bir kadının, yaşmağını rüzgâra kaptıran yapayalnız bir annenin, gelinliğini bir türlü giyemeyen zavallı bir genç kızın kaderine lanet okur ağlardım. Sonra bir de şiir... İyi kötü bir şiir işte. Ustalık iddiam olmadı hiçbir zaman. Ustalarını sevmedim şiirin. Yaşamının da, sevmenin de, şiirin şarkının da acemisini sevdim. Acemileri dost tuttum hep. Öyleydi işte o da. Sevmenin, öpmenin, öpüşmenin acemisi... Sonra Bursa’ya gittim. Lüzumlu muydu? Bilmiyorum fakat acemilikle dolu bir gidişti. Otobüsün camına vuruyordu yağmur. Sessiz yağdığını biliyordum, otobüsün gürültüsü sessizliğini örterken bile.

Sabah ezanıyla indim Bursa’ya. Doğru Ulu cami. Neden? Vakit namazı kılmışlığım yoktu oysa. Yağmura aldırmadan abdest aldım. Sonra gidip caminin ortasındaki havuzun yanı başında iki rekât namaz kıldım. Dua da ettim. “Küll” dedim. Çıktım camiden.

Uludağ’a çıkarken kestane ağaçlarının kızarmış yapraklarına düşen yağmur tanelerini seyrettim. Uludağ’a çıkarken kestane ağaçlarının kızarmış yapraklarına yağmur tanelerinin düşüşünü seyrettim. Uludağ’a çıkarken yağmur tanelerinin kızarmış kestane yapraklarına düşüşünü seyrettim. Uludağ’a çıkarken yağmur tanelerinin kestane ağaçlarının yapraklarının kızılılığına düşüşünü... Sanki tek bir eylem içinde toplanmış olan bu anlamları birbirinden ayırt etmek için

* Sancı, Ötügen Yay., 2020.

başımı ille de cama yaslamam mı gerekiyordu, bilmiyorum. Ama başımı cama yaslayınca ağlamaya başladım. Yanaklarım çürüdü ağlamaktan. Otobüsten indiğimde yağmur devam ediyordu. Ağlamak da... Ağlamak... Bana bir anlam olarak yerleşen ağlamak... Beni giyinen, beni sahiplenen, beni kendine yakıştıran... Yanaklarım çürüdü evet. Tuzdan çürüdü... Ağlamanın anlamından çürüdü... Arkamda kalan, arkamda bıraktığım, arkamda bırakılmayı istediği için kalan, bunu istediği için bırakılan kül renkli kadın için ağladım. Onun böyle sessizce, için için yağan bir yağmura dayanamayacağını, akıp giden sulara karışacağını bildiğim için ağladım.

O zamanlar şairdim ben.

Sonra dura dura, eskiye eskiye, yaşlana yaşlana bulutlara benzemiş bir otele yerleştim. Odanın sessizliğini çoğaltan bir şey vardı. Bir ara daracık balkonundan aşağıya baktım. Çatıdan süzülen suların içinden geçen ışığın yahut ışığın içinden geçen suların karşıdaki taş duvara çizdiği resmi fark ettim. Uzanıp dokunmak istedim. İçimdeki istek büyüdükçe uzaklaşan bir duvar... Gidip kül renkli kadının düşlerinde küçücük bir merdivenle tırmanılan, sarmaşıklı bir... Mutlaka öyle olacaktı. Sonra bana düşlerini anlattı. Duvar ve düş... Duvarın düşleri... Düşlerin duvarı... “Ben” diyor, “gelip kuruldum buraya, şu karşıdaki güllerin hatırına”. Bakıyorum, tarhlarda ömrünün son demlerini süren kızıl güller geceyi yaralayan bir bakışla boşuna gökyüzünde yıldız arıyorlar.

“Ben hiç böyle konuşmazdım.”

“Sen de kimsin?”

“Bana kendini hatırlat” diye yalvarıyorum. Üzerinden zamanın acı çığılığı geçip gitmiş. “Bana senin için ağladığımı hatırlat”... Şurada -nerede?- incecik, dokunsam kırılacak gibi bir çiçek var. Her çiçek gibi onun da inceliğine yakışır bir boynu... Ötede narççekleri... Mevsim bahar. “Bana kendini hatırlat... Üzüm teveklerinin arasında bir şiir gibi dolaşan varlığını... Sonra o çiçeğin incecik boynunda büyülenen parmaklarını... Suları okşayan topuklarını... Papatyadan menekşeye, zambaktan portakal çiçeğine sekişini... Bana yaşadığımı hatırlat...”

Dedim ya, o zamanlar şairdim ben.

Belki bir gün yaşlı bir şair olarak öleceğim. Dilimde sana yazdığım son şiir... Alnıma perçem perçem düşmüş ak saçlarımla... Doruklara çöken bulutlar gibi. Yağmur gelecek mi sahi? Alıp götürecektir mi külleri? Rengi kül olanları... Geride küllü mü kalır sen gidersen? Sesim kısılmış olacak. Belki okuduğum şiiri hiç kimse anlamayacak. Öyle öyle öleceğim. Aklımda sen ve senin külün... Ama gene de bugün, şimdi, hemen bana kendini hatırlat. Ne kadar uzakta olsan da hatırlat. Ne kadar imkânsız olsa da...

Yarım bir fotoğrafsın şimdi. Yanağının sol yanında ben olan yarım... Bana bir

ceylanı hatırlatırdı kokun. Hatta şiirlerden kalan yanılla bir gazeli... Gözlerinin karasını çevreleyen küle bakarak varırdım uykuya. Belki hep düştü. Belki her şey düştü. Bana bu düşü hatırlat ne olursun!

Otelin balkonundan düştüm. Bir damla su gibi, sessizce. Bir avuç küle düşen bir damla su... Orada, bir damlacık su kadar koyuydu kül. Bu kadarcık bir buluşmaydı hepsi. Sonra bir sofrayı hızlı bir el çekip aldı. Boşlukta bir ince rüzgâr. Verem çağrışımı... Ölüm renkli... Binlerce kez öldüm ben. Kül oldum, senin külüne döndüm. Binlerce kez dirilip seni aradım. “Bana kendini hatırlat!” diye çığlıklar attım kubbeler altında. Göklerin yarıldığına da şahitlik ettim. Gidip bir göl kıyısına, bir bayıra oturdum. Sağ elim bir papatyaya değdi. Bir kızıl şişe vardı yanımda. Akşamdı. Düşler de anılar da suya inecekti birazdan. Sonra suların küçük ürperişinden bir yakut yaptım. Gelip karşıma oturdun. Avuçlarına bıraktım bir kor gibi. “Olmuyor!” dedin, “sensiz yapamıyorum”. Ağladın. Gözyaşların avucundaki yakuta düştü. Her şey karardı birden. Ateş söndü, kül oldu. Küll... “Öyleyse gitme” dedim. Bir şarta bağlı gitmemeyi, gitmemeni, gitmemenin şartını yalvararak dile getirdim. Ağladım. Elimdeki şişeyi kül bir aynanın derinliğine fırlattım. Kırılıp dağıldı. Ateş renkli suyun külleri yaktığını gördüm. Gölde bir yangın başladı. Ağladım. Ağlamaktan yoruldum. Oracıkta uyudum. Seni öperek uyandıran ayın düşünüy gördüm.

Annem bana, bir keklük hikâyesi anlattı seni hatırlatınca. Oysa senin bana kendini hatırlatman gerekiyordu. Tırnaklarını kendi göğsüne bastıran ve kanatan bir keklüğün hikâyesini. Yavrusunu mu kaybetmişti? Annem, o keklüğün suya düşen tüylerini hatırlıyor. Ne tuhaf! Hikâyesi olan, belki de hikâyeden ibaret olan bir keklüğün tüylerini, suya düşen tüylerini –kanlı mıydı?- hatırlamak... Kül gibi... Külün hatırlanması gibi. Külün kendini hatırlatması gibi.

O zamanlar şairdim ben.

Sesini biriktiriyorum şimdi. Mermer duvarlı bir sarnıca sığındım. Direklerine yaslanıp serinliyorum. Dedim ya, saçlarım ağırıp bir bulut gibi perçem perçem düşüyor alnıma. Burada ölümü bekliyorum. Yakındır. Ha geldi ha gelecek. Oturduğum yerde, birden, eskiye eskiye, bir küçük dokunuşla, bir rüzgârdan, bir damla yağmurdan kül olup dağılıcağım.

Belki kavuşuruz. Ne dersin?

Kül olarak. Küll olarak...

İNCI OKUMUŞ

(D. 1971 - ...)

Bahaettin Karakoç'la aynı Őir atmosferini teneffüs etmiş bir Şairdir İnci Okumuş. İlk Şiir kitabı *Düğün Gönüle Kurulur* 1999 yılında Dolunay yayınları arasından çıkmıştır. Onun yer yer susmaya varan, bazen de dolup boşalan, çoőan bir Şiiri vardır, ilk kitabından ikinci kitabı *Aşkın Elif Hali*'ne kadar. Her Şeyden -doğadan, bir gelin duvağından, ince bir sözden, bir bakıştan veya manzaradan Şiir damıtılabilmektedir. Bunda da Şiirin işçilik tarafına, ayrıca gönül yanına yönelik gösterdiği hassasiyetin etkili olduğunu düşünebiliriz. İnci Okumuş Şiirlerinde ayrıca yöresel deyiőler, kültürel unsurlar, atasözleri, deyiőler ustası Bahaettin Karakoç Şiirinde olduğu gibi kendi renklerini kaybetmeden, yeni anlamlar kuőanabilmektedir.

SEVGİYİ YOĞURAN EL'E*

Kadınlarımıza...

Sen bütün gözlerde güzelsin
Sızılı yağmurlarla insan de yere
Sevgiyi yoğuran el'sin
Cennetler döşenir bastığın yere

Sancımı duyabiliyorum yaralarından
Kuş seslerinde şakıyandır sesin
Kulak verdiğim çığlıklarında
Hâlâ niçin anne olmak istersin?

Gökyüzüne çivilenir dualı ellerin
Mendilinde gözyaşı, azığında aşk var senin
Kendi türkülerinde haykırırsın hayata
Bulutları delen ışık olur gözlerin

Azmin ki karanfil kıvrımlarında
Vuslat olur gelir kollarıma
Senin gibi çiçeği sevmez miyim ey kadın
Bahar yüklüyorsun dallarıma

Ellerinde bahar, saçlarında şebnem
Söyle, cemre olup düşer misin toprağıma?
Yaylalarda çimensin, ovalarda ırmak
Ey Mevlâ ışığı kadın
Yaratana anlamaktır seni anlamak

* *Aşkın Elif Hâli*, Kumrum Yay., 2013.

RECEP ŞÜKRÜ GÜNGÖR

(D. 1971 - ...)

Uzun yıllar öğretmenlik yaptı, çeşitli edebiyat dergilerinin yayın kurulunda aktif rol aldı. Recep Şükrü Güngör'ün hikâyelerine bu iki yönü de yansımıştır. Kahramanları liseli öğrencilerden oluşmuştur çoğu hikâyelerinin. Onun dışındaysa, okuyan, yazan ve düşünen karakterleri konuşturmuştur hikâyelerinde o. İç konuşma tekniğinde başarılı olduğu gibi olay anlatımı, üçüncü tekil şahıs anlatım ve tasvirde de dikkat çekicidir. Durum hikâyeleri de vardır. Hikâyelerinde mekan olarak ise, sık sık Kahramanmaraş'ın çeşitli sokak, cadde, çarşı ve mahallelerini kullanmıştır. Recep Şükrü Güngör, hikâyenin içinde düşünen, hikâyeyi yazarken kurgulayan bir yöne de sahiptir. O yüzden büyük kurgusunun içine, farklı özelliklere sahip, çok sayıda küçük kurgular da yerleştirir.

SUSUZ*

Daireden çıkarken sekreterine, “Toplantıya gidiyorum.” dedi.

Yürüyecekti. Sadece yürüyecekti.

Şam, Bağdat, Kahire bombalanırken İstanbul’da holdingin kulesinde keyif istemiyordu.

Hançerini eline alsa, zırhını kuşanmış önderin peşinde yürüse, terlese, acıkrsa, susasa, yorulsa...

Ama hiçbiri...

Göbeği bile çıkmıştı. Uzun boylu, mavi gözlü, sarışın, ince yüzlüydü.

Yolunun düştüğü her yerde üç kadından biri muhakkak gözlerine bakardı.

Telefonu kapamayı unutmuştu. İç cebinde titreşim bütün vücuduna yayılıyordu. Bu meret geliştikçe bütün hürriyet yok oluyordu. Holdingin büyük ortağı arıyordu. “Odandayım. Toplantın bitince görüşelim.”

“Elbette efendim. Toplantı biter bitmez oradayım.”

Telefonu kapadı. İşte şimdi ruhuyla toplantıya başlayabilirdi.

Gümüşsuyu’ndan aşağı yürürken hafiften terlemeye, susmaya başlamıştı. Susuz bırakılan yetmiş iki mustazafı düşündü. Orada susuz kalacaktı ki anlayacaktı onları.

Dolmabahçe’den o büyük, o heybetinden börüm börüm böbürlenen çınarların gölgesinden yürüdü, Beşiktaş’a ulaştı. Damağı kurumuş, gömleği terden ııslak olmuştu. Denizin tuz ve yosun kokusu genzini ekşitiyor, gözlerinin ferini söndürüyordu.

* *Dil ve Edebiyat Dergisi*, sayı: 55, Temmuz 2013.

Ortaköy sahilinde balıkçı teknesinin yanına oturduğunda ayaklarının artık tutmaz, aklının çalışmaz olduğunu fark etti.

Bedir’de yorgun düşenler nasıl dönmüşlerdi tavafta? Heybetliydiler değil mi? Ya kendisi? Yirminci yüzyıl gibi insanı da eğik mi oluyordu?

Şimdi sekreter patrona izah etme telaşındadır. “Şarjı bitmiştir. Toplantı uzamıştır. Çocuğu hasta idi zaten.” gibi hazır uydurmalarını sıralıyordu. Patron da “Devlet toplantısı bile dört saati geçmiyor. İşçiler dağıldı.” derken sekreter başını sallıyor, tasdik ediyordu.

“Telefonu hâlâ kapalı. Başarılı bir yöneticimiz aslında. İngilizcesi, Çincesi, Rusçası ve Urducası ile çok iyi iş yapıyoruz. Ama böyle de olur mu ki!”

Eşi evde bekliyor, gelmediğine göre işi çıkmıştır, diyordu.

Patron hariç herkes hayra yoruyordu telefonunun kapalı oluşunu.

Bir damla su içmeden şu temmuz sıcaklığında Harbiye’den Ortaköy’e kadar yürümüştü.

Bir akasyanın gölgesinde oynayan sarı tüylü kediler Kûfe toprağının rengini hatırlatıyordu. Dinlendikten sonra istikamet Tarabya dedi, yürüdü. Daha da ileri gidecek İstanbul’un fethinde şehit düşenlerin yanı başına kadar varacaktı. Su, yemek, çerez, atıştırma olmayacaktı. Kerbelâda açlıktan ölen Kûfelileri anlamanın yolu başka ne olabilirdi?

Patron, saatine bakmaktan; sekreter, kahve yapmaktan, patronla sürekli muhatap olmaktan sıkılmıştı. Sekreter, mini etekli, saçları sarıya boyalı, kahve gözleri mavi lensle değiştirilmiş, uzun boylu, güler yüzlüydü. Holdingde yedinci yılını doldurmuş, maaşı da epeyce yükselmişti. Holdingin şifresi denecek kadar bilgi de edinmişti. Beraber çıktılar. İstinye’de تنها bir restoran vardı. Patronun uğrak yerlerindendi. Akşam yemeği yiyeceklerdi. İzin koparırsa yalnız yaşadığı evinde dinlenmeye çekilecekti. Yemekten sonra patron, bir kadeh şarabın iyi gideceğini söyledi. Şef garson patronu iyi tanırdı. Şarapları hazırlamıştı bile.

Yemekten sonra şaraplar yudumlanır, keyfe keyf katılırken yolcumuz kendini patronun karşısında buldu. Şaşaladı bir an. Toparlandığında patronun kahkahayla kendini kucakladığını gördü.

Sanrıydı. Patron, sekreter, restoran yoktu. Rıhtımda yürüyordu. Sanrıydı gördüğü. Bankta ayaklarını dinlendirdi, terini sildi, gözlerini yumdu, öylece kaldı bir süre. Sonra yine yoldaydı. Hiç kimseyle karşılaşmamıştı da karşılaşmış gibi yaşamıştı o karşılaşmayı. İşte yine patronun burnunun dibindeydi.

Daireden çıkarken sekretere söylediği toplantı sözünü nereye koyacaktı. Öyle yorulmuş, öyle bitkin düşmüştü ki neredeyse patronun kollarına yığılıp kalacaktı.

Onun da önüne servis açıldı. Alınazik hazırlanırken Antep usulü çorba önünde buğulanıyordu.

Patron şarapla keyfe geldiğinden herkesi kendi gibi görüyordu. Çorbayı içmediğini görmedi bile. Alınazik daha gelmemiştii, kalkalım dedi.

Kalktılar, arabaya doğru yürürlerken yolcu bir kez daha gördü onları. Bu gerçektii ama susuzluktan hangi gördüğünün sahi olduğunu kavrayamıyordu.

Sekreter patronun arabasıyla döndü. Şoförün kendini beklediğini söyleyerek ayrıldı. Geldiği yoldan döndü. Bizans'ın ilk kuşatması Abbasiler, Selçuklular geldi geçti. Fatih'in hisar inşaatında ustalarla çalıştığını gördü.

Dolmabahçe Sarayı'nın yüksek duvarlarına teyel yürürken aklı buranın banisi Abdülmecit Han'da idi.

Patron öğleye doğru uyandıığında sekreterin kendini defalarca aradığını gördü. Yüzünü yıkamadan sekreteri aradı. Cemal'in holdinge gelmediğini, telefonunun hâlâ kapalı olduğunu, evinde de bulamadıklarını...

Cemal'in nereye gittiğini hiç öğrenemediler. Çünkü o, iş hayatından bıkmış kendini yollara vermiş bir gezgindi.

Kasım 2010, Adapazarı

MUSTAFA KÖNEÇOĞLU

(D. 1973 - ...)

Yirmi yılı aşkındır Kahramanmaraş'ta edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. Maraş'ta gerçekleştirilen edebiyat etkinliklerinin birçoğunda organizatör olarak görev aldı. Fakülte bitirme tezinde Sezai Karakoç'un "Monna Rosa" şiirini çalıştı. Yazdığı şiirleri uzun süre yayımlamadı, onların çoğunu da yırttı. İlk şiir kitabı *Söz Hakkı*'nı 2011'de çıkardı. Aynı çabanın devamında 2016'da ikinci şiir kitabı *Dünya Hatırası*'nı yayımladı. Her iki kitabında da Mustafa Köneçoğlu modernizmin insanda yol açtığı tahribata, insan ilişkilerine, yalnızlığa ve varoluşa yoğunlaştı. Onda şiir bir varoluş meselesi olarak kendini gösterir. Mısralarını geleneksel bir anlayışla kurmasına rağmen modern söyleyişi benimsemiştir. Köneçoğlu'nun şiirlerinde işlediği konular sosyoloji okumalarıyla paralellik arz eder. Bir nevi onda anlam arayışı, şairliği nedeniyle anlam keşfine dönüşür.

CEVİZLİ PARK*

Çırpılmış ceviz dalları üzgün, göğe bakarken
dünya silkeleyerek seviyor, sevdi mi birisini
sesini kırıp benim için odun yaparken türkçe
ben de çırpınarak öğrendim nasıl sevdiğimi

Yaralanmak benim hakkım sarmaksa senin
biçilmiş ekinler gibi geçip giderken günler
bu sokaklar dedim, çıkmaza nasıl düşmüş
sesimden taşınırken nasıl yaşlanmış evler

Yaşamaya kıyamadım, kıyılarından geçtim
insandan insana gidilmeyen şehirler...
dilimin döndüğü kadar, bir karar veremedim
tek tesellim, bin dereden getirdiğim denizler

Bardakta sıkışıyor sözler, birer çay daha içsek
ayakları yere basmıyor ters giydiğim cümlelerin
artık açık bir büfedir kalbim, istediğin kadar al
hayat zengin kalkıyor benden, kimseyi incitmesin!

**Dünya Hatırası*, Şule Yay., 2016

NUHAN NEBİ ÇAM

(D. 1974 - ...)

Edebiyat öğretmenliği yapmaktadır. Yayımlanmış dört hikâye kitabı vardır: *Yangın Sonrası Ölmek, Kaçış, Yolcu ve Eşkiya ve Uyanma Bildirisi*. Nuhan Nebi Çam daha çok durum hikâyeleri yazmıştır. Duygu ön plandadır bu hikâyelerde. Korku, gerilim, aşk, belirsizlik, öfke... Başka bir ifadeyle Nuhan Nebi Çam'ı hikâye yazmaya sevk eden duygu, hikâyenin de gövdesi olur. Belki de bu yüzden onun kahramanları genellikle sancılıdır. Okuyucu hikâyeden kahramanın çektiği acı ve sancıyı fark eder, oysa N. N. Çam o kahramanın iç konuşmasını vermemiştir. Yazar, onun sadece içinde bulunduğu durumu tasvir etmiştir. Adeta bir karakterin farklı açılardan çekilmiş fotoğrafı gibidir bu hikâyeler. N. N. Çam, dil ve anlatımını da tasvirlerle vermeye çalıştığı duyguya göre hızlandırır, yavaşlatır.

KİM ADAM*

Köprü... İki yanı tırabzanlarla kapatılmış esmer bir köprü. Tahtalar gıcırdamakta. Akşamın siyah çehresi yollara, dağlara vurmuştur. Suyu çekilmiş, kurumaya yüz tutmuş derenin üzerinde birleşen yollar. Güzdür. Ay ışığı yukarılardan vurdukça, aşağıda akan zayıf, ince su parlar, kıvrım kıvrım akar. Şırıltılar... Cansızlığın solukları sukut dolu boşluğa yayılmakta.

Neden yapmışlar bu köprüyü?

Yolları bağlar ve bütün ötelere açılan gedikleri. İnsanları buluşturur, sonra avuçları; o avuçlar ki belki sıcaktır ya da kinin resmi çizilmiştir ayalara, onları buluşturacaktır. Ve bu köprüler...

Yürümektedir. Köprü girişinde durur. Parmakları korkuluklara temas eder. Titrer. Bir baykuş öter, gecenin sesi titrer. Su şırıldar. Ak mintanı vardır. Boynundan ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Uykulu mudur? Hayır, uyumamazlığın akşam yürüyüşüdür. Bir kendinden aykırı olayın oluşu. Yürür ve durur. Tahtalara adım atmak ister. Gecenin, sabahın ensesinde soluklandığı bir vaktidir. Akıldan irak ve çoğunluktan küskün bir bekleyiş. İlk niyeti adımlamaktır ama durur.

Üşür. Bir ay etrafına topladığı birkaç yıldızın serbestliğiyle, sorumsuzluğuyla dağların yukarisindedir. Hafif bir yel esmektedir. Üşür ve durur. Titrer ve durur. Dere gizemli şırıltısında, kendi hâlinde köprünün varlığına özgün bir görkem katarcasına akar, şırıldar ve yolların ucuna köprü çizilmiştir.

Onlar ve olanlar nedir? Kasabaya çığ düşmüştür. Kapılar, poyraza asılmış durmadan gıcırdar ama bir türlü kapanmaz. Terzinin levhası, saracın keçeleri, manavın fiyat listesi ve istasyondaki şehir yönlerini gösteren işaretler levhaları savrulur, poyrazın parmaklarında her şey enek oyuncağıdır. Kimdir onlar ve siyah parkalı adam kimdi?

* *Yangın Sonrası Ölmek*, Ötüken Yay., 2005.

O gün gelmişti, ta o gün. Akşama bir hayli vardı. İkinci sonrası idi. Yeşil ovanın uzaklarında göklere kadar çakılı kayalıkların üzerinde güneş, bir iple bağlı gibi durmaktaydı. Bir Hızır saatiydi ve bir Lokman vakti. Zaten Lut'a bu saatte gelmediler miydi? "Dön ve arkana bakmadan şehri terk et!" Nurdandılar ve hikmet yontucularıydılar.

Ona konuk olmuşlardı. Sonunda tırabzanlara tutunan, boğazını oraya dayayıp dereye kusan, inleyen ve sancılar içinde kıvranan, gecenin ortasında yürüyen şu uzun ak mintanlı derbeder adama. Kırmızı çiçek işlemeli kadife perdeler hafifçe sallanır. Bu sonbaharın dağ yeli odaya dolar. Yer minderinde bağdaş kurmuşlardır. Siyah parkası duvardaki çiviye asılı adam ve gece yürüyücüsü, bağdaş kurmuşlar karşılıklı otururlar. Akşamdır. Az önce kasabayı (Maraş) titreten, rayları sarsan çığlık çığlık bir yolcu katarı doğudan batıya kaymıştır. Rüzgâr, akşam sükütu odaya dolar. İnce, titrek bir mum ışığında otururlar. İri gövdeleri duvarda yansır. Birkaç tablo; geceye, yağmura, yalnızlığa ve tebessüm eden çocuklara dair resimler duvardadır. Fanusu is tutmuş gaz lambası, bir fişeklik, çifte ve uzak dağların savaşıcı ak kurdun postu. Karanlık bir ışık vardır. Odaya akşamla birlikte sokağın sessizliğini, tren istasyonunun burukluğunu ve zayıf ve yavru köpeklerin aç kederini birileri onların sofrasına getirmiştir.

"O kadın vardı ya o kadın." Der meleklerin varisi. Gözleri ve kaşları... Çatılmıştır kaşları gecenin tüm hıncını omuzlarında taşıyarak. Kızgındır. Göğüsleri kabarmaktadır. Ellerinde damarları kabarmakta. Bazen gülümser. Alaycı bir kıvrılış dudaklarındadır.

"O erdem vardı ya o erdem senin asla ulaşamayacağın." Der. Ve susar. Bir menfezden binlerce yılların gerisine ve binlerce senelerin ilerisine gider. Mum hâlâ titrer. Ama odayı aydınlatan o değildir. Kaşlarından, parmaklarından, mütebessim dişlerinden adamın aydınlıklar taşmaktadır. Tüm eşya ve küçükük mekân bütün varlığı ile susmuştur; sarsılmaktadır.

Hâlâ akşamdır. Bu gece bir bitseydi. Toros Ekspresi geçer. İstikamet doğu mudur batı mı? Düşünemez. Konuk susmuştur. Ve bir misafirdir. Akşam yıldızıyla gelmiştir. İyi ağırlanmalı, gönlü hoş tutulmalıdır. Küstürülmemeli. Ağzından çıkan her söz yutulmalı ve ona katlanılmalıdır.

"Sen kimsin? Senin rolün nedir?"

Birbiri ardınca bıçak gibi saplanan soğuk, kana değen sorular. Uzakıkça uzar. Tadı kaçır tüm evin, kasabanın, gecenin ve bütün evrenin.

Konuk, bilge... Belki bir velidir, nur halkasından bir zincir. Şerrin kendisidir ya da.

Zaman büyür. Arkasından, gece yürüyücüsü ve onu muhasebeye çağıran, akşamla birlikte evine konuk olan o adamı zaman, çağırır ve sabaha yürürler.

Konuk esrarlı bir uykuya yatar.

Adamın akli karışımıdır. O kadın, erdem, kim ve rol... Bu sorularla kendini akrebin ve tüm varlığın kısılcasına sıkıştıran asil kimdir ve bunu hangi ehliyetle, ne hüviyetle yapmaktadır? Ama misafirdir. Yabancıdır. Şimdi başı bir yastığa gömülmüş uyuyor veya pencere kenarında ayakta duruyor, gözleri uzak yıldızlara mihlanmış, öylece geceyi geçiriyor. Yıldızlara ve tüm gökyüzüne. Elleri göğsüne bağlıdır; ama asıl olan şudur ki gecedir, kimsesizliktir.

Köprü. Patika yollar gecenin karanlık ayakları altında uzar. Sonra varır köprüye dayanır. Adımını ahşap kapıdan kasabanın yollarına bir gece katarının raylarda kayan çığılı ile atar. Bu ince, bu pürüzlü, çukurlu ve taşlı yola girer. Bahçenin kenarında yarım metre yükselen taş yığınının üzerinden atlar ve bu yola, kendisini kasabanın girişindeki köprüye, suyu kırgın dereye getiren bu yola.

O kadın, erdem, kim ve rol...

Köprüye yürür. Tahta ökçeli ayakkabıları her adımda geceye doğru uzayan, sonra gerilerde ve ilerilerde, koruluklarda ve yıldızlı gökyüzünün bir yerlerinde kaybolan tak taklar çıkarır. Sarsılır. Başı döner. Korkuluklardan tutunur. Sulu susuz arası dereye tükürür. Kusmak ister ama önceki gibi başaramaz. Ak mintanını toplar. Bir kenara çömelir. Başını dizlerinin, kollarının arasına kıstırır. Düşünmek ister ama o gizemli, o esrarengiz, o cüretkâr ve o kim adamı aklından çıkaramaz. Hafızası onunla doludur. O kadını hatırlamaya çalışır. Zeynep'i mi kastetmiştir? Erdem nedir? Annesinin karşısında edepli duruşu, ona bir bardak su mu tutuşudur? Ya kendisi kimdir; rolü nedir? Bir kasabanın, uzaklarda, unutulmuş ovalarda kurulan bir kasabanın eşrafındandır. Ve rolü nedir?

Karşı tepelerden güneş sararır. Yıldızlar, ay sönmüştür. Evine döner.

CAFER KEKLİKÇİ

(D. 1977 - ...)

Bütün hayatını şiire açmış bir şair Cafer Keklikçi, ya da şu şekilde ifade edilebilir: Bütün hayatı şiir olmuş ya da bütün şiirleri hayat olmuş biridir o. Cafer Keklikçi'nin şiirleri ilk okunduğunda serbest bir söyleyiş içinde olduğu sanılabilir. Oysa öyle değildir, yeni bir intizam peşindedir o. Şiirlerinde sık rastlanan kelime tekrarları, uzayıp kısalan mısralar, kelime oyunları, ritmik söyleyiş, çok sayıda fiil kullanması onun yeni bir âhenk peşinde olduğunu gösterir. Değişen insan ve topluma karşı Cafer Keklikçi'de değişen bir şiir ve sesle karşılaşılır. 2004 yılında ilk şiir kitabı *Tanınma Korkusu*'nu yayımladığında o, ne yapmak istediğini bilen bir şairdi zaten. İlk kitabına kadar birçok tarzda şiir yazmış, bunlardan çoğunu terk ederek, kendi tarzını oluşturmuştu.

HERKESE GÜNAYDIN*

ben biraz sevineceğim siz şu odaya geçin isterseniz
ben biraz askere gideceğim ben biraz evleneceğim
birazdan kilisenin çanı çalacak birazdan akşam çatırdayacak
birazdan şu bacağımı indirip şu bacağıma koyup birazdan
bütün insanlar beni hatırlayacak beni çağıracak beni ağlayacak
birazcık bir arkadaş lazım

öyleyse öpüyorum gördüğüm ilk kızı: herkese günaydın
herkese merhaba ve hatta burjuvaya da
iniyorum ben topraktan göğe doğru güzellik olup
kötü bir alışkanlık yaptı şu susmak hastalığı

işledi işlediklerime: bir sevda bulup hidayet romancılarından
yastığımın altına koyuyorum gece rahatsız etmesin diye
yanına birkaç arabesk birkaç pop birkaç kenar mahalle
ve derken derimin altındaki kediler susmak bilmiyor
böylece ben âşık olduğumu düşünüp efkârlanıyorum aklımdan
sevgilim diyorum sevgilim sen gidersen sen gidersen: rahatça uyurum

(2001)

* *Tanınma Korkusu*, Şule Yay., 2004.

KAYNAKÇA

- *Milli Mücadelenin 100. Yılında Kahramanmaraş*, Ed. Prof. Dr. İbrahim Solak, Dr. Samet Alıç, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., Aralık 2020.
- Mehmet Nezir Eryarsoy, *Gül Yetiştiren Adam Rasim Özdenören*, İlke Yayıncılık, 1. baskı, 2009.
- *Akdeniz'in Altın Şehri Kahramanmaraş*, Ed. Prof. Dr. Orhan DOĞAN, Ramazan AVCI, Serdar YAKAR, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., 2014.
- Dr. Nazım Elmas, *Cahit Zarifoğlu –Eserlerinin Tematik İncelenmesi-*, Ukde Yay., 1. baskı, 2000.
- Mehmet Kurtoglu, *Metafizik'in Trajik Şairi Necip Fazıl*, Çizgi Kitabevi, 2015.
- *Necip Fazıl Kitabı Kalır Dudaklarda Şarkımız Bizim*, Ed. İsmail Kara, Asım Öz, Aykut Ertuğrul, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yay., 2015.
- Ercan Yıldırım, *İslamcılığın İki Kurucusu Mehmet Akif - Necip Fazıl*, Pınar Yay., 2016.
- Ahmet Kabaklı, *Şairler Sultanı Necip Fazıl*, Türk Edebiyatı Vakfı, 5. Baskı, 2015.
- D. Mehmet Doğan, *İki Yol Açıcı: Nureddin Topçu ve Necip Fazıl*, Yazar Yay., 2016.
- Duran Boz, *Büyük Doğu'nun Ruhu Necip Fazıl Kısakürek*, Cümle Yay., 2016.
- *Cahit Zarifoğlu Yürek Safında Bir Şair*, Haz. Alim Kahraman, Kaknüs Yay., 2. Baskı, 2013.
- *İşyan Kelimeler*, haz. Alim Kahraman, Kaknüs Yay., 1. Baskı, 2007.
- Atıf Bedir, *Nuri Pakdil Direniş Hattında Bir Devrimci*, Hece Yay., 1. Basım, 2020.
- Mustafa Aydoğan, *İnancın Parıltısı Nuri Pakdil*, Cümle Yay., 1. Baskı, 2018.
- *Edebiyat Eylemi ve Nuri Pakdil*, Haz. Hüseyin Su, Ketebe Yay., 1. Basım, 2020.
- Reşit Güngör Kalkan, *Nuri Pakdil Çiçeklerden Bir Bazuka*, Okur Kitaplığı, 2020.
- M. Orhan Okay, *Necip Fazıl Sıcak Yarada Kezzap*, Dergâh Yay., 2. Baskı, 2015.
- Ali Haydar Haksal, *Necip Fazıl Kısakürek: Büyük Doğu Irmağı*, İz Yayıncılık, 2016.
- Ali Haydar Haksal, *Rasim Özdenören: Ruh Denizinden Öyküler*, İz Yayıncılık, 2017.
- Ali Haydar Haksal, *Sezai Karakoç: Eleğimsağmalarda Gökanıtı*, İz Yayıncılık, 2017.

- Ali Haydar Haksal, *Bir Medeniyet Şairi Akif İnan*, İz Yayıncılık, 2017.
- Ramazan Avcı, *Abdurrahim Karakoç Hayatı Sanatı ve Eserleri*, (A.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi), 1986.
- Ramazan Avcı, *Karacaoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2015.
- Ramazan Avcı, *Türk Şiirinin Beyaz Kartalı*, Özel Yayın, 2012.
- *Dostozan Hayatı ve Şiirleri*, haz. Serdar Yakar, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2012.
- Cahit Zarifoğlu, *Yaşamak*, Beyan Yay., 2016.
- *Şiir Beni Korkutmuştur Alaeddin Özdenören*, haz. Mustafa Aydoğan, Cümle Yay., 2017.
- Mustafa Aydoğan, *Yalnızlık Mahşer Alaeddin Özdenören*, Cümle Yay., 2015.
- Alaeddin Özdenören, *Unutulmuşluklar*, İz Yay., 5 baskı, 2017.
- Alaeddin Özdenören, *Şiirin Geçitleri Akif İnan - Cahit Zarifoğlu*, İz Yay., 2. baskı, 2018.
- Ömer Faruk Akün, “Sünbül-zâde Vehbî”, *İslâm Ansiklopedisi*, C 11, MEB Yay., 1993.
- Lütfi Alıcı, “Tezkirelere Göre Kahramanmaraşlı Divan Şairleri” *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C 1, S 2, 2004.
- Süreyya Ali Beyzâdeoğlu, *Sünbülzâde Vehbî*, Şûle Yay., 2000.
- *Rasim Özdenören’le Söyleşmek*, haz. Mehmet Ali Bulut, Mustafa Aydoğan, Sadık Yalsızuçanlar, EOY, 2017.
- Cemil Çiftçi, *Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler*, Kitabevi Yay., 2000.
- Ahmet Doğan, *Kuddûsî Divanı Tenkitli Metin*, Akçağ Yay., 2002.
- E.J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yay., 1999.
- İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, C. 2, Dergâh Yay., 1988.
- *Düşünen Kalem*, haz. Ömer Erinç, Hüseyin Su, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2011.
- *Çok Sesli Bir Yazar Rasim Özdenören*, haz. Ömer Erinç, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2011.
- *Kahramanmaraş Öykü Günleri*, haz. Duran Boz, Erdoğan Aydoğan, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2010.
- *Şiirli Şehir Kahramanmaraş*, ed. Duran Boz, Kahramanmaraş Valiliği Yay., 2009.
- *Yazarların Şehri Kahramanmaraş*, ed. Duran Boz, Kahramanmaraş Valiliği Yay., 2009.
- *Maraş Meşhurları*, haz. Yaşar Alparslan, Serdar Yakar, Kahramanmaraş

Valiliği Yay., 2009.

- *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, 4 cilt, KSÜ Yay., 2017-2020.
- *Şiirin Başkenti Kahramanmaraş'ta Dolunay Esintisi ve Bahaettin Karakoç*, haz. Serdar Yakar, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2015.
- *Kahramanmaraşlı Şair ve Yazarların Diliyle Abdurrahim Karakoç*, haz. Serdar Yakar, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2015.
- *Karacaoğlan*, Ömer Kaya, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2014.
- *Ahmet Çıtak Hayatı ve Şiirleri*, haz. Serdar Yakar, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2014.
- *Kahramanmaraş'ta Sezai Karakoç Sempozyumu*, haz. Serdar Yakar, Cevdet Kabakçı, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2014.
- *Şairlerin Dilinden Kahramanmaraş*, haz. Serdar Yakar, Cevdet Kabakçı, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2013.
- *Kahramanmaraş Yöresi Ağıtları*, 4 cilt, haz. Cevdet Kabakçı, H. İbrahim Özdemir, Oğuzhan Uzun, Mehmet Temiz, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2012.
- *Kahramanmaraş'ta Sezai Karakoç'la Kırk Saat*, haz. M. Nedim Tepebaşı, M. Fatih Ertaş, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 2006.
- Abdulhakim Eren, *Kendi Penceresinden Beş Ünlü Ozan*, Efsus Yay., 2020.
- *Anadolu Aşıkları 1: Karacaoğlan*, Ahmet Şükrü Esen İş Bankası Kültür Yay., 2018.
- İhsan Işık, *Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, C.7, Elvan Yay., 2007.
- Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, 4 cilt, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 1985.
- *Öykülerde Maraş*, ed. Erdoğan Aydoğan, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2020.
- *Kahramanmaraşlı Şairlerden Çocuk Şiirleri*, ed. Duran Boz, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2020.
- Serdar Yakar, *Kahramanmaraş'ta Eser Vererek Yaşayan Günyüzü Şairleri*, Onikişubat Belediyesi Kültür Yay., 2020.
- Serdar Yakar, *Kahramanmaraş'ta Şiirlerini Kitaplaştırmamış Mahzun Şairler*, Onikişubat Belediyesi Kültür Yay., 2020.
- Serdar Yakar, *Kahramanmaraş'ta Cumhuriyet Dönemi Öncü Şairler*, Onikişubat Belediyesi Kültür Yay., 2020.
- Serdar Yakar, *Yedi Güzel Adam ve Gençlikte Yaşanmışlıklar*, Onikişubat Belediyesi Kültür Yay., 2021.
- Zafer Acar, *Sezai Karakoç Kuşağı: İkinci Yeni*, Ketebe Yay., 2019.
- *Hece -Aylık Edebiyat Dergisi-*, *Diriliş ve Sezai Karakoç Dosyası*, Sayı: 73, Ocak 2003.
- *Hece -Aylık Edebiyat Dergisi-*, *Alaeddin Özdenören Özel Sayısı*, Sayı: 289, Ocak 2021.

- *Hece* -Aylık Edebiyat Dergisi-, *Akif İnan Özel Sayısı*, Sayı: 277, Ocak 2020.
- *Hece* -Aylık Edebiyat Dergisi-, *Rasim Özdenören Özel Sayısı*, Sayı: 169, Ocak 2011.
- *Hece* -Aylık Edebiyat Dergisi-, *Yedi Güzel Adam'dan Biri: Cahit Zarifoğlu*, Sayı: 126-127-128, Haziran-Temmuz-Ağustos 2007.
- *Hece* -Aylık Edebiyat Dergisi-, *Necip Fazıl Özel Sayısı*, Sayı: 97, Ocak 2005.
- *Hece* -Aylık Edebiyat Dergisi-, *Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil*, Sayı: 85, Ocak 2004.
- Şaban Abak, *Yeni Başlayanlar İçin Sezai Karakoç*, Altiva Kitap, 2017.
- Metin Önal Mengüşoğlu, *"Felsefe Sıfır Din Bir'di" Sezai Karakoç*, Okur Kitap, 2017.
- Turan Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İz Yay., 2017.
- Mustafa Kirenci, *Sabah Yıldızı Sezai Karakoç ve Dirilişe Dair*, Büyüyenay Yay., 2021.
- Necip Tosun, *Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören*, İz Yay., 2017.
- Mustafa Ruhi Şirin, *Güneşe Yol Yapan Çocuk Cahit Zarifoğlu Kitabı*, Muhit Kitap, 2021.
- *Bir Dağ Nasıl Söylerse Öyle: Cahit Zarifoğlu*, ed. Prof. Dr. M. Fatih Andı, Hüseyin Yorulmaz, Ketebe Yay., 2020.
- Hüseyin Yorulmaz, *Bir Neslin Ağabeyi Erdem Bayazıt*, Hat Yay., 2012.
- Hüseyin Yorulmaz, *Bir Neslin Üstadı Necip Fazıl Kısakürek*, Hat Yay., 2014.
- Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, *Karacaoğlan*, Akçağ Yay., 2020.
- Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, *Karaca Oğlan Der Ki...*, Kömen Yay., 2012.
- M. Sabri Koz, *Karacaoğlan Kitabı*, Kitabevi Yay., 2014.
- Mehmet Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Alfa Yay., 2014.
- Mehmet Fuad Köprülü, *Türk Edebiyat Tarihi*, Alfa Yay., 2016.
- Mehmet Fuad Köprülü, *Anadolu'da İslamiyet*, Alfa Yay., 2017.
- Ahmet Yaşar Ocak, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, İletişim Yay., 2008.
- Mehmet Kaplan, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yay., 2012.
- Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri I*, Dergâh Yay., 2012.
- Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri II*, Dergâh Yay., 2011.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., 2013.
- Mehmet Kaplan, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergâh Yay., 1998.

